

SUHDANNE

KEVÄT

2022

s. 11

Suomen talous kasvaa –
huolimatta Venäjän
hyökkäyksestä Ukrainaan

ETLA

7

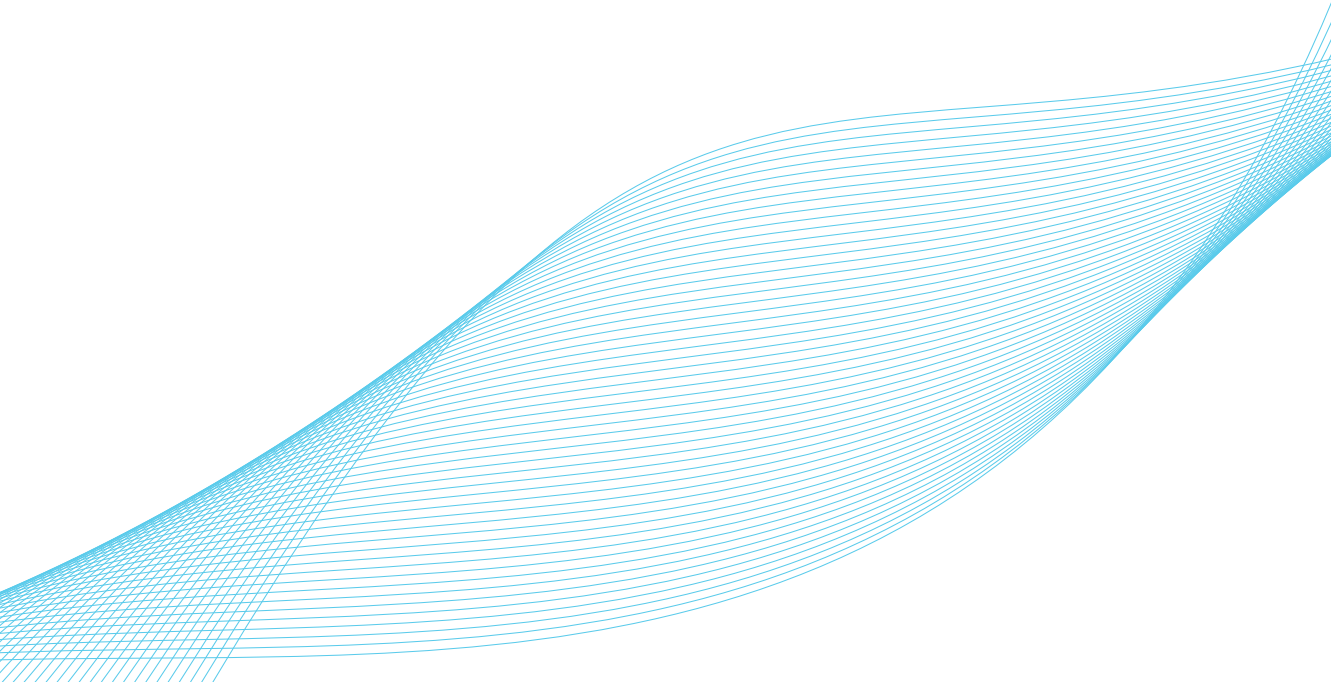
Turvallisuustilanteen
heikkeneminen edellyttää
hyvää taloudenpitoa

22

Poikkeuksellinen raaka-
ainehintojen nousu
kiihdyttää inflaatiota

92

Sote-uudistuksen
suuret lupaukset

SUHDANNE

Suhdanne Kevät 2022

Julkistamispäivä: 17.3.2022.

Suhdanteen verkkoversio on luettavissa osoitteessa www.suhdanne.fi.

Painetun Suhdannekirjan voi tilata sähköpostitse osoitteesta: tilaukset@taloustieto.fi.
Yksittäisen Suhdannekirjan hinta on 40 euroa ja vuosikerran (2 numeroa, jatkuva tilaus) 70 euroa.

ISSN: 0787-9342.

Painopaikka: Next Print Oy, Helsinki, 2022.

ETLA

Elinkeinoelämän tutkimuslaitos ETLA

Arkadiankatu 23 B, 00100 Helsinki

www.etla.fi

Sisällys

Ennusteryhmä	2
Päätoimittajan esipuhe	4
Talouspolitiikka	6
Talouspolitiikan linja, kevät 2022	6
Suhdannekatsauksen tiivistelmä	10
Kansainvälinen suhdannekehitys	22
Ulkomaankauppa	37
Investoinnit	47
Yksityinen kulutus	50
Julkinen talous	55
Tuotanto	64
Työllisyys	74
Hinnat ja kustannukset	78
Miten Etlan Suhdanne ja Toimialakatsaus tehdään?	85
Erityisteemat	
Vaihtoehtoiset kehitysurat	19
Inflaation laajeneminen on globaali ilmiö	34
Rakenteellinen budjettitasapaino	60
Kasvihuonekaasupäästöennuste	71
Suomen kansainvälinen kustannuskilpailukyky	82
Artikkelit	87
T&K-tukien tehokkaalla kohdentamisella vaikuttavaa innovaatiopolitiikkaa	88
Heli Koski	
Sote-uudistus konkretisoitumassa	92
Tarmo Valkonen	

Ennusteryhmä

A portrait of Päivi Puonti, a woman with long brown hair and bangs, wearing a black blazer over a white lace top. She is smiling slightly.

**Päivi
Puonti**
VTT

Investoinnit, julkinen talous,
tuotanto ja työllisyys.

A portrait of Ville Kaitila, a man with short grey hair and glasses, wearing a dark suit, light blue shirt, and striped tie. He is looking directly at the camera.

**Ville
Kaitila**
VTL

Yksityinen kulutus, tuotanto,
hinnat ja kustannukset sekä
mallien käyttö.

ETLAN ENNUSTERYHMÄN tärkeimpiä julkaisuja ovat Suhdanteen lisäksi Toimialakatsaus, Kuukausiraportti sekä Päästöennuste. Toimialakatsaus sisältää yksityiskohtaista tietoa eri toimialoilta, ja se julkaistaan ilmaisena verkkoversiona kahdesti vuodessa Suhdanne-raportin jälkeen. Kuukausiraportti on maksullinen tilattavissa oleva julkaisu, joka tul-

kitsee tärkeimmät talousluvut sekä kertoo kuukausittain päivitetyn talouden tilan ja lähikuukausien suunnan. Päästöennuste on vuonna 2019 aloitettu julkaisu, joka ennustaa Suomen kasvihuonekaasupäästöjen kehitystä lähivuosina sekä laskee, millaisella päästökehityksellä Suomen hiilineutraalisuustavoite saavutetaan.

**Markku
Lehmus**
VTT

Päätoimittaja, ennustepäällikkö,
yhteenveto, kansainvälinen
talous ja mallien käyttö.

**Birgitta
Berg-Andersson**
KTL

Vienti, tuonti,
maksutase ja
tuotanto.

Pää- toimittajan esipuhe

 Markku Lehmus
Ennustepäällikkö
Etlä

Rautaesirippu Venäjän ja lännen välille laskeutui uudestaan

VENÄJÄ PUTININ JOHDOLLA aloitti täysimittaisen sodan Ukrainaa vastaan 24. helmikuuta. Euroopan ja lännen vastaus oli nopea ja yhtenäinen: Venäjää vastaan asetettiin laajoja niin henkilöitä, pankkeja kuin maiden välistä kauppaa-kin koskevia pakotteita. Merkittävimpiä näistä oli suuren osan Venäjän pankeista sulkeminen pankkien SWIFT-viestijärjestelmän ulkopuolelle. Toinen monet yllättänyt ja erittäin merkittävä toimi oli 2/3:n Venäjän keskuspankin valuuttatavarannon varojen jäädyttäminen. Pian monet länsimaiset yritysjätit kuten Apple, Shell ja McDonald's vetäytyivät Venäjän markkinoilta vapaaehtoisesti.

Suomen talous on onneksi tätä nykyä selvästi vähemmän riippuvainen Venäjästä kuin vielä Krimin miehityksen alkaessa vuonna 2014. Venäjän viennin osuus Suomen tavaraviennistä on laskenut hieman alle kymmenessä vuodessa vajasta 10 prosentista noin 5 prosenttiin. Niinpä Suomen tavaraviennin herkkyyks Venäjän taloudelle on puolittunut. Myöskään palveluviennissä Venäjä ei ole kovin merkittävä kumppani: sen osuus vuonna 2021 oli noin 2 prosenttia palveluviennistä.

Silti Suomen ja maailmantalouden näkymä on tällä hetkellä erittäin epävarma. Sodan laajeneminen on täysin mahdollista, ja pakotteita voitulla vielä lisää. Tätä kirjoitettaessa voimaan astui juuri Yhdysvaltojen ja Britannian asettama venäläisen öljyn ja kaasun tuontikielto. Muulla Euroopalla on suurempia vaikeuksia pyristellä eroon venäläisestä energiasta, mutta lisäpakot-

teet siihen ovat mahdollisia. Venäjä taas pyrkii rajoittamaan sille tärkeiden tuotteiden/raaka-ainesten vientiä – asetus tästä on tulossa pian.

Muista, osin vanhoista mutta Ukrainan tilanteen pahentamista huolista mainittakoon teollisuuden komponentti- ja materiaalipula. Autoteollisuus on jo nyt ilmoittanut Ukrainan tilanteen tuoman komponenttipulan aiheuttavan seisokkeja Euroopan autotehtailla. Jo viime vuonna autoteollisuuden komponenttiongelmien olivat myös merkittävä selitys sille, että Saksan talous toipui koronapandemiasta muita euroalueen talouksia hitaammin.

Jotain selvästi positiivistakin on taloudessa tapahtunut: koronatilanne on hellittänyt, ja niinpä talouksien avaamisen vauhdittama yksityinen kulutus on kasvun veturina niin Suomessa kuin muuallakin euroalueella. Kiihtynyt inflaatiokaan ei poista ihmisten halua käydä pitkistä aikaa kulttuuri- ja tapahtumapalveluissa sekä istua iltaa ravintoloissa.

Yksityiskohtaisen suhdanne-ennusteen lisäksi kevään 2022 Suhdanne pitää sisällään Aki Kangasharjun kirjoittaman talouspolitiikan kommentin, Heli Kosken artikkelin t&k-tukien tehokasta kohdentamisesta sekä Tarmo Valkosen artikkelin hyvinvointialueiden tulevista haasteista. Erityisteemojen aiheita ovat Suomen kustannuskilpailukyky, vaihtoehtoiset kehitysurat, rakenteellinen budjettitasapaino, kasvihuonekaasupäästöennuste ja inflaation laajeneminen globaalisti.

Rauhallisia lukuhetkiä Suhdanteen uuden numeron parissa!

Helsingissä maaliskuussa 2022
Markku Lehmus

Talouspolitiikan linja, kevät 2022

 Aki Kangasharju
Toimitusjohtaja
Etla

Nykylinja ei turvaa Suomen tulevaisuutta

HALLITUSKAUTTA ON JÄLJELLÄ vuosi, ja varsinaisia päätöksenteon paikkoja on kaksi. Kevään kehys- ja syksyn budjettiriihestä ei ole kuitenkaan tulossa enää merkittäviä talouspoliittisia linjauksia. Hallituksen mukaan riittävästi on jo tehty Suomen talouden pitkän aikavälin turvaamiseksi.

Arvio ei pidä paikkaansa.

Vaikka hyvääkin löytyy, uudistukset ovat julkisen talouden kannalta riittämättömiä. Ehkä sen vuoksi hallituspiireissä vedotaan yhä useammin vain 75 prosentin työllisyysasteen tavoitteeseen eikä enää puhuta viime kevään tavoitteesta vahvistaa julkista taloutta yli 2 miljardilla. Julkisen talouden tavoitteesta on saavutettu alle neljännes.

Työllisyys toimien myötä kasassa on nettomääräisesti 300 miljoonaa euroa. Muita taloutta vahvistavia toimia ei käytännössä ole, sillä suuri sote-uudistuksen maksaa enemmän kuin säästää ilman tulevaisuudessa mahdollisesti tehtäviä korjaavia toimia. Sote-uudistuksen suurten lupausten epärealistisuudesta kirjoitamme tarkemmin tämän Suhdanteen erityisteemassa.

Vaikka työllisyysastetavoite Ukrainan sodasta huolimatta saavutettaisiin, hyödyt jäävät lyhytaikaisiksi. Työllisyyden nousu on nyt vahvasti suhdanneperusteista ja siksi väliaikaista. Noususuhdanne kiihdyttää inflaatiota, kun talous

törmää työvoiman saatavuusrajoitteeseen korkean rakenteellisen työttömyyden vuoksi. Inflaatiossa on nousupainetta muutenkin koronasta toipumisen ja Ukrainan sodan aiheuttaman energian ja ruoan hinnan nousun vuoksi.

Suomi on ollut viime ajat hyvässä asemassa inflaation suhteen, sillä hinnat nousevat meillä muita euromaita hitaammin. Se on parantanut hintakilpailukykyämme. Työmarkkinuudistusten tekemättä jättäminen voi kuitenkin nostaa Suomen inflaatiopaineita muiden euroalueiden tahtiin. Palkkakustannusten nousu onkin kiihtymässä verrokkejamme nopeammaksi, kuten tämän Suhdanteen erityisteemassa kilpailukyvyn kehityksestä ennustetaan.

Pehmeät keinot ja kannustinongelmat

Hallitus on korostanut työllisyyspolitiikassaan työnhakijan tukea ja muita niin sanottuja pehmeitä keinoja. Kovempien keinojen karsastaminen on tarkoittanut silmien ummistamista kannustinloukuilta. Loukut ovat kuitenkin todellisuutta ja vaikutukset kasvua hidastavia.

Ihmisiä jää väistämättä kannustinloukkuihin sitä enemmän mitä voimakkaammin tuloeroja tasataan veroilla ja tulonsiirroilla, ja Suomessa

tulontasaus on maailman voimakkaimpia (Kangasharju (2022) ja Puonti ym. (2022) ja niissä olevat viitteet).

Suomessa on kansainvälisesti vertailtuna paljon ihmisiä niin sanotussa työttömyysloukussa. Yhteiskunta vie joka toiselta kokoaikaiseen työhön työllistyvältä vähintään kaksi kolmasosaa uudesta palkasta, ja yli 300 000 ihmiseltä se vie jopa kolme neljäsosaa. Työllistyvälle itselleen jää liian vähän, mikä vähentää työn etsintää ja työllistymistä.

Työllisyyden parantaminen kannustinongelmien vallitessa on vaikeaa, sillä odotettavissa olevan nettopalkan kasvu saa ihmiset lisäämään työntekeään keskimäärin vain vähän – ainakin lyhyellä tähtäimellä. Bruttopalkan pitäisi siis nousta paljon, jotta vaikutus näkyisi nettopalkan kautta merkittävästi tehdyn työn määrässä.

Tasapainottelun tarve on melkoinen, sillä valuuttaunionissa palkkojen nosto heikentää herkästi kilpailukykyä vientimarkkinoilla ja verotuksen alentaminen pahentaa yleensä julkisen talouden alijäämää. Työn tekeminen kannattavammaksi tulonsiirtoja leikkaamalla puolestaan kasvattaa herkästi tuloeroja, joiden pitämisestä maailman pienimpiin kuuluvana on tullut Suomessa johtava poliittinen tavoite.

Tilanne ei ole kuitenkaan toivoton. Sopivalla paketilla on mahdollista saada lisää työllisyyttä ilman eriarvoisuuden kasvua tai julkisen talouden velkaantumista. Kannustimien parantaminen kaikille voi kuitenkin kirpaista pieniä ryhmiä lyhyellä aikavälillä.

Ansiosidonnainen työttömyysturva

Selkein keino parantaa työnteon kannustimia on purkaa työttömyysloukkuja. Varovasti arvioiduna tämän hetken työttömistä 10 prosenttia on työttömyysloukussa. Loukussa olevien työttömien määrä on 100 000, jos loukun alarajana

pidetään 25 prosentin käteen jäävää osuutta uudesta palkasta. Ei ole siis ihme, että työttömien määrä on pysynyt suurena, vaikka työvoiman ulkopuolisten määrä on ennätysalhaalla ja työllisyys huippukorkealla.

Työttömyysloukkuja kannattaa purkaa ansiosidonnaisen työttömyysturvan kestoa lyhentämällä ja/tai tasoa laskemalla, sillä ansiosidonnaisen leikkaus parantaa tutkitusti työllisyyttä sekä voimakkaamman työn etsinnän että työpaikkojen syntymisen kautta.

Suomessa tienaa kansainvälisesti vertaillen lyhytaikaisella työssäololla pitkän ansiosidonnaisen työttömyysturvan. Ansiosidonnaista saavilla työttömyysloukut ovat myös yleisempiä kuin peruspäivärahaa tai työmarkkinatukea saavilla.

Ansiosidonnaista saavilla paluu töihin onnistuu helpommin kuin pitkäaikaistyöttömiltä, koska osaamista rapauttava työttömyysjakso on ehtinyt olla verrattain lyhyt. Mittavan työvoimapulan aikana myös työtarjouksia on löydettävissä.

Ansiosidonnaisen uudistus kohentaisi julkista taloutta. Eriarvoisuus ei silti käytännössä kasvaisi, vaikka kaikki ansiosidonnaista saavat eivät heti työllistyisikään, sillä leikkaus ei kohdistuisi pienituloisimpiin. Ansiosidonnaisen työttömyysturvan 100 päivän lyhentäminen vuonna 2017 paransi julkisen talouden tasapainoa noin 100 miljoonalla eurolla. Kotitalouksien työllisyys ja keskimääräiset tulot nousivat, mutta käytettävissä olevien tulojen erot kasvoivat vain gini-kertoimen yhden sadasosan verran.

Ansiotulojen verotus

Lisäkannusteita tarvitsevat muutkin kuin ansiosidonnaisella olevat. Yhteiskunta vie yli 600 000 työikäiseltä vähintään puolet lisätyön palkasta tai palkankorotuksesta.

Suomessa korkeimmat marginaaliverot ovat jo niin korkeat, että niiden madaltaminen olisi

kohtuullisen edullista. On joitain viitteitä siitä, että ne voisivat jopa maksaa itsensä takaisin julkiselle sektorille. Verotuksen progression loiventaminen kannustaa itsensä kehittämiseen, mikä lisää työntekoa ja investointeja sekä nopeuttaa tuottavuuskasvua pidemmällä aikavälillä.

Korkeiden marginaaliverojen haitat korostuvat Suomen kaltaisessa maassa, jossa kollektiivinen palkoista sopiminen on pitänyt palkkaerot pieninä. Pienet palkkaerot ovat omiaan edelleen hidastamaan tuottavuuskasvua, koska ihmisen palkinto itsensä kehittämisestä pienenee.

Muutaman vuoden takaisen asiantuntijatyöryhmän ehdotuksen hengessä voitaisiinkin nykyisin 50 000–90 000 euroa tienaaavien marginaaliveron taso laajentaa kaikkiin alle 130 000 euroa ansaitseviin. Sitä enemmän tienaat maksaisivat edelleen ylintä noin 58 % marginaaliveroa. Muutos vähentäisi staattisesti arvioituna verotuloja noin 250 miljoonaa euroa, mutta vaikutus sulaisi pidemmällä aikavälillä, koska ihmillisen pääoman hankkiminen ja eteenpäin pyrkiminen tulisi kannattavammaksi. Tuottavuus- ja talouskasvu kiihtyisivät.

Tällainen uudistus voisi kasvattaa tuloeroja jättäen gini-kerrointa 16 sadasosaa ilman käyttäytymisvaikutuksia arvioituna, eli tähän uudistus ei muuttaisi – edes lyhyellä aikavälillä – Suomen asemaa maailman pienimpiin kuuluvien tuloerojen maana. Marginaaliveron lasku yhdessä ansiosidonnaisen trimmauksen kanssa olisi julkiselle sektorille vähintään neutraali ja työllisyydelle ja talouskasvulle positiivinen, mutta tuloeroja vain hieman kasvattava.

Vaikutus tuloeroihin pienenee ulottamalla tuloveron alennus pienituloisiin, ovathan työmarkkinoiden kannustinongelmat merkittävät työttömyysturvan- ja asumistuen suojaosuiden ylittäneillä. Suuremmat nettotulot myös lisäävät työpaikan vastaanottamista herkimmin niillä työkäisillä, joiden työllisyysaste on matala, kuten vähän koulutetuilla miehillä ja pienten lasten äideillä.

Tasapainotus

Tuloveron alennus on kannustimien näkökulmasta vaikuttavaa, mutta laajoille ryhmille myönnettynä kallista politiikkaa julkiselle sektorille. Julkisen sektorin kirstua pitäisikin tällöin kompensoida muilla tavoin, koska muuten kestävyysvaje pahenee ja todennäköiseen lisätarpeeseen vastaaminen puolustusmenoissa voi vaikeutua. Veronalennukset kiihdyttävät harvoin kasvua niin paljon, että ne rahoittaisivat itsensä. Siksi samassa yhteydessä on joko leikattava menoja tai korotettava muita veroja.

Julkisten menojen kasvusta on säästettävä joka tapauksessa ilman verouudistuksiakin, koska verotus on jo kireää ja kestävyysvaje on suuri. Menosäästöt kannattaa siis valita niin, että niillä on vahvat kannustinvaikutukset työntekoon, samalla kuitenkin turvaten uuden turvallisuustilanteen aiheuttamat puolustusmenot.

Jos kannustimia halutaan parantaa laajalla tuloverojen alennuksella, olisi näiden syiden vuoksi kompensatiota julkiseen talouteen etsittävä myös veroista. Ne kannattaa kohdistaa kasvun kannalta vähemmän haitallisiin kohteisiin, kuten kiinteistö- ja arvonalisäveroon.

Turvallisuustilanteen heikkeneminen korostaa hyvän taloudenpidon merkitystä. Nykylinja ei turvaa Suomen tulevaisuutta ikääntymiseltä eikä sodan uhkalta. •

Kirjallisuus

- Kangasharju, A. (2022). Kannustinloukut edellyttävät muutoksia veroihin ja tulonsiirtoihin. Etlä-kolumni 11.2.2022.
- Puonti, P., Kauppi, E., Kotamäki, M. ja Roppo-O. (2022). Kannustinloukut Suomessa. Etlä Raportti No. 124.

Suhdanne- katsauksen tiivistelmä

- ✓ **SUOMEN TALOUS KASVAA** Venäjän hyök-
käyksestä Ukrainaan huolimatta, joskin kas-
vu hidastuu selvästi. Ennustamme bkt:n
kasvavan 2,1 prosenttia tänä vuonna ja 1,0
prosenttia ensi vuonna.
- ✓ **TALOUS KASVAA** tänä vuonna erityisesti
yksityisen kulutuksen ja investointien tuke-
mana. Nettoviennin vaikutus kasvuun on
negatiivinen. Ensi vuonna yksityisen kulu-
tuksen ja investointien vaikutus kasvuun on
yhä positiivinen.
- ✓ **SUURIMMAT RISKIT** liittyvät uuteen turval-
isuuspoliittisen tilanteeseen. Muita riskejä
ovat maailmankaupan logistiikan ja tarjon-
taketjujen jatkuvat pullonkaulat, raaka-ai-
neiden hintojen voimakas kohoaminen ja
mahdolliset uudet koronaviruksen muun-
nokset.
- ✓ **SUOMEN VIENTI** kasvaa tänä vuonna rei-
lut 5,5 prosenttia. Ensi vuonna vienti elpyy
miltei samassa tahdissa. Viennin kasvu on
seurausta ennen kaikkea palveluviennin el-
pymisestä, sillä Venäjän sokki leikkaa tava-
riviennin kasvua.
- ✓ **YKSITYINEN KULUTUS** kasvaa reilut 2 pro-
senttia tänä vuonna ja puolitoista prosent-
tia ensi vuonna. Yksityinen kulutus saa
vauhtia talouden avautumisesta ja palvelu-
kulutuksen elpymisestä. Inflaation kiihtymi-
sestä juontuva ostovoiman heikkeneminen
kuitenkin hidastaa kasvua.
- ✓ **INVESTOINNIT** kasvavat noin 3,5 prosent-
tia tänä vuonna ja noin 3 prosenttia vuonna
2023. Voimakkaimmin kasvavat kone- ja lai-
teinvestoinnit. Investointiaste nousee erityi-
sesti ennustejakson loppupuolella.
- ✓ **ENNUSTAMME TYÖTTÖMYYSASTEEN** las-
kevan tänä vuonna 6,8 prosenttiin ja ensi
vuonna yhä aavistuksen, 6,7 prosenttiin. En-
nustemme mukaan työllisyysaste nousee
ensi vuonna keskimäärin 73,7 prosenttiin, eli
2,1 %-yks. korkeammaksi kuin se oli v. 2019.
- ✓ **SUOMEN KULUTTAJAHINNAT** nousevat
3,3 prosenttia tänä vuonna ja 1,9 prosent-
tia ensi vuonna. Inflaation kiihtyminen on
seurausta erityisesti energian hintojen nou-
susta. Ennustamme energian hintojen las-
kevan ensi vuonna hieman, mikä hillitsee
inflaatiota. Sodan takia inflaatioennustees-
sa on kuitenkin tavallista isompi riski erehty-
misestä alaspäin.
- ✓ **JULKISTALOUDEN TASAPAINO** paranee
hieman ennustevuosina. Kuluvan vuoden
julkistalouden alijäämäksi ennustamme 2,0
prosenttia bkt:sta ja ensi vuodelle 1,3 pro-
senttia bkt:sta. Julkistalouden tasapaino
paranee hitaanakin jatkuvan talouskasvun
ansiosta.
- ✓ **JULKISTALOUDEN RAKENTEELLINEN
TASAPAINO** heikkenee tänä vuonna mutta
paranee ensi vuonna. Julkisen velan suhde
bkt:hen vakautuu ennustejaksolla.

Maailmantalous nousee Venäjän hyökkäyksen varjossa

MAAILMANTALOUS ELPYY tänä vuonna 4,0 prosentin vauhtia ja ensi vuonnakin 3,1 prosentin vauhtia. Taloustilannetta kuitenkin varjostaa Venäjän hyökkäys Ukrainaan 24.2. Sodan seurauksena asetetut pakotteet leikkaavat erityisesti Venäjän mutta myös muun maailman kasvua. Euroalue kärsii enemmän kuin moni muu talousalue ja euroalueen sisällä erityisesti ne maat, jotka käyvät paljon kauppaa Venäjän kanssa. Venäjän aloittama sota ja lännen asettamat pakotteet leikkaavat talouskasvua ainakin kolmen mekanismin kautta.

Ensinnäkin hyökkäys lisää taloudellista epävarmuutta, mikä voi lykätä investointeja ja/tai työllistämispäätöksiä. Hyökkäyksellä on toisaalta epävarmuuden kautta välittyvä vaikutus öljyn hintaan. Markkinoilla pyritään hinnoittelemaan sellainenkin mahdollisuus, ettei venäläinen öljy pääse normaaliin tapaan lainkaan maailmanmarkkinoille. Tätä vaikutuskanavaa voisi kutsua hyökkäyksen aiheuttamaksi inflaationsokiksi, vaikka se syntyykin osittain epävarmuussokin seurauksena.

Merkittävin vaikutus välittyy kuitenkin EU:n ja muiden länsimaiden Venäjälle asettamien pakotteiden kautta. Tämän vaikutuskanavan voisi erotella hyökkäyksen aiheuttamaksi ulkomaankauppasokiksi. EU on asettanut suoria vientirajoitteita useille tuotteille, näistä tärkeimpinä lentoteollisuuteen ja osaan teknologiaviennistä (esim. sähkölaitteet sekä koneet ja laitteet) kohdistuvat pakotteet. Tätäkin voimakkaampia ovat pankkien väliseen maksuliikenteeseen kohdistuvat SWIFT-viestijärjestelmän pakotteet. SWIFT-pakotteet koskevat kuitenkin tätä kirjoitettaessa vain osaa venäläisistä pankeista. Lisäksi useat venäläiset pankit ovat suoraan EU:n/Britannian/Yhdysvaltojen pakotelistalla, mikä ehkäise maksuliikenteen niiden ja länsimaisten

pankkien välillä. Lisäksi länsimaiset pakotteet jäädyttivät osan Venäjän keskuspankin valuuttatavarannosta, millä on merkittäviä vaikutuksia keskuspankin kykyyn tukea liikepankkien likviditeettiä.

Kehittyneistä maista kasvu on tänä vuonna kohtalaista Yhdysvalloissa ja Britanniassa. Edellisen kasvuksi ennustamme 3,7 prosenttia, jälkimmäisen 4,0 prosenttia. Britannian kasvu on kuitenkin seurausta kiipeämisestä syvästä koronakuopasta ylöspäin ja se pysähtyy kohta verojen korotuksiin ja inflaation kiihtymiseen. Yhdysvalloissakin rahapolitiikan kiristyminen leikkaa kasvua. Kummatkin sen sijaan kärsivät varsin vähän Venäjän aiheuttamasta sodasta ja talouspakotteista, sillä Venäjä ei ole niille lainkaan tärkeä kauppakumppani. Ensi vuonna kasvu hidastuu kummassakin maassa selvästi, vielä jyrkemmin Britanniassa, joka kärsii myös brexitin aiheuttamista tarjontakapeikoista.

Euroalue kärsii pakotteista ja Venäjän kaupan vähenemisestä kahta edellä mainittua enemmän, mutta valuutta-alueen talous kasvaa silti 3,7 prosenttia tänä vuonna ja 2,0 prosenttia ensi vuonna. Arvioihin liittyy kuitenkin suurta epävarmuutta, sillä sodan jatkoa ja välillisiä seurauksia voidaan yrittää ennustaa vain suuntaa antavasti. Saksan talous kasvaa ennusteemme mukaan samaa vauhtia kuin euroalue keskimäärin, vaikka uusien pakotteiden lisäksi komponenttipula vaivaa yhä maan autoteollisuutta. Tarjontaketjujen pullonkaulat haittaavat muitakin euroalueen talouksia. Ranskan talous on saavuttanut Saksaa nopeammin koronapandemiaa edeltävän bkt:n tason, mutta kasvu hidastuu sielläkin tänä vuonna.

EU:n vuonna 2020 sopima ”Next Generation EU” -elpymisväline, josta jaetaan jäsenmaille 390 miljardia euroa suoraa tukea ja 360 miljardia euroa lainapohjaista tukea, nopeuttaa jäsenmaiden vihreää siirtymää ja siten tukee myös Venäjän eskaloiman kriisin energiahaasteissa, vaikka raha kohdentuukin ennen kaikkea EU:n

eteläisiin jäsenmaihiin. Venäjän toimien takia useat Euroopan maat ovat myös kasvattamassa puolustusbudjettejaan. Uutisista merkittävin

on Saksan hallituksen ilmoitus nostaa puolustusbudjettinsa yli 2 prosenttiin bkt:sta (ns. Nato-suositus).

Suomen huoltotase

Huoltotase-erä	Arvo Mrd. e ² 2021	Määrän muutos, %					
		2021	Edellisestä vuodesta		2024 ^E	Keskimäärin	
			2022 ^E	2023 ^E		2017-21	2022-26 ^E
Bkt markkinahintaan	250,6	3,3	2,1	1,0	1,5	1,3	1,5
Tuonti	97,4	5,0	5,9	4,1	2,6	2,1	3,7
Tavarat	67,4	6,1	1,9	2,3	2,0	2,3	2,3
Palvelut	30,0	2,7	14,7	7,6	3,8	1,6	6,5
Kokonaistarjonta	348,0	3,8	3,1	1,9	1,9	1,5	2,2
Vienti	97,9	4,2	5,6	5,1	4,0	2,6	4,3
Tavarat	70,3	4,4	1,3	3,7	2,6	2,8	2,4
Palvelut	27,7	3,7	16,2	8,1	7,0	2,1	8,2
Investoinnit	59,1	1,9	3,6	2,9	2,2	1,7	3,0
Yksityiset	48,2	4,4	4,1	3,3	2,5	1,5	2,8
Julkiset	11,0	-7,8	1,5	1,0	0,8	2,2	3,9
Kulutus	188,2	2,9	1,6	0,9	1,1	0,7	1,2
Yksityinen	127,9	3,2	2,2	1,6	1,4	0,4	1,6
Julkinen	60,4	2,2	0,4	-0,5	0,4	1,4	0,2
Varastojen muutos ¹	2,7	1,0	0,1	-0,8	-0,4	0,0	0,0
Kokonaiskysyntä	348,0	3,8	3,1	1,9	1,9	1,5	2,2
Kotimainen kysyntä	250,1	3,6	2,2	0,6	0,9	1,1	1,3
Julkinen kysyntä	71,4	0,5	0,6	-0,3	0,5	1,5	0,8

Huoltotase-erä	Hinnan muutos, %					
	2021	Edellisestä vuodesta		2024 ^E	Keskimäärin	
		2022 ^E	2023 ^E		2017-21	2022-26 ^E
Bruttokansantuote	1,9	1,7	2,3	1,6	1,6	1,9
Tuonti	9,7	14,3	-1,9	-0,5	2,3	1,4
Vienti	10,4	11,7	-1,3	-1,0	2,6	1,0
Investoinnit	0,8	2,3	2,0	2,0	1,9	2,0
Kulutus	2,0	2,9	1,9	1,7	1,4	2,0

¹ Kontribuutio bkt:n kasvuun, %-y., sisältää tilastollisen eron. ² Käyvin hinnoin. Lähteet: Tilastokeskus, ETLA.

Kiinan talous kasvaa ennusteemme mukaan 4,5 prosenttia tänä ja ensi vuonna. Kiinan taloudellakin on ongelmansa, sillä maan paisunut kiinteistösektori on velkaantunut ja tehoton. Maksukykyongelmat saattavatkin laajentua koskemaan muitakin kuin julkisuudessa paljon esillä ollutta kiinteistöjättiä Evergrande. Kiinan hallinnolla on kuitenkin keinonsa hallita myös konkurssitilanteita, joten maan kiinteistösektorin ongelmat pysyivät rajattuina. Haasteita maalla riittää vielä koronapandemiasta ulostulossa jyrkän ”nolla-covid” politiikkansa takia.

Toinen maailmantalouden keskeinen ajuri on rahapolitiikan kiristyminen kuluvan vuoden aikana. Yhdysvaltojen keskuspankki Fed nostanee ohjauskorkoa tänä vuonna viidesti ja ensi vuonna neljä kertaa. Niinpä oletetuilla 0,25 prosenttiyksikön korotuksilla Yhdysvaltojen ohjauskorko asettuisi ensi vuoden loppuun mennessä vaihteluvälille 2,25–2,5 prosenttia.

Myös EKP on joutunut nopeuttamaan koronnostoaikatauluun havaitun inflaation oltua toistuvasti ennusteita laajempaa ja korkeampaa. Odotamme, että EKP nostaa ohjaus- ja talletuskorkoa heti ensi vuoden alussa siitäkin huolimatta, että Venäjän Ukrainassa eskaloima kriisi tuo riskejä euroalueen talousnäkymään.

Suomen bkt kasvaa tänä ja ensi vuonna kriisistä huolimatta

SUOMEN BRUTTOKANSANTUOTE kasvoi kansantalouden tilinpidon ennakkotietojen mukaan viime vuonna 3,3 prosenttia. Yksityinen kulutus kasvoi 3,2 prosenttia. Vienti kasvoi 4,2 prosenttia ja tuonti samanaikaisesti 5,0 prosenttia, joten nettovienti vaikutti negatiivisesti talouskasvuun. Investoinnit lisääntyivät 2,0 prosenttia.

Bkt kasvaa 2,1 prosenttia vuonna 2022 ja 1,0 prosenttia vuonna 2023

ENNUSTAMME SUOMEN KOKONAISTUOTANNON kasvavan 2,1 prosenttia tänä vuonna. Kasvulukua on siten laskettu 1,0 prosenttiyksiköllä viime syyskuusta. Ennusteen lasku on seurausta lähes kokonaan Venäjän aloittamasta hyökkäyksestä, vaikka pieneltä osin myös odotuksia nopeammin kiihtyneestä inflaatiosta. Nettovienti kontribuoi Suomen kasvuun negatiivisesti tänä vuonna. Yksityinen kulutus nostaa Suomen kasvua tänä ja ensi vuonna. Ensi vuoden talouskasvuksi ennustamme 1,0 prosenttia.

Vienti kasvaa ennusteemme mukaan tänä vuonna noin 5,5 prosenttia ja ensi vuonna yhä 5 prosenttia. Investoinnit kasvavat reilut 3,5 prosenttia tänä vuonna ja vajaat 3,0 prosenttia v. 2023. Yksityinen kulutus lisääntyy reilut 2 prosenttia tänä vuonna palveluiden kulutuksen elpyessä. Ensi vuodelle ennustamme yksityisen kulutuksen kasvavan reilut 1,5 prosenttia. Vuonna 2024 odotamme Suomen bkt:n kasvavan 1,5 prosenttia, joka on lähellä Suomen potentiaalisen tuotannon kasvuvauhtia.

Tuotantokuilun arvioimme olevan vain lievästi negatiivinen tänä vuonna, joten talouden tuotanto on lähellä ns. potentiaalista tasoaan. Ensi vuonna tuotantokuilu on kuitenkin jo selvemmin negatiivinen, joten Suomen talous on potentiaalinsa alapuolella. Tämä on seurausta ennen kaikkea Venäjän toimien välillisistä vaikutuksista Suomen talouteen.

Palveluvienti vauhdittuu, tavaravienti kasvaa hitaammin

ENNUSTAMME VIENNIN määrän kasvavan tänä vuonna 5,6 prosenttia. Tavaroiden vienti kasvaa vain 1,3 prosenttia, sillä Venäjä-pakotteet ja

UPM:n lakko leikkaavat kasvua. Niinpä metsäteollisuuden vienti heikkenee tänä vuonna viime vuodesta. Myös kone- ja laitevienti sekä elintarvikevienti kärsivät Venäjä-pakotteista. Palveluviennin ennustamme kasvavan yli 16 prosenttia, kun turismi Euroopasta elpyy heikosta vertailuvuodesta.

Ensi vuonna viennin määrän ennustetaan kasvavan 5,1 prosenttia. Vienti saa edelleen vetoapua kansainvälisen talouden elpymisestä Venäjän pakotteista huolimatta. Palveluiden viennin ennustetaan kasvavan noin 8 prosenttia ensi vuonna. Vuodelle 2024 odotamme viennin kasvuksi 4,0 prosenttia. Kustannuskilpailukyvyyn heikkeneminen tänä ja ensi vuonna hidastaa

hieman viennin elpymistä ennustejaksolla (ks. Suhdanteen erityisteema aiheesta tässä numerossa s. 82).

Kone- ja laiteinvestoinnit kasvavat

INVESTOINTIEN ennustetaan kasvavan tänä vuonna 3,6 prosenttia. Kasvua nopeuttaa yritysten kone- ja laiteinvestointien tuntuva lisääntyminen. Asuinrakentamisen ennustetaan kasvavan vajaat 2 prosenttia.

Vuonna 2023 investointien kasvu hidastuu hieman, 2,9 prosenttiin. Asuinrakentamisen

Eräitä keskeisiä ennusteita

	2019	2020	2021	2022 ^E	2023 ^E	2024 ^E
Kuluttajahintainflaatio, %	1,0	0,3	2,2	3,3	1,9	1,7
Ansiotason muutos, %	2,1	1,9	2,3	2,7	2,6	2,3
Työn tuottavuus, %	-0,1	0,2	2,0	0,6	0,3	1,0
Työttömyysaste, %	6,8	7,7	7,6	6,8	6,7	6,5
Työllisyysaste, %	71,6	70,7	72,3	73,5	73,7	74,0
Kansainvälinen kustannuskilpailukyky, %	1,0	3,4	-3,7	-1,4	-1,1	0,0
Vientikysyntä, %	-0,5	-5,5	6,1	3,0	2,0	2,0
Vaihtotaseen jäämä, % suhteessa bkt:hen	-0,3	0,7	1,0	-0,5	0,0	0,1
Teollisuustuotannon (tuotos) muutos, %	2,8	-3,0	5,0	2,1	3,0	2,0
Suomen EDP-jäämä, % bkt:sta	-0,9	-5,5	-2,1	-2,0	-1,3	-1,2
Suomen EDP-velka, % bkt:sta	59,6	69,0	67,3	67,6	67,6	67,5
Rakenteellinen jäämä, % bkt:sta	-1,2	-3,7	-1,4	-1,6	-0,7	
Euribor 3 kk, %	-0,4	-0,4	-0,5	-0,3	0,1	0,6
EU27-maiden bkt:n muutos, %	1,8	-5,9	5,2	3,8	2,1	2,3
Euroalue	1,6	-6,4	5,2	3,7	2,0	2,3
EU27-maiden kuluttajahintojen muutos, % ¹	1,5	0,7	2,9	4,0	2,2	2,0
Euroalue ¹	1,2	0,3	2,6	3,8	2,0	1,8

¹ Yhdenmukaistettu indeksi. Lähteet: Tilastokeskus, ETLA.

kasvu hidastuu noin 1,5 prosenttiin. Teollisuuden isot investointihankkeet näkyvät erityisesti kone- ja laiteinvestointeina. Investointiaste nousee ennustejaksolla.

Hyvä suhdanne auttanut työllisyyden kasvua

TYÖLLISTEN MÄÄRÄN ennustetaan kasvavan tänä vuonna noin 32 000 henkilöllä. Työvoiman kasvu yllätti viime vuonna positiivisesti, mutta tänä vuonna kasvu hidastuu. Niinpä työttömyysaste laskee tänä vuonna 6,8 prosenttiin. Työllisyysasteen ennustetaan nousevan tänä vuonna keskimäärin 73,5 prosenttiin. Osaavan työvoiman saatavuus ja niin sanottu työvoimapula ovat muodostuneet odotettua suuremmaksi työllisyyden kasvun esteeksi. Hyvä työmarkkinatilanne pehmittääkin Venäjä-pakotteiden tuomaa sokkia.

Ensi vuonna työllisyyden kasvu jatkuu, mutta vain hitaana. Työttömyysaste laskee hieman, 6,7 prosenttiin, sillä työvoiman kasvu hidastuu edelleen ensi vuonna. Työllisyysasteen odote-

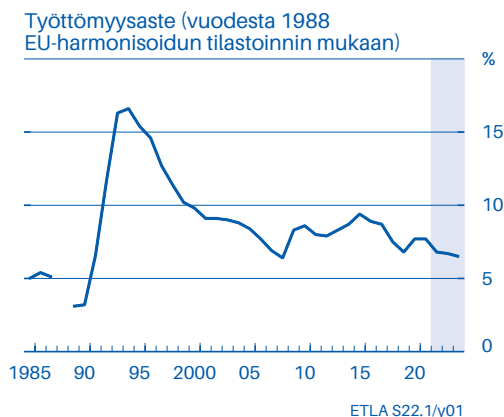
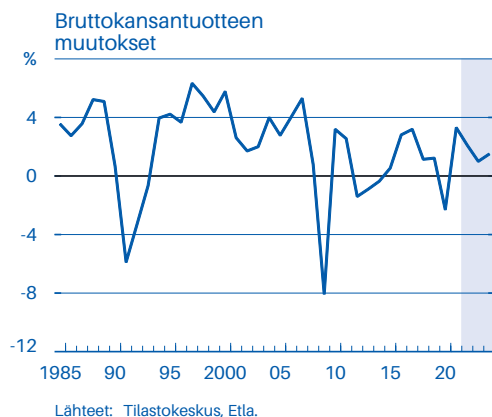
taan paranevan ensi vuonna 73,7 prosenttiin, sillä 15–64-vuotiaiden työllisyys kasvaa hitaasti samalla, kun heidän lukumääränsä pienenee.

Marinin hallitus on tehnyt jonkin verran työllisyyttä edistäviä toimia, mutta valitettavasti niistä monet ovat olleet kalliita julkistaloudelle. Poikkeuksena tästä on eläkeputken asteittainen poisto, joka lisää keskipitkällä aikavälillä työllisyyttä ja säästää samalla julkisia menoja. Muista merkittävistä hallituksen tekemistä toimista voidaan mainita ns. pohjoismainen työvoimapalveluiden malli, jonka voidaan odottaa lisäävän jonkin verran työllisyyttä mutta johon kuuluu myös julkisia menoja nostavia toimia.

Kulutuskysyntä lisää bruttokansantuotetta

NIMELLISANSIOIDEN ja muiden tulojen sekä työllisyyden hidaskin kasvu tukevat yksityistä kulutusta tänä ja ensi vuonna. Säästämisasteen alentumisella on kuitenkin tulokehitystä merkittävämpi vaikutus ennustejaksolla, sillä kohonnut inflaatio syö kotitalouksien reaalityuloja.

Taloudellinen kehitys

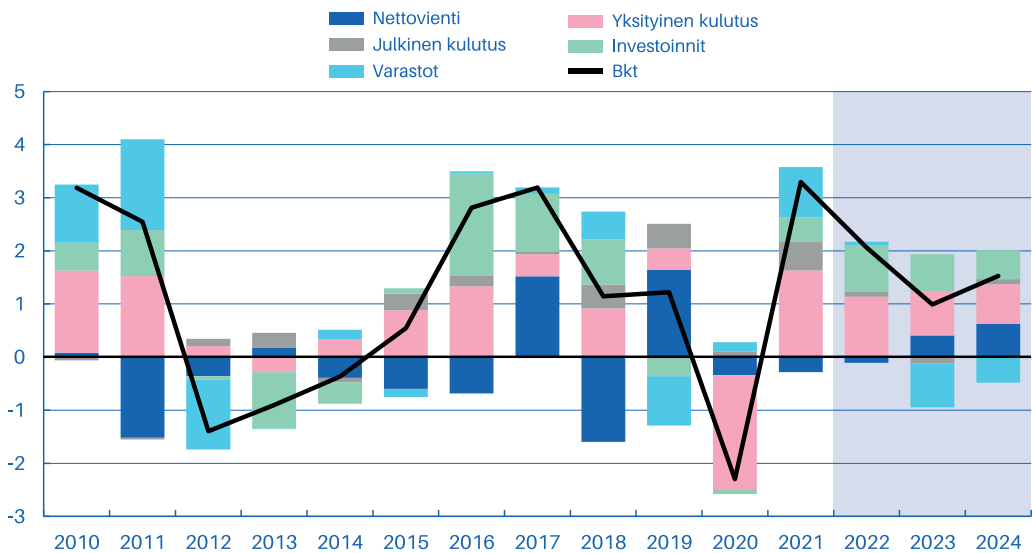
Yksityisen kulutuksen ennustetaan kasvavan tänä vuonna 2,2 ja ensi vuonna 1,6 prosenttia. Iso osa tämän vuoden kulutuksen kasvusta on ns. kasvuperintöä edellisvuodelta. Samanaikaisesti kotitalouksien ja kotitalouksia palvelevien voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen yhteenlaskettu säästämisaste laskee edelleen korkealta poikkeusvuoden 2020 tasoltaan kohti niin sanottua normaalia.

Vuonna 2024 yksityinen kulutus kasvaa ennusteessamme 1,4 prosenttia, eli hieman nopeammin kuin reaalisen ostovoiman kasvu. Nimellinen ansiotaso nousee ennusteemme mukaan tänä vuonna 2,7 ja ensi vuonna 2,6 prosenttia. Vuonna 2024 ansiot nousevat 2,3 prosenttia.

Inflaatio kiihtyy selvästi yli 3 prosentin tänä vuonna

KULUTTAJAHINTOJEN ennustetaan nousevan tänä vuonna 3,3 prosenttia. Inflaatiota kiihdyttää tänä vuonna ennen kaikkea liikenteen ja asumisen hintojen kohoaminen. Inflaation kiihtyminen on pääosin väliaikaista mutta selvästi sitkeämpää kuin ennustimme aiemmin (ks. erityisteema aiheesta kansainvälisen talouden osiossa s. 34). Energian hinnan nousu on erittäin merkittävässä roolissa, mutta myös elintarvikkeiden hinnoissa on nousupainetta. Poikkeuksellista hintojen nousua on lisäksi mm. asuntojen korjauksiin liittyvissä materiaaleissa sekä kestokulutustavaroissa. Ensi vuonna kuluttajahintojen nousu hidastuu selvästi, 1,9 prosenttiin, kun energian hintoihin odotetaan laskua. Vuonna 2024 kuluttajahinnat kohoavat ennusteessamme 1,7 prosenttia.

Kontribuutio bkt:n kasvuun, %-yksikköä

Lähteet: Tilastokeskus, ETLA.

ETLA S22.1/y18

Julkisen sektorin velka kasvaa

VIIME VUONNA julkisen sektorin vaje oli arviomme mukaan 2,1 prosenttia bkt:sta. Päätösperäinen finanssipolitiikka oli elvyttävää viime vuonna – osa tehdyistä päätöksistä vaikuttaa myös tähän vuoteen. Kuluvan vuoden julkisen sektorin budjettialijäämäksi ennustetaan 2,0 prosenttia bkt:sta ja ensi vuoden vajeeksi enää 1,3 prosenttia bkt:sta. Julkistalouden tasapaino siis paranee, vaikka talouskasvu ei ole erityisen nopeaa.

Julkisen sektorin EDP-velka suhteessa bkt:hen vakautuu ennustejaksolla. Ennustamme sen nousevan hieman tänä vuonna, 67,6 prosenttiin. Sen jälkeen velan bkt-suhde vakautuu, ja ensi vuoden julkisen sektorin EDP-velaksi ennustamme saman 67,6 prosenttia bkt:sta. Seuraavanakin vuonna eli 2024 julkisen velan bkt-suhde pysyy käytännössä ennallaan. Toteutunut kehitys on kuitenkin hyvin herkkä bkt:n arvon muutoksille, ja Venäjän tilanne voi yllättää negatiivisesti. Isoja kysymyksiä liittyy myös siihen, pystyykö istuva hallitus eläkeputken poiston lisäksi muihin, työllisyysastetta olennaisesti nostaviin politiikkatoimiin. Toinen kysymys on vielä se, parantavatko ne julkisen sektorin rahoitusasemaa. Hallituksen aika näyttää loppuvan kesken, ja ajatukset ovat turvallisuuspolitiikassa.

Julkisen talouden rakenteellinen rahoitusasema heikkenee hieman tänä vuonna mutta kääntyy paremmaksi ensi vuonna. Rakenteelliseksi alijäämäksi arvioimme vuodelle 2022 1,6 ja vuodelle 2023 0,7 prosenttia bkt:sta.

Koronaviruksen synnyttämien poikkeuksellisten taloudellisten olosuhteiden seurauksena Euroopan unioni on ottanut käyttöön yleisen poikkeuslausekkeen EU:n finanssipoliittisiin sääntöihin. Sen perusteella säännöt eivät tällä hetkellä rajoita jäsenmaiden reagoimista kriisin välittömään hoitoon. Näillä tiedoin säännöt

saattaisivat tulla voimaan vuonna 2023. Venäjän hyökkäys Ukrainaan voi kuitenkin muuttaa tätäkin päätöstä, on ollut mm. puhetta, että säännöt tulisivatkin voimaan vasta vuonna 2024.

Kuten sanottua, istuvan hallituksen ajatukset ovat ymmärrettävästi pääosin turvallisuuspolitiikassa. Hyvällä julkistalouden hoidolla pystytään kuitenkin varautumaan jatkossa paremmin myös sotilaallisiin kriiseihin. Siksikin työllisyys-toimet olisivat tärkeitä. •

Kuukausiraportti

PYSY MUKANA Suomen talouskehityksen muutoksissa. Kuukausiraportti tulkitsee kuukausittain tiiviisti mutta perusteellisesti tärkeimmät talousluvut sekä kertoo talouden tilan ja lähikuukausien suunnan, jota havainnollistaa runsas taulukko- ja kuvioaineisto.

Raportti sisältää arviot kansainvälisestä talouskehityksestä, talouspolitiikasta, Suomen ulkomaankaupasta, kulutuksesta, investoinneista, tuotannosta toimialoittain, työllisyydestä, hinnoista ja kustannuksista, julkisesta taloudesta sekä osake- ja rahoitusmarkkinoista.

Voit tilata vuosikerran (9 numeroa) pdf-versiona. Vuosikerran hinta on kestotilauksena 500 euroa.

Käy katsomassa Etlan kotisivulta:
www.etla.fi/kuukausiraportti

ERITYISTEEMA - VAIHTOEHTOISET KEHITYSURAT

Kansainvälisen talouden kehityksessä isoja riskejä

MARKKU LEHMUS

KANSAINVÄLISEN TALOUDEN ennusteisiin liittyy laajaa epävarmuutta. Venäjän ja Ukrainan sota voi eskaloitua edelleen, mikä saattaa johtaa yhä uusiin länsimaiden ja Venäjän asettamiin pakotteisiin ja omaisuuden laajoihin takavarikointeihin. Geopoliittinen tilanne on Euroopassa tällä hetkellä epävakaa. Maailmankaupan logistiset ongelmat, muun muassa materiaali- ja komponenttipula, saattavat pahentua myös sodan seurauksena. Viljan hinnan nousulla voi olla kehittyville maille arvaamattomia seurauksia. Kiinalle koronapandemiasta ulostulo on vaikeaa maan pitäessä kiinni ns. ”nolla-covid”-politiikastaan. Oheisessa taulukossa esitetään

kin vaihtoehtoisia uria Suomen vientiosuuskilla painotetulle maailman teollisuustuotannolle. Näin muodostettu ulkomaista kysyntää kuvaava muuttuja vaikuttaa viennin kautta Suomen konnaistuotantoon ja siten muun muassa julkisen sektorin keräämiin verotuloihin.

Erot kansainvälisessä kysynnässä voivat syntyä monista lähteistä. Seuraava analyysi pyrkii antamaan lähinnä kvantitatiivisia lähtökoh-
tia vaikutusarvioille mahdollisen kriisin (tai kasvua nopeuttavan tapahtuman) sattuessa. Kansainvälisten sokkien bkt-vaikutukset on simuloitu Etlan makrotalouden mallilla (ks. Lehmus, 2018).

Maailman teollisuustuotanto (bkt) Suomen alueittaisilla vientiosuuskilla painotettuna, %-muutos

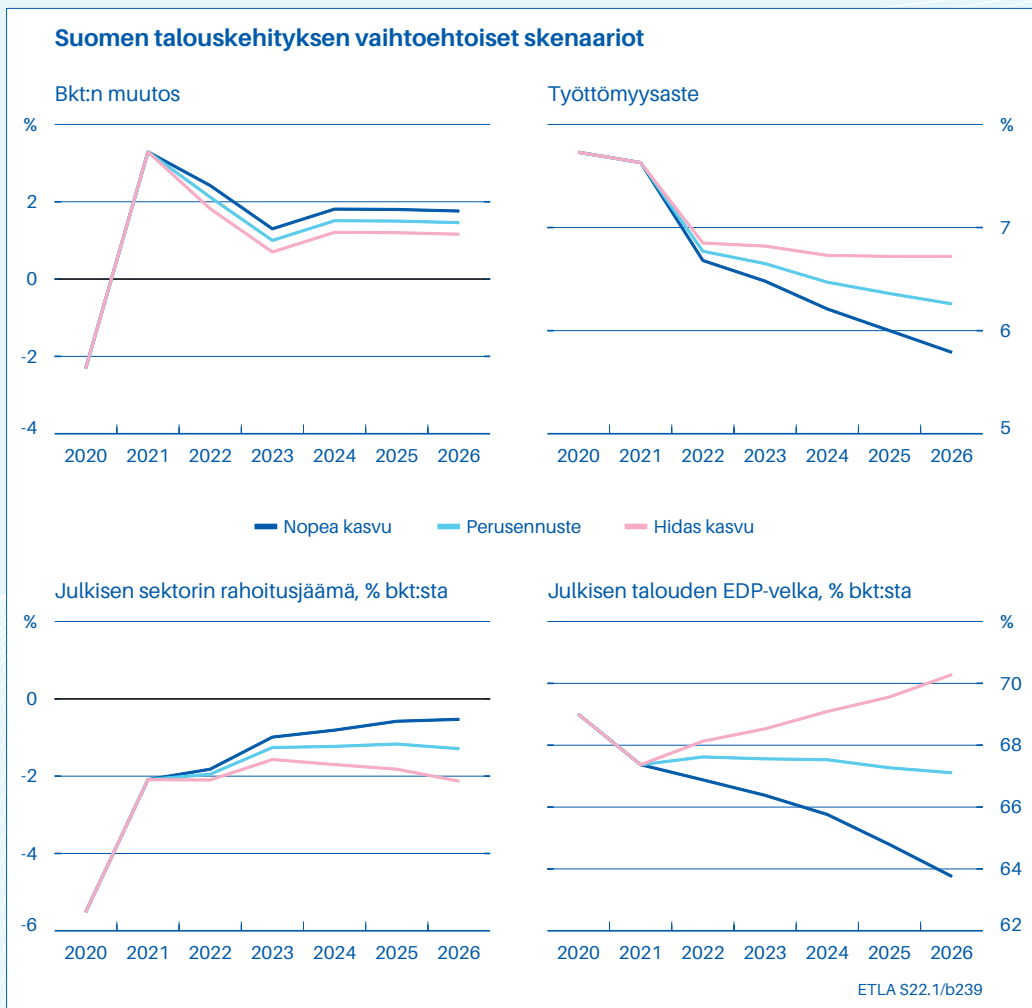
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Nopea kasvu	6,1	3,5	2,5	2,5	2,5	2,5
Perusvaihtoehto	6,1	3,0	2,0	2,0	2,0	2,0
Hidas kasvu	6,1	2,3	1,2	1,2	1,3	1,3

ETLA S22.1/b01t

Niin sanottu perusura on kuvattu edellä. Nopean kasvun vaihtoehto edellyttää, että Suomen viennille tärkeiden maiden taloudet kasvavat perusennusteessa ennakoitua nopeammin jo kuluvan vuoden aikana ja että kasvu jatkuu itseään vahvistaen. Tällaisessa positiivisessa skenaariossa oletetaan kasvun kiihtyvän sittenkin vain maltillisesti, sillä länsimaita vaivaava hidas tuotavuuskehitys tuskin kääntyy kovin nopeasti, ja

pandemia jättäneeksi useammaksi vuodeksi jäljen maailmantalouteen. Kiinassa ja Venäjällä taas maiden rakenteelliset ongelmat estävät paluun kovin paljon nopeammalle kasvutrendille.

Kuvattu hitaamman kasvun vaihtoehto voi syntyä useiden riskien realisoitumisen kautta. Lähivuosien keskeisiä epävarmuuksia ovat yllä mainittujen sotaan liittyvien riskien lisäksi erilaiset rahoitusmarkkinariskit. Tällaistenkin sok-

kien vaikutuksia työllisyyteen ja julkiseen talouteen voidaan arvioida edellisellä sivulla olevassa kuviossa esitettyjen kansainvälisen kysynnän erilaisten kehitysten pohjalta. Laadittu huonon taloudellisen kehityksen skenaario kuvaa melko lievän kriisin, ja siksi sitä kutsutaankin taulukossa hitaan kasvun uraksi. Paljon suurempikin kriisi on mahdollinen.

Erilaiset kansainvälisen talouden kasvu-urat vaikuttavat Suomen talouteen suoraan vientikysynnän kautta. Lisävaikutuksia syntyy mm. reaalisten efektiivisten valuuttakurssien muutoksista, koroista sekä yritysten ja kotitalouksien luottamuksesta. Vaikutukset etenevät kotimaiseen kysyntään tulojen, työllisyyden, kulutuksen ja investointien kautta. Suomen kattava sosiaaliturva automaattisten vakauttajien muodossa vaimentaa vaikutusta yksityiseen kulutukseen mutta näkyy sitäkin selvemmin julkisen sektorin budjettialijäämissä. Vientisokin bkt-vaikutusta vaimentaa myös tuonnin supistuminen, sillä vientiteollisuus käyttää myös tuontipanoksia tuotannossaan. Tuontiin vaikuttaa lisäksi kotimainen aktiviteetti.

Suomen kokonaistuotanto kasvaa vuosina 2022–2026 perusennusteessamme keskimäärin 1,5 prosenttia vuodessa, nopean kasvun vaihtoehdossa keskimäärin 1,8 prosenttia ja hitaamman kasvun vaihtoehdossa keskimäärin 1,2 prosenttia. Tarkasteltava vaihteluväli on siten koko periodilla melko kapea. Kaikissa vaihtoehdoissa Suomelle on oletettu samanlainen päätöspäätösperäinen finanssipolitiikka. Oletetaan myös, että huonompi tai parempi kehitysura ei vaikuta kotitalouksien säästämisasteeseen.

Suomen talouskehityksen vaihtoehtoiset skenaariot

Työttömyysaste on perusvaihtoehdossa tänä vuonna 6,8 prosenttia ja laskee 6,3 prosenttiin vuonna 2026. Nopean kasvun vaihtoehdossa vastaavat luvut ovat 6,7 ja 5,8 prosenttia. Hitaan

kasvun vaihtoehdossa työttömyysaste on 6,9 prosenttia tänä vuonna ja 6,7 prosenttia vuonna 2026. Vuoden 2026 työllisyysaste on perusvaihtoehdossa 74,6, nopean kasvun vaihtoehdossa 75,1 ja hitaan kasvun vaihtoehdossa 73,9 prosenttia.

Julkisen sektorin rahoitusjäämä reagoi huomattavasti taloudellisen kasvun hidastumiseen tai nopeutumiseen. Julkisen sektorin ns. EDP-rahoitusjäämän suhde bkt:hen on perusennusteessa -2,0 prosenttia vuonna 2022 ja -1,3 prosenttia vuonna 2026. Nopean kasvun vaihtoehdossa jäämä on -1,8 prosenttia tänä vuonna ja -0,5 prosenttia vuonna 2026. Hitaan kasvun vaihtoehdossa EDP-rahoitusjäämä on -2,1 prosenttia vuonna 2022, samoin -2,1 prosenttia vuonna 2026.

Perusvaihtoehdossa EDP-velan bkt-suhde nousee 0,2 prosenttiyksikköä viime vuodesta, 67,6 prosenttiin vuonna 2022. Se laskee hie- man ajan myötä, 67,1 prosenttiin vuonna 2026. Nopean kasvun vaihtoehdossa EDP-velka laskee 66,9 prosenttiin vuonna 2022 ja yhä vuoteen 2025 mennessä aavistuksen, 63,8 prosenttiin. Hitaan kasvun vaihtoehdossa EDP-velka nousee 68,1 prosenttiin bkt:sta vuonna 2022 kohoten sen jälkeen edelleen 70,3 prosenttiin asti vuonna 2026.

Julkisen velan bkt-suhteen saaminen tuntuvaan laskuun on skenaarioidemme valossa vaikeaa, mutta sen vakaannuttaminen seuraavien vuosien aikana on täysin mahdollista. •

Kirjallisuus

Lehmus, M. (2018). ETLA macro model for forecasting and policy simulations, Economic Modelling, Volume 74, August 2018, Pages 142–166.

Kansainvälinen suhdannekehitys

Venäjän hyökkäyksellä Ukrainaan on pysyviä jälkiä eurooppalaiseen turvallisuus- ja ulkopoliittikkaan. Talousvaikutuksiakin hyökkäyksellä on, mutta ne ovat kertaluokkaa pienempiä: arvioimme euroalueen bkt:n olevan noin 1 prosentin pienempi vuoteen 2023 mennessä. Arvio on vain suuntaa antava, sillä tapahtumien kulkua on vaikea ennakoida. Koronapandemia ja rahapolitiikan kiristymisen aikataulu tuovat vielä omat riskinsä maailmantalouden kehitykseen.

Venäjän hyökkäys Ukrainaan hidastaa maailmantalouden kasvua

ENNUSTAMME MAAILMANTALOUDEN kasvavan tänä vuonna 4,0 prosenttia ja ensi vuonna 3,1 prosenttia. Kasvuennusteeseen liittyy kuitenkin suurta epävarmuutta Venäjän Ukrainaan kohdistuvan hyökkäyksen takia. Kriisillä voi olla kerrannaisvaikutuksia, joita on hyvin vaikea ennakoida. Ennusteessamme on kuitenkin huomioitu Venäjän hyökkäys pudottamalla kasvuennustetta selvästi siitä, mitä ennustimme viime syyskuussa tai missä käsityksessä maailmantalouden kehityksestä olimme vielä vuoden alussa.

Venäjän hyökkäys Ukrainaan vaikuttaa ainakin kolmen mekanismin kautta. Se lisää taloudellista epävarmuutta, mikä voi lykätä investointeja ja/tai työllistämispäätöksiä. Hyökkäyksellä on toisaalta epävarmuuden kautta välittyvä vaikutus öljyn hintaan. Markkinoilla pyritään hinnoittelemaan sellainenkin mahdollisuus, ettei venäläinen öljy pääse normaaliin tapaan lainkaan maailmanmarkkinoille. Tätä

vaikutuskanavaa voisi kutsua hyökkäyksen aiheuttamaksi inflaatioosokiksi, vaikka se syntyykin osittain epävarmuussokin seurauksena.

Merkittävin vaikutus välittyy kuitenkin EU:n ja muiden länsimaiden Venäjälle asettamien pakotteiden kautta. Tämän vaikutuskanavan voisi erotella hyökkäyksen aiheuttamaksi ulkomaankauppasokiksi. EU on asettanut suoria vientirajoitteita useille tuotteille, näistä tärkeimpinä lentokoneteollisuuteen ja osaan teknologiaviennistä (esim. sähkölaitteet sekä koneet ja laitteet) kohdistuvat pakotteet. Tätäkin voimakkaampia ovat pankkien väliseen maksuliikenteeseen kohdistuvat SWIFT-viestijärjestelmän pakotteet. Teoriassa, kaikkiin pankkeihin kohdistuessaan tämä voisi lopettaa kaiken ulkomaankaupan maksuliikenteen kehittyneiden maiden ja Venäjän välillä. SWIFT-pakotteet koskevat kuitenkin tätä kirjoitettaessa vain osaa venäläisistä pankeista. Lisäksi useat venäläiset pankit ovat suoraan EU:n/Britannian/Yhdysvaltojen pakotelistalla, mikä ehkäise maksuliikenteen niiden ja länsimaisten pankkien välillä. Lisäksi länsimaiset pakotteet jäädyttivät osan Venäjän keskuspankin valuuttavarannosta,

millä on merkittäviä vaikutuksia maan pankki-järjestelmään.

Toinen maailmantalouden keskeinen ajuri on rahapolitiikan kiristyminen kuluvaan vuoteen. Yhdysvaltojen inflaatio nousi jopa 7,5 prosenttiin tammikuussa. Vaikka nousua autoivat energian hinnat, energian ja ruoan hinnoista puhdistettu pohjainflaatio oli sekin 6,0 prosenttia. Inflaation nopea kiihtyminen ja laajeneminen yhä suurempaan joukkoon hyödykkeitä on yllättänyt niin keskuspankkiirit kuin markkinatoimijatkin (ks. erityisteema inflaation laajenemisesta s. 34).

Yhdysvaltojen keskuspankki Fed nostanee ohjauskorkoa tänä vuonna viidesti ja ensi vuonna neljä kertaa. Niinpä olettaen korotukset kerrallaan 0,25 prosenttiyksikön suuruisiksi Yhdysvaltojen ohjauskorko asettuisi ensi vuoden

loppuun mennessä vaihteluvälille 2,25–2,5. Ennusteessamme Fed nostaisi ohjauskorkoa tämän jälkeen vielä kertaalleen vuonna 2024. Yhdysvaltojen talouskasvu hidastuu ennustemme mukaan tänä vuonna alle 4 prosentin ja ensi vuonna alle 3 prosentin.

Myös EKP on joutunut nopeuttamaan koronnostoaikatauluun havaitun inflaation oltua toistuvasti ennusteita laajempaa ja korkeampaa. Helmikuussa alueen inflaatio nousi jo 5,8 prosenttiin, mikä on korkein inflaatiolukema valuutta-alueen tilastohistoriassa, joka alkaa vuodesta 1997. Energian ja prosessoimattoman ruoan hinnoista puhdistettu pohjainflaatio oli helmikuussa 2,9 prosenttia. EKP tähtää uudistetun strategiansa mukaan 2 prosentin inflaatiovauhtiin keskipitkällä aikavälillä.

Bruttokansantuotteen määrän muutokset alueittain, %

	Paino ¹						Keskimäärin
	2019	2020	2021 ^E	2022 ^E	2023 ^E	2024 ^E	2022–26 ^E
Maailma	100,0	-3,2	5,9	4,0	3,1	3,3	3,4
Euroalue	12,5	-6,4	5,2	3,7	2,0	2,3	2,3
Saksa	3,5	-4,6	2,7	3,7	2,0	2,0	2,5
Ranska	2,4	-7,9	7,0	3,6	2,3	1,8	2,4
Italia	2,0	-8,9	6,9	3,2	2,3	1,8	2,3
Suomi	0,2	-2,3	3,3	2,1	1,0	1,5	1,5
EU	15,5	-5,9	5,2	3,8	2,1	2,3	2,7
Ruotsi	0,4	-2,9	4,9	3,0	2,0	2,4	2,4
Yhdysvallat	15,9	-3,4	5,7	3,7	2,7	2,7	3,1
Iso-Britannia	2,4	-9,4	7,5	4,1	1,5	1,0	2,2
Venäjä	3,1	-3,0	4,5	-3,5	-3,5	0,0	-1,0
Aasia	39,3	-2,8	5,4	4,9	4,3	4,7	4,7
Kiina	17,4	2,3	8,1	4,5	4,5	4,0	4,2
Japani	4,1	-4,5	1,6	2,5	1,3	1,0	1,4
Intia	7,1	-7,3	9,0	8,5	7,0	6,0	6,7

¹ Ostovoimapariteettipainot. Lähteet: OECD, IMF, kansalliset tilastot, NIGEM, Etla.

Odotammekin, että EKP nostaa ohjaus- ja talletuskorkoa heti ensi vuoden alussa siitäkin huolimatta, että Venäjän Ukrainassa eskaloima kriisi tuo riskejä euroalueen talousnäkömään. Öljyn hinnan nousun ja siten väliaikaisesti kiihtyvän inflaation vastapainoksi alue kohtaa myös voimakkaan ulkomaankauppasokin, jolloin positiiviset ja negatiiviset vaikutukset hintoihin kumoavat keskipitkällä aikavälillä toisensa.

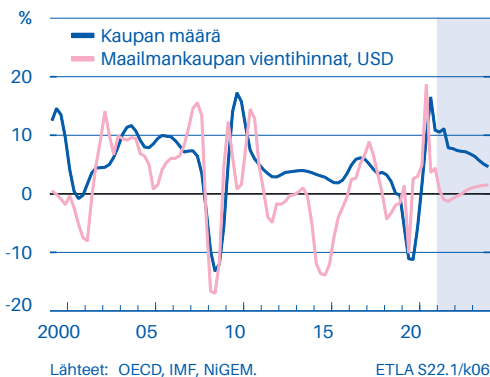
Euroalueen talouskasvu hidastui viime vuoden viimeisellä neljänneksellä 0,3 prosenttiin edellisestä neljänneksestä. Vielä edellisellä neljänneksellä, heinä-syyskuussa, talousalue oli kasvanut 2,3 prosenttia edellisestä neljänneksestä. Euroalueen maista kasvu oli loka-joulukuussa melko voimakasta Ranskassa ja Italiassa, joista edellisen talous kasvoi 0,7 prosenttia ja jälkimmäisen 0,6 prosenttia edellisestä neljänneksestä. Saksan talous puolestaan supistui autoteollisuuden komponenttiongelmien takia viime vuoden viimeisellä neljänneksellä 0,7 prosenttia edellisestä neljänneksestä ja oli yhä 1,5 prosenttia pandemiaa edeltävään tason alapuolella. Kasvua euroalueella hidasti komponenttipulan lisäksi koronavirusaallon uudelleen kiihtyminen ensin delta- ja myöhemmin

omikronmuunnoksen muodossa koko maanosassa.

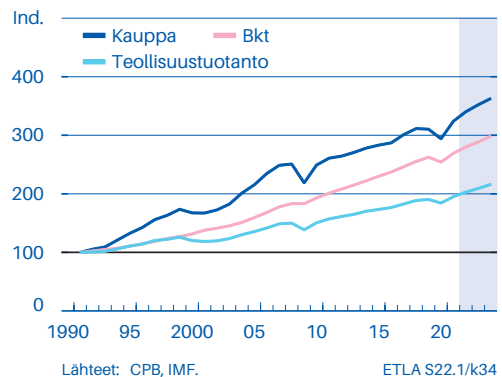
Ennustamme maailman talouskasvulle tärkeän Kiinan talouden kasvavan 4,5 prosenttia sekä tänä että ensi vuonna. Nollatoleranssi koronan leviämislle on hidastanut Kiinan palvelusektorin toipumista ja aiheuttanut satamien toimintaan logistisia ongelmia, kun kokonaisia satamia on suljettu muutaman tautitapauksen takia. Toisaalta globaalin tavaroiden kysyntäbuumin myötä vienti ja sitä mukaa teollisuustuotanto ovat vetäneet maassa varsin hyvin. Silti uudeksi esteeksi Kiinan talouskasvulle on muodostunut paisuneen ja tehottoman kiinteistösektorin ongelmat. Jatkuva velkaantumisen kasvu ja lopulta hallinnon pyrkimykset suitsia sitä ajoivat suuren kiinalaisen kiinteistöyhtiön Evergranden maksuvaikeuksiin viime vuoden lopulla. Sitten on pelätty samojen velan maksukykyongelmien leviävän koko maan kiinteistösektorille. Toistaiseksi tilanne on Kiinan keskushallinnon kaikkialle, niin aluehallintoelimiin kuin yrityksiin ja rahapolitiikkaankin, yltävässä kontrollissa.

Yksi viime vuoden keskeinen maailmantalouteen (ja inflaatioon) vaikuttanut ilmiö on ol-

Maaillankauppa, %-muutos

Maaillankauppa ja tuotanto, 1991=100

lut öljyn hinnan nopea kohoaminen talouksien avautuessa koronapandemian jäljiltä. Öljyn Brent-laadun hinta oli viime vuoden alussa reilut 50 dollaria tynnyriltä, vuoden lopussa jo lähes 80 dollaria tynnyriltä. Venäjän hyökkäys Ukrainaan on kiihdyttänyt hintojen kohoamista edelleen. Ennustamme öljyn Brent-laadun hinnan olevan tänä vuonna keskimäärin noin 100 dollaria, ensi vuonna hieman vähemmän, 93,5 dollaria tynnyriltä. Riskinä on tätä selvästi voimakkaampi hinnan kohoaminen, mikäli Venäjän-Ukrainan tilanne eskaloituu edelleen.

Euroalueen kasvu hidastuu tänä vuonna

ENNUSTAMME EUROALUEEN talouksien kasvavan tänä vuonna keskimäärin 3,7 prosenttia. Ensi vuoden kasvuksi ennustamme 2,0 prosenttia. Euroalueen kasvuennustetta kummallekin ennustevuodelle on alennettu Venäjän aloittaman sodan takia. Vuonna 2024 päästään ennusteemme mukaan euroalueella 2,3 prosentin kasvuun, mutta näkymä on kovin epävarma.

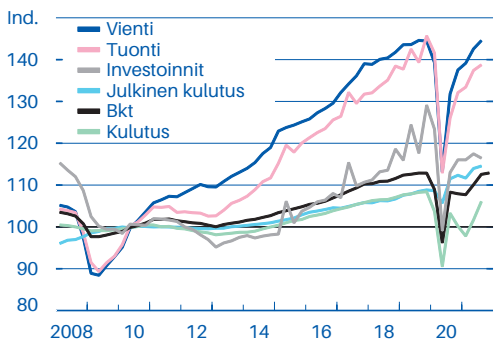
Euroalueen maista Venäjälle asetetuista pakotteista kärsivät eniten ne maat, joilla on eni-

ten kauppaa Venäjän kanssa eli Baltian maat sekä Suomi. Toistaiseksi energian tuonti on jätetty pakotteiden ulkopuolelle. Energian suhteen Venäjästä erittäin riippuvaisia euroalueen maita ovat muun muassa Saksa ja Italia, jotka tuovat noin puolet kaasustaan Venäjältä ja kuluttavat sitä määrällisestikin paljon.

Ennusteriskinä on, että sodan jatkuessa venäläisen kaasun tuonti loppuu joko vapaaehtoisesti tai pakotteiden takia. Saksa on kuitenkin viestinyt pystyvänsä tuomaan tarvittavan kaasun Venäjän ulkopuolelta ainakin ensi talveen asti. Kaasun kohonnut hinta heijastelee jo riskiä tuonnin vaikeutumisesta jatkossa. Korkea hinta nakertaa kotitalouksien ostovoimaa monissa muissakin kaasua lämmitykseen käyttävissä euroalueen maissa.

Ennustamme Saksan bkt:n kasvavan tänä vuonna euroalueen tahdissa, eli 3,7 prosenttia. Sitä ei voi pitää erityisen hyvänä suorituksena, sillä Saksan talous on toipunut koronapandemiasta hitaammin kuin moni muu euroalueen talous, mukaan lukien Ranska. Saksan talous

Euroalueen kysyntä ja tarjonta kriisin jälkeen, 2010=100

Lähde: Eurostat.

ETLA S22.1/k33

Euroalueen talouslukuja, %

	2020	2021	2022 ^E	2023 ^E	2024 ^E
Yksityinen kulutus	-7,9	3,7	4,0	2,3	2,2
Julkinen kulutus	1,3	4,0	1,0	1,0	1,0
Kiinteät bruttoinv.	-7,0	5,5	4,0	2,0	2,5
Vienti	-9,1	11,0	3,0	3,0	4,0
Tuonti	-9,1	9,0	4,0	4,0	5,0
Bkt	-6,4	5,2	3,7	2,0	2,3
Teollisuustuotanto	-8,7	7,5	3,5	2,3	2,5
Inflaatio, HICP	0,3	2,6	3,8	2,0	1,8
Työttömyysaste	8,0	7,8	7,2	7,2	7,1
Julk. sek. tasapaino, per bkt	-7,2	-5,0	-4,5	-2,5	-2,5
Julk. sek. velka, per bkt	97,3	96,0	95,0	95,0	95,0

Lähteet: OECD, Eurostat, NiGEM, Etlä.

ETLA S22.1/k05t

onkin ollut erityisen herkkä koko maailmaa vai-
vaaville autoteollisuuden komponenttien saata-
vuusongelmille. Toisaalta Saksan talous hyötyi
viime vuonna lääkeyhtiö Biontechin saamista
koronarokotteen lisenssimaksuista jopa 0,5 pro-
sentin bkt-osuuden verran. Talouksien avautu-
minen ja palveluiden elpyminen tasaavat euro-
alueen Venäjä-riskejä.

Euroalueen inflaatio oli vielä viime vuon-
na 2,6 prosenttia. Myös paremmin aitoja hinta-
paineita kuvaava prosessoimattoman ruoan ja
energian hinnoista puhdistettu pohjainflaatio
oli viime vuonna ”vain” 1,5 prosenttia.

Vaikka inflaation kiihtyminen on juontunut
erityisesti energian hintojen noususta, ovat in-
flaatiopaineet myös laajenemassa yhä suurem-
paan joukkoon hyödykkeitä (ks. erityisteema

inflaation laajenemisesta s. 34). Inflaatio oli jo
5,8 prosenttia helmikuussa Eurostatin flash-es-
timaatin perusteella. Energian ja prosessoimat-
toman ruoan hinnoista puhdistettu pohjainflaa-
tio oli 2,9 prosenttia.

Ennustamme, että EKP nostaa ohjauskorkoa
nollatasolta 0,25:n tasolle ensi vuoden alussa. Tal-
letuskorkoa nostetaan samalla -0,5:stä -0,25:een.
Jo sitä ennen, tarkemmin sanoen kuluva vuoden
loppuun mennessä, arvopapereiden netto-ostoja
pienennetään asteittain niin, että niitä tehdään 40
miljardilla eurolla kuussa kuluva vuoden toisel-
la neljänneksellä, 30 miljardilla kolmannella ja 20
miljardilla viimeisellä neljänneksellä.

Ennustamme, että ensi vuoden alussa arvo-
papereiden netto-ostot lopetetaan. Arvopape-
reiden netto-ostoja voidaan kuitenkin jatkaa

Keskeisiä oletuksia

	Vuosineljänneksen lopussa								Keskimäärin		
	2022 ^E				2023 ^E						
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	2022 ^E	2023 ^E	2024 ^E
Euron hinta											
USD	1,10	1,10	1,10	1,10	1,10	1,10	1,10	1,10	1,11	1,10	1,10
SEK	10,54	10,54	10,54	10,54	10,54	10,54	10,54	10,54	10,53	10,54	10,54
GBP	0,84	0,84	0,84	0,84	0,84	0,84	0,84	0,84	0,84	0,84	0,84
JPY	130,8	130,8	130,8	130,8	130,8	130,8	130,8	130,8	130,7	130,8	130,8
Ohjauskorot											
EKP	0,00	0,00	0,00	0,00	0,25	0,25	0,25	0,25	0,00	0,25	0,25
FED	0,50	0,75	1,25	1,50	1,75	2,00	2,25	2,50	1,00	1,94	2,75
Markkinakorot											
Euribor 3kk	-0,30	-0,30	-0,30	-0,30	-0,20	-0,20	-0,20	-0,20	-0,30	-0,20	0,00
US 3kk	0,35	0,84	1,26	0,65	0,70	0,75	2,61	2,78	0,78	1,71	2,78
Raaka-ainehinnat											
Raakaöljy, Brent, USD/b	96,0	105,0	100,0	98,0	95,0	93,0	93,0	93,0	100,0	93,5	93,5
Muu kuin energia, vuosuimuutos, %	20,0	10,0	10,0	10,0	5,0	5,0	5,0	5,0	12,5	5,0	0,0

Lähteet: Macrobond, Etila.

ETLA S22.1/y03t

siinä tapauksessa, jos Venäjän sota Ukrainassa eskaloituu edelleen. Jos Venäjän sota aiheuttaa euroalueen pankeille maksuvaikeuksia, likviditeettiä tullaan turvaamaan.

Työttömyysaste laskee euroalueella tänä vuonna keskimäärin 7,2 prosentin tasolle. Ensi vuonna työttömyysaste pysyy samalla tasolla. Finanssipolitiikan liikkumavaraa käytetään turvallisuuspolitiikan tarpeisiin.

Yhdysvalloissakin kasvu hidastuu

ENNUSTEEMME MUKAAN YHDYSVALTOJEN bkt:n kasvu hidastuu 3,7 prosenttiin nousevan inflaation ja siihen reagoivan kiristyvän rahapolitiikan seurauksena. Ensi vuodelle Yhdysvaltojen kasvuksi arvioimme 2,7 prosenttia.

Viime vuonna Yhdysvaltojen kasvu oli voimakasta: talous kasvoi jopa 5,7 prosenttia edellisvuodesta. Yhdysvaltojen talous pääsikin nopeasti koronapandemiaa edeltävälle kasvutrendille (toissa vuonna talous supistui 3,4 prosenttia). Tässä auttoi massiivinen finanssi- ja rahapoliittinen elvytys sekä ainakin aluksi no-

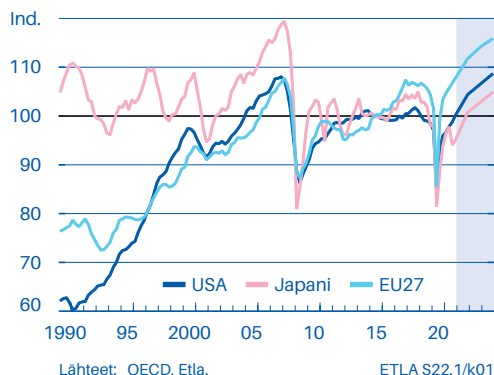
peasti käynnistynyt rokottaminen ja talouden avaaminen.

Kasvu oli viime vuonna kulutusvetoista, joskin myös investointien kasvu oli riisua. Yksityinen kulutus kasvoi 7,9 prosenttia, julkinen kulutus ja julkiset investoinnit kasvoivat yhteensä 0,5 prosenttia. Yksityiset investoinnit kasvoivat 9,6 prosenttia. Nettovienti sen sijaan kontribuoi negatiivisesti talouskasvuun 1,4 prosenttiyksikön verran. Bkt:n kasvu riitti siihen, että julkisen velan bkt-suhde kääntyi laskuun. Julkisen velan taso on yhä silti korkea: noin 123 prosenttia bkt:sta.

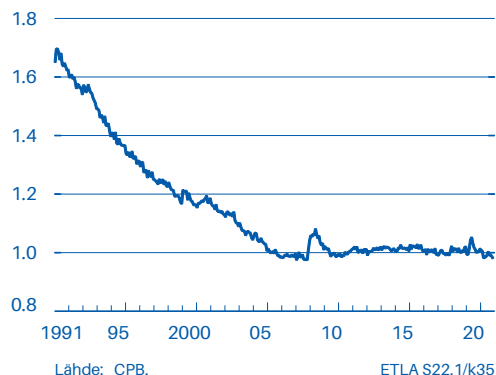
Yhdysvaltojen työttömyysaste on laskenut 4 prosentin tuntumaan. Fedin mukaan työmarkkinat ovatkin jo lähellä täystyöllisyystilannetta. Toisaalta työmarkkinoille osallistuminen ei ole palautunut koronapandemiaa edeltävälle tasolle, sillä osallistumisaste on yhä noin prosenttiyksikön matalampi kuin vuoden 2020 alussa.

Yhdysvalloissa on kongressin välivaalit kuluvan vuoden marraskuussa. Kansalaisia huolestuttaa kiihtyvä inflaatio, joksi kirjattiin helmikuussa jo 7,5 prosenttia. Mikäli demokraatit häviävät vaalit, pystyy presidentti Biden toteuttamaan vain osan talouspolitiikkaohjelmastaan.

Teollisuustuotannon määrä kausitasoittuna, 2015=100

Maaileman teollisuustuotannon suhde maailmankaupan määrään (indeksejä)

Kongressi ehti hyväksyä triljoonan dollarin suuruisen, niin sanotun infrapaketin viime vuoden lopussa, mutta sitä suurempi ns. ”sosiaalisen kulutuksen” menolisäys (arviolta 1,75 triljoonaa dollaria) on vielä hyväksymättä. Infrapakettiin kohdennetut rahat on tarkoitus käyttää viiden vuoden aikana, joten sen vaikutus talouskasvuun tulee vähitellen.

Yhdysvaltojen keskuspankki Fed onkin suorastaan pakotettu nostamaan ohjauskorkoja pian jo uskottavuutensa puolustamiseksi siitäkin huolimatta, että sen uusi strategia keskimäärin kahden prosentin inflaatiosta antaa sille aiempaa enemmän liikkumavaraa. Ennustamme, että Fed nostaa ohjauskorkoa tänä vuonna viidesti, alkaen maaliskuusta, ja ensi vuonna neljästi. Niinpä Yhdysvaltojen ohjauskorko asetuisi ensi vuoden loppuun mennessä 2,25–2,5 prosentin tasolle. Venäjän hyökkäys Ukrainaan tuo tähänkin näkymään suurta epävarmuutta, sillä energian hintojen kohoaminen on jatkunut voimakkaana viime päiviin asti.

Ruotsi lisää puolustusmenoja, talouskasvu ripeää

ENNUSTAMME RUOTSIN TALOUDEN kasvavan tänä vuonna 3,0 prosenttia ja ensi vuonna 2,0 prosenttia. Yksityinen kulutus on kasvun ajuri tänä ja ensi vuonna. Viime vuonna Ruotsin talous kasvoi 4,9 prosentin vauhtia.

Konjunkturitutet ennustaa yksityisten investointien kasvavan Ruotsissa hyvää vauhtia. Nettoviennin ennustetaan kontribuoivan vain niukasti positiivisesti kasvuun vuosina 2022 ja 2023.

Ruotsi piti yhteiskuntansa Suomea avoimempaa koronapandemiassa, erityisesti pandemian ensimmäisenä vuonna 2020. Taloudellisesti maa hyötyi tästä strategiasta vähän. Silti Ruotsissakin otettiin Suomen tavoin tiukkoja sulkutoimia käyttöön vuoden 2021 aikana.

Ruotsin julkistalous on hyvässä kunnossa. Budjetti on jo tänä vuonna lähes tasapainossa samalla, kun julkisen velan bkt-osuus laskee selvästi ja on noin 29 prosenttia bkt:sta vuonna 2023 Konjunkturitutetin vuoden alun ennusteen mukaan. Niinpä Ruotsilla on helposti varaa lisätä tuntuvasti puolustusmenojaan, mitä pääministeri Andersson väläytteli vast’ikään tv-puheessaan.

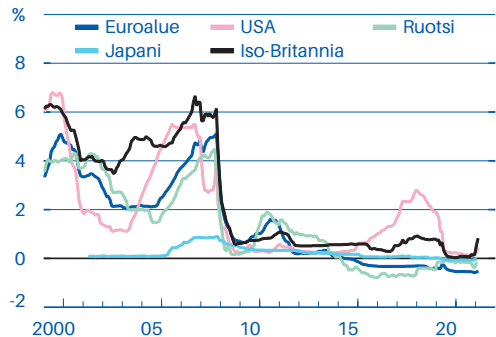
Ruotsin keskuspankki nostanee ohjauskorkoaan nollasta kertaalleen vuonna 2023. Odotamme tämän tapahtuvan kuitenkin vasta sen vuoden lopussa, eli selvästi EKP:n koronnoston jälkeen.

Britanniassa verojen korotukset leikkaavat kasvua

BRITANNIAN TALOUS putosi koronakriisissä syvälle, mutta toipuminenkin on ollut nopeaa. Odotamme Britannian talouden kasvavan tänä vuonna noin 4 prosenttia, mutta kasvun hidastuvan noin 1,5 prosenttiin ensi vuonna.

Britannian kasvua ennustejaksolla leikkaa työntekijöiden ja työnantajien sosiaaliturvamaksujen 1,25 prosenttiyksikön efektiivinen korotus sekä samanaikainen kotitalouksien sähkön

Keskeisiä 3 kk:n eurokorkoja

Lähteet: Suomen pankki, OECD.

ETLA S22.1/k05

hinnan tarkistaminen ylöspäin (ns. hintakattoa nostetaan 54 %). Toimet leikkaavat kotitalouksien ostovoimaa ja heikentävät maan taloudelle tärkeää yksityistä kulutusta.

Boris Johnsonin hallitus on kulkenut kohusta toiseen ja samaan aikaan neuvotellut brexitin ehtoja uudelleen. Kummatkin ovat lisänneet taloudellista epävarmuutta. Britannia onkin kärsinyt niin kuorma-auton kuljettajien, saatavilla olevien elintarvikkeiden kuin myös bensiinin pulasta, mistä voidaan pitkälti syyttää brexitin aiheuttamia tarjonnan pullonkauloja. Venäjän hyökkäyssota haittaa Britanniaa taloudellisesti muuta Eurooppaa vähemmän, sillä maiden välinen kauppa on ollut suhteellisen vähäistä jo nykyistä tilannetta ennen välien oltua huonot jo jonkin aikaa.

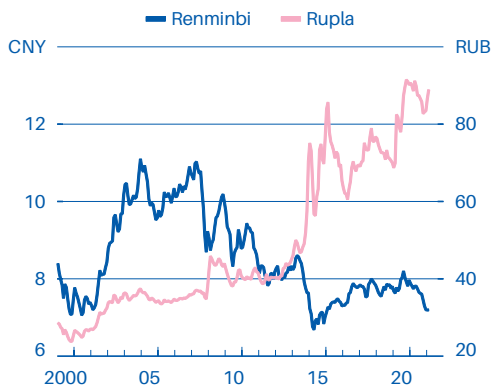
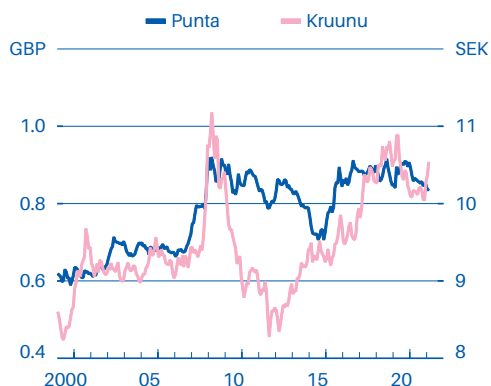
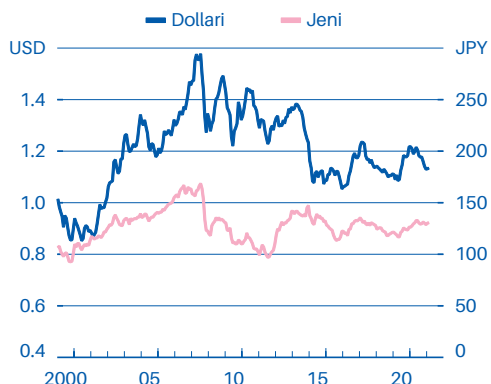
Englannin keskuspankki aloitti koronnostonsa muita keskeisiä länsimaisia keskuspankkeja aiemmin: ohjauskorkoja on nostettu jo kahdesti jouluihelmikuun aikana. Koronastot jatkunevat kuluvan vuoden aikana, sillä inflatio oli tammi-kuussa 5,5 prosenttia saaden kohta lisää vauhtia näköpiirissä olevista verojen ja maksujen korotuksista.

Kiinan talousmoottori yskii

ENNUSTAMME KIINAN TALOUDEN kasvavan 4,5 prosenttia sekä tänä että ensi vuonna. Noltoleranssi koronan leviämislle on hidastanut Kiinan palvelusektorin toipumista ja tuonut satamien toimintaan logistisia ongelmia, kun kokonaisia satamia on suljettu muutaman tautitapauksen takia. Toisaalta globaalin tavaroiden kysyntäbuumin myötä vienti ja teollisuustuotanto ovat vetäneet hyvin. Kiinan erikoistuminen suojavälineiden (mm. maskit) ja koronatestien tuotantoon lisäsi maan vientiä esimerkiksi euroalueelle viime vuoden aikana.

Kiinassa talousongelmaksi muodostui viime vuonna maan paisunut kiinteistösektori. Halli-

Eräitä euron valuuttakursseja

Lähteet: Suomen Pankki, OECD. ETLA S22.1/k04

tuksen pyrkimykset hallita yksityistä velkaantumista johtivat lopulta valtavan kiinteistöyhtiön Evergranden maksuvaikkeuksiin viime vuoden lopulla. Markkinoilla onkin pelätty velan maksukykyongelmien leviävän koko maan kiinteistö- ja pankkisektorille. Velkaantumisen rajoittamisen lisäksi hallinnon politiikan taustalla on tavoite siirtää Kiinan talouskasvun painopistettä investoinneista kulutukseen.

Kiinan talousmoottori yski viime vuonna myös muista syistä. Ongelmia toivat hallinnon yllättävä säätely energiasektorilla päästötavoitteiden saavuttamiseksi, mikä aiheutti vaihtelua energian tuotannossa läpi koko viime vuoden. Toisaalta myös hallituksen yhtäkkiset toimet puuttua teknologiayhtiöiden toimintaan ja kokoon sekä rajoittaa tiettyjä ilmiöitä kuten yksityisten koulutuspalvelujen ostoa sekä pelien pelaamista ovat hämmentäneet markkinoita ja vaikeuttaneet teknologiayritysten toimintaa. Tällä politiikalla on todennäköisesti negatiivinen vaikutus maan keskipitkän aikavälin talouskasvuun. Toivottujen sosiaalisten tavoitteiden toteutuminen politiikan seurauksena on kysymysmerkki.

Venäjän ”sotatalous” supistuu selvästi tänä vuonna

VENÄJÄ HYÖKKÄSI UKRAINAAN 24.2.2022. Venäjän talouden kehitystä tuleville vuosille on vaikea arvioida. Todennäköisesti talous tulee kuitenkin kärsimään merkittävästi lännen asettamista, monien toimijoiden odotuksia kovemmista pakotteista. Ruplan romahtaminen enemmän kuin 60 prosenttia suhteessa dollariin helmikuun alun jälkeen, ohjauskoron nosto 9,5 prosentista 20 prosenttiin, todennäköiseltä vaikuttava pankkikriisi ja pakotteiden aiheuttama merkittävä ulkomaankauppasokki olisivat kukin jo yksinään

kin tekijöitä, joilla olisi selviä talousvaikutuksia. Yhdessä ne muodostavat lujan sokin Venäjän talouteen. Sokin vaikutusten kesto riippuu siitä, puretaanko pakotteita jossain vaiheessa ennustajaksoa vai asetetaanko niitä yhä lisää.

Tässä valossa joudumme tekemään vain suuntaa-antavan ennusteen Venäjän taloudesta. Ennustamme, että maan talous supistuu 3,5 prosenttia tänä ja ensi vuonna. Nämä ennusteet voivat päivittyä myöhemmin paljonkin.

Taustalla on hyvä muistaa, että kotitalouksien käytettävissä olevat reaalitytulot eivät kasvaneet maassa viime vuoteen Krimin kriisin v. 2014 jälkeen ja ne olivatkin vielä viime vuonna alemmalla tasolla kuin vuonna 2010. Rakenteellisia uudistuksia ei ole maassa tehty, talous nojaa raaka-aineiden viennistä saataviin tuloihin samalla, kun EU:n sekä Yhdysvaltojen asettamat pakotteet vähensivät jo ennen viimeaikaisista hyökkäystä ulkomaankauppaa ja maahan kohdistuvia investointeja. Jossain määrin Venäjän talous toki ehti jo sopeutua tähän tilanteeseen, hitaamman keskimääräisen kasvun muodossa.

Poliittisen tilanteen kehittymistä Venäjällä on vaikea arvioida. Todennäköisesti nykyhallinto pysyy vallassa, mutta muutokset poliittisessa tilanteessa voivat olla nopeitakin.

Japanin talous nousee koronakuopasta hitaasti

ETLA ENNUSTAA JAPANIN TALOUDEN kasvan 2,5 prosenttia tänä vuonna ja 1,3 prosenttia ensi vuonna. Japanissa palvelutuotanto on palautunut koronapandemiasta hitaasti, sillä tartuntojen määrää pidetään yhä kontrollissa voimakkailla, hätätilaan liittyvillä rajoituksilla. Näihin Japani turvautui myös järjestäessään Tokion kesäolympialaiset v. 2021. Varsinaisia laajoja sulkua Japanissa ei ole kuitenkaan ollut. Maan talous kasvoi viime vuonna vain 1,7 prosenttia.

Joulukuu oli Japanin vähittäiskaupassa heikko, ja palveluiden luottamus laski alle 50 pisteen. Odotettavissa kuitenkin on, että rokotekattavuuden yhä parantuessa taloutta avataan lisää ja maalle tärkeä yksityinen kulutus elpyy. Turisteille maa ei ole vielääkään auki, mutta siihen voidaan odottaa muutosta kuluvaan vuoteen aikana.

Teollisuustuotanto otti Japanissa marraskuussa 7 prosentin loikan edelliskuusta tuotannon pullonkaulojen helpottaessa, vaikkakin tuotanto peruutti siitä hieman takaisin joulukuussa. Hyvä kasvuluku kuitenkin signaloi, että pahimmat tarjontarajoitteet, kuten autoteollisuuden komponenttipula, ovat jäämässä taakse, jolloin teollisuustuotannon kasvu kiihtyisi tänä vuonna. Venäjän hyökkäys Ukrainaan voi kuitenkin palauttaa komponenttien saatavuuden yllättäen takaisin merkittäväksi huoleksi kuluvaan vuoteen aikana. Tästä on jo saatu signaaleja tätä kirjoitettaessa.

Japanin keskuspankki on yhä jäljessä inflaatiotavoitteestaan – toisin kuin muut keskeiset keskuspankit. Inflaatio on kuitenkin Japanisakin kiihtynyt, tosin vain lähelle 1 prosenttia. Niinpä korot pysyvät Japanissa 0,1 tasolla (käytännössä nollassa) koko ennustejakson, kuten tilanne on ollut jo pitkään.

Venäjän hyökkäys Ukrainaan sekoitti öljymarkkinan

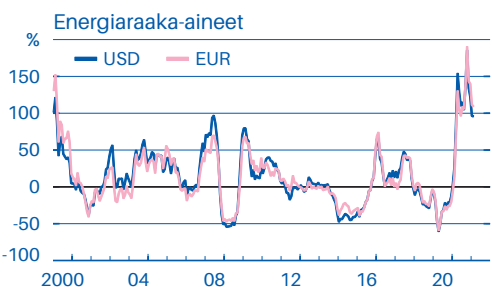
ÖLJYN HINTA on ollut Venäjän hyökkäyksen alettua kovassa nousupaineessa. Öljyn Brent-laadun hinta on tätä kirjoitettaessa noussut jo 118 dollariin tynnyriltä. Ennustamme kuitenkin, että pahin stressi öljyn hinnassa hellittää vuoden loppua kohden, jolloin öljyn Brent-laadun hinta olisi tänä vuonna keskimäärin 100 dollaria tynnyriltä. Ensi vuodelle ennustamme öljyn keskihinnaksi noin 94 dollaria tynnyriltä.

Öljyn hintaa analysoitaessa on syytä huomioida, että öljyn euromääräinen hinta on noussut

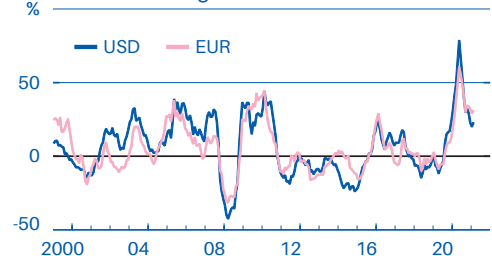
Raaka-aineiden maailmanmarkkinahinnat, 2015=100

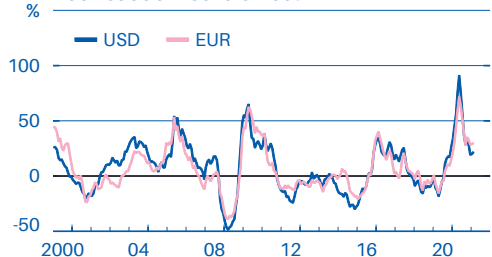
12 kk:n muutokset

Muut kuin energiaraka-aineet

Teollisuuden raaka-aineet

Lähteet: HWWI, Suomen Pankki.

ETLA S22.1/k03

vielä enemmän kuin dollarimäärinen, sillä euron kurssi on heikentynyt dollariin nähden. Öljyn Brent-laadun hinta euroissa onkin tätä kirjoitettaessa korkeimmalla tasollaan historiassa. Niinpä kuluttajat maksavat valuuttakurssivaikutuksen takia kovempia loppuhintoja bensiinistä ja dieselistä. Toisaalta reaalisesti, muut hinnat huomioiden, öljyn hinta ei ole vieläkaan erityisen korkea.

Venäjän hyökkäys Ukrainaan on synnyttänyt muitakin erikoisia tilanteita öljyn hinnassa. Tällä hetkellä noin 70 prosenttia venäläisestä vieniöljystä ajalehtii maailmalla myymättömänä, kun iso osa toimijoista ei halua ostaa sitä joko pakotteiden tai imagosyiden takia. Venäläisen, ns. Ural-laadun öljyn ja Brent-laadun välisessä hinnassa onkin tällä hetkellä noin 18 dollarin, ts. 16 prosentin ero.

OPEC-järjestön maat yhdessä kumppanimaidensa kanssa nostivat öljyn tuotantoaan 400 000 tynnyrillä päivässä helmikuun alusta lähtien. Ongelmana kuitenkin on, että osassa järjestön maista tuotanto oli tähänkin asti jäljessä tavoitetasostaan. Lisäksi nykyisessä sotatilanteessa tarjonnan pitäisi kasvaa selvästi enemmän paikatakseena venäläisen öljyn määrän vähenemistä maailmanmarkkinoilla, sillä Venäjä tuottaa noin 10 prosenttia maailman öljystä.

Kansainvälinen energiajärjestö IEA vapautti maaliskuun alussa 60 miljoonaa tynnyriä öljyä eri puolilla maailmaa sijaitsevista varmuusvarastoistaan maailmalle. Vaikka tarjontaa lisäävä toimi oli oikeansuuntainen, siitä oli vain vähän apua nykyisessä markkinatilanteessa.

Muidenkin raaka-aineiden hinnat nousseet

VENÄJÄN HYÖKKÄYS UKRAINAAN nostaa myös muiden raaka-aineiden kuin öljyn hintoja. Esimerkiksi vehnän hinta on noussut jo noin 20 prosenttia hyökkäyksen jälkeen, sillä sekä Venä-

jä että Ukraina ovat tärkeitä vehnän viejiä maailmamarkkinoilla. Myös muiden raaka-aineiden kuten maissin ja toisaalta alumiinin hinnat ovat selvässä nousussa.

Oletamme kuitenkin, että samoin kuin öljyn suhteen, myös muiden raaka-aineiden hintojen nousu rauhoittuu ja kääntyy laskuun ensi vuoden aikana. Hinnat jäävät sittenkin monen hyödykkeen tapauksessa (kuten vehnä) historiallisen korkealle tasolle.

Maailmankaupan kasvu hidastuu

ETLA ENNUSTAA MAAILMANKAUPAN kasvavan tänä vuonna 5,0 prosenttia ja ensi vuonna edelleen 3,5 prosenttia. Kasvu siis jatkuisi epävarmuudesta huolimatta, vaikka aiempaa selvästi hitaampana. Viime vuonna maailman tavarakauppa kasvoi reilut 10 prosenttia, kun tavarakauppa toipui koronaviruksen aiheuttamasta lyhytkestoisesta mutta syvästä taantumasta.

Maailmankaupan näkyymiin liittyy kuitenkin tavallista suurempaa epävarmuutta Venäjän hyökättyä Ukrainaan. Kauppa kohtaa epävarmuussokin lisäksi laajoja Venäjän kaupan kohdistuvia rajoitteita. Lisäksi Venäjä ja Ukraina tunnetaan tärkeinä raaka-aineviejinä: raaka-ainehinnat nousivatkin hyökkäyksen jälkeen viikossa enemmän kuin kertaakaan aiemman 50 vuoden aikana. Toisaalta kehittyneiden maiden välisellä kaupalla on hyvät mahdollisuudet jatkua osittain kuten ennen, osa kaupasta voi myös muuttua Venäjän ja EU:n välisestä EU-maiden sisämarkkinakaupaksi. Raaka-aineiden hintojen nousulla voi olla arvaamattomia poliittisia seurauksia kehittyvissä talouksissa. Lisäksi öljyn hinta voi nousta selvästi enemmän kuin peruskenaariossamme oletamme. •

ERITYISTEEMA

Inflaation laajeneminen on globaali ilmiö

MARKKU LEHMUS

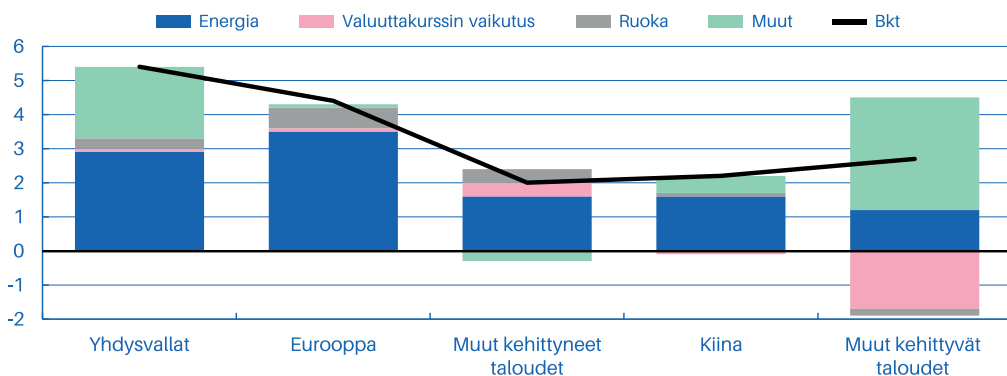
Inflaatio on kiihtynyt lähes kaikissa länsimaissa. Se on samalla laajentunut yhä suurempaan joukkoon hyödykkeitä. Keskuspankkien on pidettävä inflaatio-odotukset kurissa jatkossakin.

Inflaatio kiihtyi selvästi odotuksia nopeammin viime vuoden aikana. Inflaatio on ollut odotuksia nopeampaa ennen kaikkea Yhdysvalloissa ja

Euroopassa. Inflaation kiihtyminen on seurausta erityisesti energian ja tavaroiden hintojen (alla olevassa kuviossa ryhmä ”Muut”) noususta. Myös ruoan hinnassa on ollut viime aikoina nousupainetta.

Inflaation kiihtymisen taustalla on voimakas finanssi- ja rahapoliittinen elvytys länsimaissa ja kysynnän painopisteen siirtyminen palveluista tavaroihin vuosina 2020–2021. Tällainen siirtymä havaitaan erityisesti Yhdysvalloissa mutta

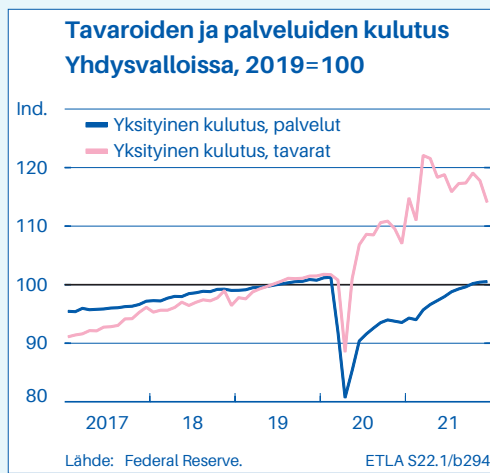
Inflaation muutos, joulukuusta 2020 lähtien, viimeisimpään havaintoon asti, %-yksikköä

Lähde: IMF.

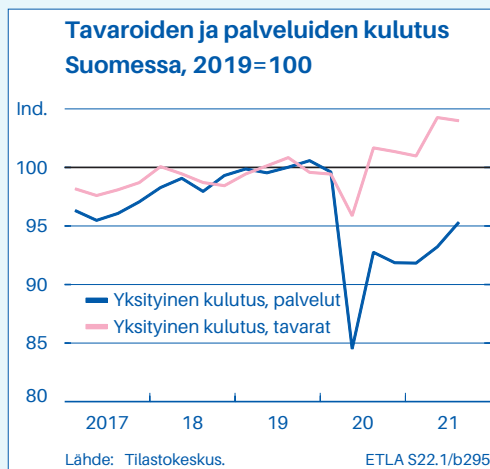
ETLA S22.1/b293

myös pienemmissä kehittyneissä talouksissa kuten Suomessa (kuviot alla). Tavaroiden tuotanto on onnistunut vastaamaan laajentuneeseen kysyntään vain viipeellä, jota erilaiset tarjontaketjujen pullonkaulat ovat ruokkineet. Hankalimpia lyhyen aikavälin tarjontarajoitteita ovat olleet mikrosirupula, konttilogistiikan ongelmat sekä satamien ja tehtaiden sulkutoimet Aasiassa.

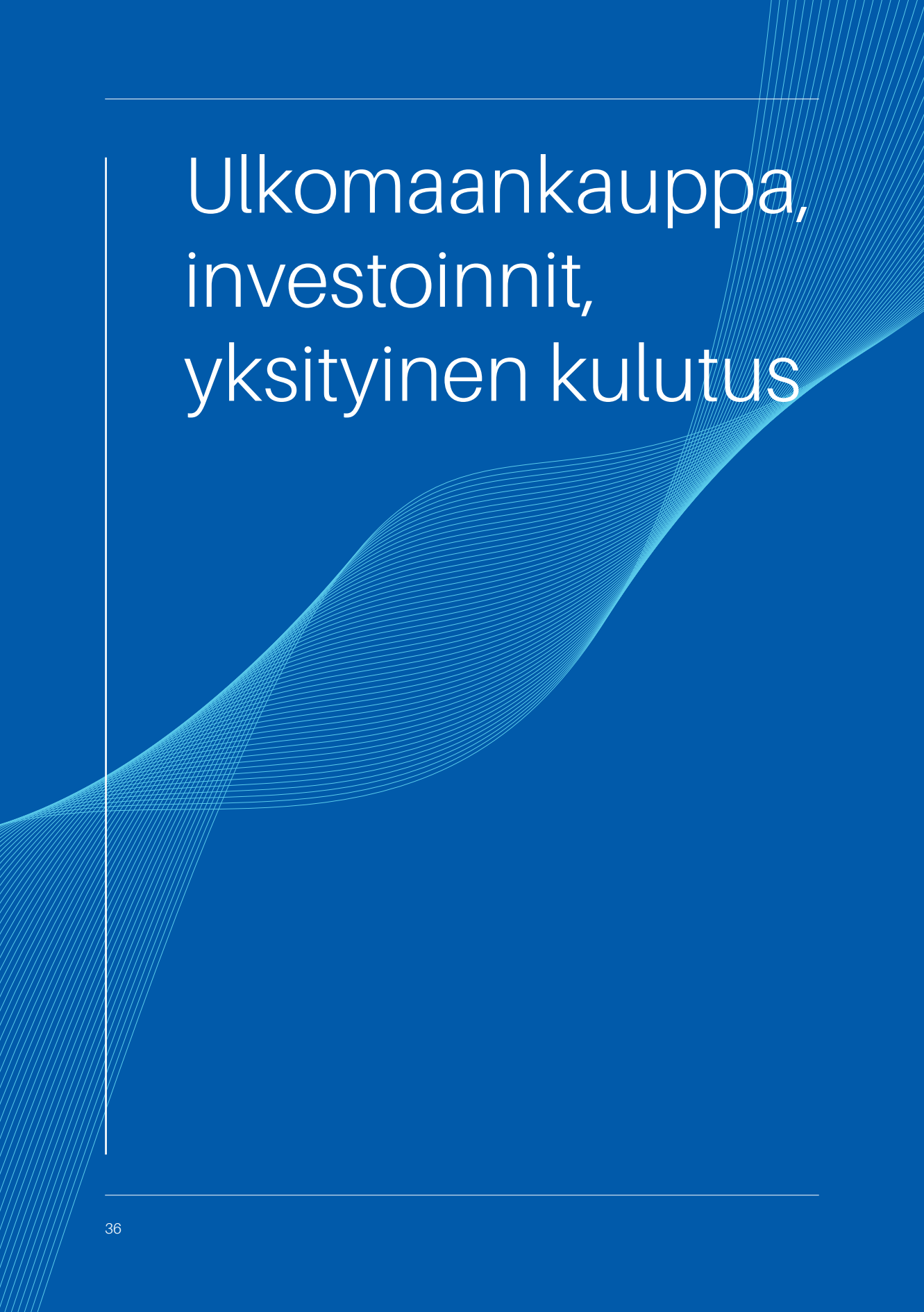

Energian hintojen kiihtymisen voidaan olettaa olevan lyhytaikainen, vaikkakin näillä näkymin varsin voimakas ilmiö, joka saa lisää vauhtia Venäjän hyökkäyksestä Ukrainaan helmikuun 24. päivä. Inflaatiotavoitteidensa toteutumisesta uskottavuutensa saavien keskuspankkien kanalta pelkästään energian hintojen nousua ongelmallisempaa on kuitenkin se, että inflaatio on laajenemassa yhä suurempaan joukkoon hyödykkeitä. Näin on tapahtunut niin Yhdysvalloissa, Euroopassa kuin Suomessakin (kuvio alla).

Jos korkea inflaatio siirtyy myös työntekijöiden ja yritysten inflaatio-odotuksiin, inflaatiosta tulee kiihtyvien palkan- ja hinnankorotusten myötä itse itseään ruokkiva. Tulee kuitenkin huomioida, että markkinat eivät ole vielä erityisen huolissaan keskuspankkien uskottavuudesta inflaation vastaisessa mittelössä. Inflaatio-suojatuista valtionlainoista lasketut keskipitkän aikavälin inflaatio-odotukset ovat edelleen maltilliset: esimerkiksi Yhdysvalloissa inflaation odotetaan olevan keskimäärin 2,9 prosenttia seuraavan viiden vuoden aikana. Toisaalta Venäjän hyökkäys Ukrainaan voi vielä muuttaa inflaationäkymiä odottamattomalla tavalla. •

Ulkomaankauppa, investoinnit, yksityinen kulutus

An abstract graphic consisting of numerous thin, white, curved lines that sweep across the blue background, creating a sense of motion and depth. The lines are more densely packed in some areas, forming a soft, glowing effect.

Ulkomaankauppa

Palveluviennin vauhdittamana vienti kasvaa tänä vuonna 5,6 prosenttia. Matkustusrajoitukset on purettu, mikä nostaa palveluviennin kasvua 16 prosenttiin. Tavaraviennin määrä kasvaa vain 1,3 prosenttia paperiteollisuuden lakon ja Venäjän Ukrainaan kohdistuvien sotatoimien seurauksena. Nettoviennin kontribuutio bkt:n muutokseen on negatiivinen, ja vaihtotase kääntyy alijäämäiseksi. Kauppataaseen ylijäämä sulaa tilapäisesti pois tänä vuonna, kun ennätyskorkeat tuontihinnat nousevat vientihintoja enemmän. Palvelutase on yhtäjaksoisesti ollut alijäämäinen jo 40 vuotta, joten ei ole mitään toivoa, että se ennustejaksolla kääntyisi ylijäämäiseksi.

Vienti

Venäjätilanne ja paperiteollisuuden lakko jarruttavat viennin kasvua tänä vuonna

Venäjän Ukrainaan kohdistuneen hyökkäyksen takia EU on asettanut uusia kauppapakot-

teita sekä myös rahoitus- ja henkilöpakotteita Venäjää vastaan. Venäjä oli vuonna 2021 Suomen viidenneksi tärkein vientimaa 5,4 prosentin osuudellaan. Sen merkitys Suomelle on kuitenkin tänä päivänä huomattavasti pienempi kuin 10-15 vuotta sitten. Tullin tietojen mukaan noin 2 200 suomalaisyritystä vei tavaroita Venäjälle vuonna 2021. Näiden osuus viennistämme itänaapuriin oli lähes 90 prosenttia. Yritykset, jotka ovat rekisteröityneet johonkin toiseen EU-maahan, kattavat loput runsaat 10 prosenttia viennistämme Venäjälle. Noin 500 suomalaisyritystä vei vuonna 2021 tuotteita Venäjälle, jotka nyt kuuluvat EU:n asettamien uusien kauppapakotteiden piiriin. Näitä sanktioiden alaisia tuotteita vietiin Tullin mukaan viime vuonna noin 250 miljoonan euron arvosta. Tästä neljä viidesosaa oli Suomessa rekisteröityjen yritysten vientiä. Tullin laskelmien mukaan pakotteiden alaisten tuotteiden osuus tavaraviennistämme Venäjälle oli 6,9 prosenttia.

Tullin selvityksen mukaan arvoltaan noin 60 prosenttia pakotteiden alaisista tuotteista kuuluu toimialaan koneet ja laitteet (CN-luokitus), laskettuna viime vuoden viennin arvon perusteella. Noin 20 prosenttia kielletyistä vientituotteista kuuluu toimialaan sähkökoneet ja laitteet. Kokeisiin ja laitteisiin kohdistuu noin 10 prosenttia sanktioiden alaisista tuotteista ja kuljetusvälineisiin noin 6 prosenttia.

Tänä vuonna tavaraviennin määrä kasvaa laskelmiemme mukaan runsaan prosentin. Ennusteeseen liittyy kuitenkin erityisen paljon epävarmuutta Venäjän ja Ukrainan välisen sodan takia, joka tavalla tai toisella vaikuttaa koko muuhun Eurooppaan. Riski on olemassa, että tavaraviennin kasvuluku jää tänä vuonna ennustettua pienemmäksi. Pankkeihin kohdistuneet pakotteet voivat vaikeuttaa suomalaisten ja venäläisten yritysten välistä rahaliikennettä ja sen seurauksena maiden välistä ulkomaankauppaa. Myös henkilöpakotteilla voi olla arvaamattomia vai-

kutuksia Suomessa toimivien yritysten vientiin.

Vaikka varsinaisten kauppapakotteiden vaikutus on rajallinen, niin useat suuryritykset ovat maaliskuun ensimmäisellä viikolla ilmoittaneet, että ne vapaaehtoisesti lopettavat vienninsä Venäjälle. Tästä syystä vaikutusten arvioiminen kokonaisvientiimme on erittäin haastavaa. Tavaraviennin kasvuvauhti kiihtyy ensi vuonna vajaan 4 prosenttiin olettaen, että Ukrainan tilanne ei eskaloitu. Paperiteollisuuden, tarkemmin sanottuna UPM:n ja Paperiliiton kiistasta johtuva lakko tänä vuonna, näkyy

Tavara- ja palveluvienti

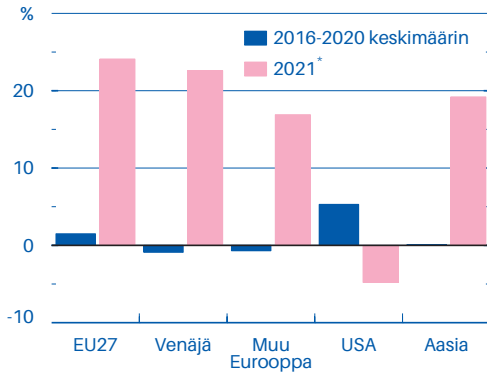
	Arvo ¹		Määrän muutos, % ²						
	Mrd. e	% osuus	Edellisestä vuodesta					Keskimäärin	
			2020	2021	2022 ^E	2023 ^E	2024 ^E	2017-21	2022-26 ^E
Maa-, metsä- ja kalatalous	0,8	1,1	-6,6	3,1	2,2	1,5	2,4	3,5	2,4
Kaivannaistoiminta	1,0	1,5	-10,2	57,2	-0,1	1,0	0,8	23,8	0,7
Elintarviketeollisuus	1,5	2,2	-0,3	2,9	-1,6	0,8	2,8	2,8	0,7
Tevanakeollisuus	0,7	1,0	-6,5	2,5	0,3	0,8	0,7	0,8	0,6
Puutavarateollisuus	3,8	5,5	-4,7	14,8	-0,5	2,2	0,6	1,7	0,6
Paperiteollisuus	9,3	13,5	-11,8	8,8	-7,0	10,9	1,6	-0,6	1,3
Öljynjalostus	3,8	5,5	-1,3	-37,5	19,4	4,9	9,7	-9,3	8,7
Kemikaalit ml. lääkeaineet	7,2	10,5	3,5	11,1	4,3	2,4	1,6	1,3	2,4
Kumi- ja muovituotteet	1,7	2,4	-6,0	9,2	0,9	1,2	1,2	1,7	1,1
Metallien jalostus	9,9	14,4	-8,0	1,1	0,6	2,8	2,0	1,7	2,2
Metallituotteet	1,5	2,2	-4,3	-3,6	1,1	1,3	1,3	-0,8	1,5
Sähkö- ja elektroniikkateoll.	7,7	11,2	-6,9	13,1	2,5	3,9	3,9	3,5	3,7
Koneet ja laitteet	8,9	13,0	-5,6	6,1	1,1	3,0	2,6	3,9	2,4
Kulkuneuvot	6,2	9,0	-20,9	13,9	1,0	1,0	2,3	11,9	1,2
Muu teollisuus	4,8	7,0							
Tavaravienti yhteensä³	62,6	100,0	-3,6	4,4	1,3	3,7	2,6	2,8	2,4
Palveluvienti ³	25,7		-15,7	3,7	16,2	8,1	7,0	2,1	8,2
Tavara- ja palveluvienti³	88,3		-7,5	4,2	5,6	5,1	4,0	2,6	4,3

¹ Toimialojen viennin arvo tullitilaston mukaan. ² Määrän muutokset, Etlan laskelma.

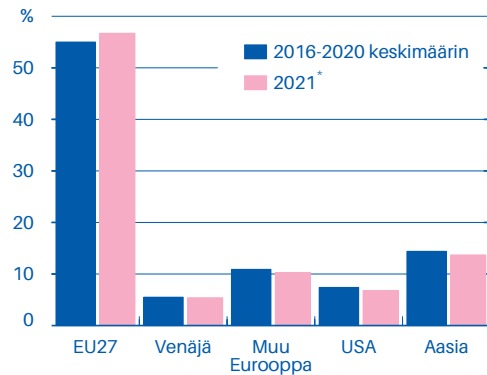
³ Kansantalouden tilinpidon mukaan. Lähteet: Tilastokeskus, Tulli, Etla.

Suomen vientimarkkinoiden kasvu ja vienti alueittain

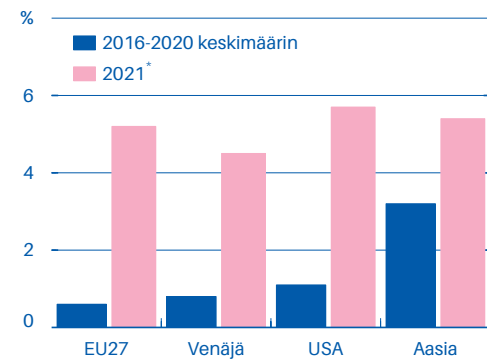
Tavaraviennin arvon kasvu alueittain

Osuus tavaraviennistä

Kokonaistuotannon muutos

Lähteet: Tulli, Etlä.

ETLA S22.1/x08

ensi vuonna tavanomaista korkeampana tavara-
viennin kasvulukuna.

Matkailun ja kuljetusten osuus palveluvien-
nistä oli hyvin merkittävä ennen koronapande-
miaa, joten näiden palveluerien elpymistähti
vaikuttaa pitkälti palveluviennin kasvuun. Te-
leviestintä-, tietojenkäsittely- ja tietopalvelu-
jen vienti ohjaa kuitenkin eniten koko palvelu-
viennin kehitystä. Arvioimme, että palveluvienti
kasvaa tänä vuonna noin 16 prosenttia. Tavara-
ja palveluvienti yhteensä lisääntyy tänä vuonna
noin 5,5 prosenttia.

Koneita ja laitteita vietiin vuonna 2021 eni-
ten Yhdysvaltoihin (osuus 8,4 %), Venäjälle
(8,1 %), Saksaan (7,5 %), Ruotsiin (7,2 %) ja
Kiinaan (7,1 %). Venäjälle vietiin viime vuon-
na eniten kaivos-, louhinta- ja rakennuskoneita
(osuus 20 %), maa- ja metsätalouskoneita (18
) sekä nosto- ja siirtolaitteita (9 %). CPA-luo-
ituksen mukaan toimialan Venäjän viennin ar-
vo oli 724 miljoonaa euroa vuonna 2021. Tullin
tietojen mukaan CN-ryhmän koneiden ja mekaa-
nisten laitteiden vienti Venäjälle oli arvoltaan
845 miljoonaa euroa. Heidän laskelmiensa mu-
kaan tästä pakotteiden alaisten tuotteiden vien-
ti oli arvoltaan 148 miljoonaa euroa, eli niiden
osuus kokonaisviennistä Venäjälle oli CN-luoki-
tuksen mukaan 18 prosenttia. Toisin sanoen ko-
neiden ja laitteiden Venäjän viennistä noin vii-
desosa putoaa pois kauppapakotteiden takia.

Paperiteollisuuden tärkeimmät vientimaat
ovat Saksa (osuus 14,3 % vuonna 2021), Kii-
na (12,9 %), Yhdysvallat (7,8 %), Iso-Britan-
nia (5,8 %) ja Venäjä (5,1 %). Suomessa UPM:n
paperi- ja sellutehtaiden toiminta pysähtyi vuo-
denvaihteessa ja Paperiliiton lakko jatkuu näillä
näkymin 2.4 asti. Lakon vaikutus koko toimialan
ensimmäisen neljänneksen vientilukuihin on
erittäin suuri. Myös Venäjän sota Ukrainaa vas-
taan pudottaa vientilukua, sillä sen seurauksena
Stora Enso ja Metsä Group ovat ilmoittaneet lo-
pettavansa viennin Venäjälle. Toimialan venti-
hinnot ovat ennätyskorkealla, viime vuonna ne

nousivat keskimäärin 8,5 prosenttia vuoden takaisesta. Kuluvin vuoden tammikuussa paperiteollisuuden vientihinnat kohosivat 25 prosenttia viimevuotisesta.

Metallien jalostuksen tärkeimmät vientimaat ovat vuosikymmenien ajan olleet Alankomaat, Saksa ja Ruotsi. Viennin arvolla mitattuna Alankomaiden osuus oli 16,7 % vuonna 2021, Saksan oli 16,3 %, Ruotsin 11,6 %, Sveitsin 7,8 % ja Italian 6,6 %. Venäjä oli kuudennella sijalla 4,8 prosentin osuudella.

Metallien jalostuksen tuotteet eivät tietävästi kuulu EU:n pakotteiden piiriin. Toimialan viennistä Venäjälle peräti 87 prosenttia oli kuparia vuonna 2021. Raudan, teräksen ja rautaseosten osuus oli vajaat 11 prosenttia. Rakentamisen vahva kasvu Euroopassa tänä vuonna vauhdittaa metallien jalostuksen vientiä, koska noin puolet alan tuotannosta menee rakennussektorin käyttöön. Toimialan vientihinnat nousivat viime vuonna keskimäärin 31 prosenttia edellisvuodesta. Kuluvin vuoden tammikuussa hinnat nousivat 50 prosenttia viimevuotisesta.

Sähkö- ja elektroniikkateollisuuden osuus Suomen koko tavaraviennistä oli viime vuonna 11,2 prosenttia. Tietokoneiden, elektronisten ja optisten laitteiden (toimiala C26) osuus oli 5,3 prosenttia ja sähkölaitteiden (toimiala C27) 5,9 prosenttia. Tietokoneita, elektronisia ja optisia laitteita vietiin eniten Yhdysvaltoihin (osuus 14,5 %), Kiinaan (10,5 %), Venäjälle (7,3 %), Alankomaihin (6,7 %) ja Saksaan (6,2 %). Sähkölaitteita vietiin eniten Saksaan (osuus 16,9 %), Ruotsiin (7,3 %), Yhdysvaltoihin (7 %), Kiinaan (4,9 %) ja Italiaan (4,3 %). Venäjä oli sijalla 9, ja sen osuus oli 3,9 %.

Tietokoneiden, elektronisten ja optisten laitteiden vienti Venäjälle oli viime vuonna arvoltaan 267 miljoonaa euroa. Sähkölaitteita vietiin puolestaan 156 miljoonan euron arvosta. Kun tarkastelemme koko sähkö- ja elektroniikkateollisuuden vientiä Venäjälle, niin käy ilmi, että kolmasosa viennistä vuonna 2021 oli tie-

tokoneita ja niiden oheislaitteita. Mittaus-, testaus- ja navigointilaitteiden osuus oli 12 prosenttia. Sähkömoottorien, -generaattorien ja -muuntajien osuus oli 11 prosenttia. Sähkön-

Tavaravienti alueittain 2021

	Arvo, milj. e	Osuus, %	Muutos, %
Suomen koko tavaravienti	68 761	100,0	20
EU27	38 957	56,7	24
Saksa	9 157	13,3	16
Ruotsi	7 077	10,3	17
Alankomaat	4 352	6,3	12
Italia	2 927	4,3	105
Viro	2 393	3,5	38
Belgia	2 295	3,3	36
EU15	34 294	49,9	22
Euroalue	27 565	40,1	26
Vienti EU:n ulkopuolelle	29 804	43,3	14
Aasia (pl. Lähi- ja Keski-itä)	8 605	12,5	23
Kiina	3 619	5,3	19
Japani	1 598	2,3	38
Etelä-Korea	762	1,1	5
Muu Eurooppa (pl. EFTA-maat)	7 825	11,3	20
Venäjä	3 736	5,4	23
Iso-Britannia	2 551	3,7	13
Pohjois-Amerikka	5 450	7,9	1
USA	4 642	6,8	-5
EFTA-maat	3 012	4,4	17
Norja	1 745	2,5	13
Afrikka	1 431	2,1	13
Etelä-Amerikka	1 348	2,0	11
Brasilia	509	0,7	-10
Lähi- ja Keski-itä	826	1,2	-8

Lähde: Tulli.

ETLA S22.1/x02t

jakelu- ja valvontalaitteiden osuus oli 10 prosenttia ja viestintälaitteiden vajaat 6 prosenttia. Säteilylaitteiden sekä sähkölääkintä- ja sähköterapialaitteiden osuus oli runsaat 4 prosenttia.

Tullin julkaisemasta tiedotteesta käy ilmi, että CN-luokituksessa ryhmän sähkökoneiden ja laitteiden vienti Venäjälle oli viime vuonna arvoltaan 237 miljoonaa euroa. Tullin arvioiden mukaan tästä sanktioiden alaisia tuotteita oli arvoltaan 49 miljoonaa euroa, mikä vastaa 21 prosentin osuutta. Etlan vientiennuste on tehty CPA-luokituksen mukaan, joten vientilukuja ei voi suoraan verrata CN-luokituksen perusteella laskettuihin tietoihin. Tullin laskelmat antavat kuitenkin hyödyllistä tietoa ja ovat suuntaa antavia.

Kemikaalien tärkeimmät vientimaat olivat viime vuonna Alankomaat (osuus 10,1 %), Ruotsi (9,8 %), Saksa (8,7 %), Venäjä (7,7 %) ja Belgia (5,6 %). Viennistä Venäjälle kolmasosa oli vuonna 2021 ensiömuoveja. Kärkituotteita olivat myös maalit, lakat, painovärit ja epäorgaaniset peruskemikaalit. Lääkevalmisteiden osuus oli kymmenes. Kemikaalit eivät ole EU:n Venäjän vastaisten pakotteiden kohteena.

Kulkuneuvojen osuus koko Suomen tavara viennin arvosta oli 9 prosenttia vuonna 2021. Moottoriajoneuvojen osuus oli 5,8 prosenttia ja muiden kulkuneuvojen 3,2 prosenttia. Moottoriajoneuvoja vietiin eniten Saksaan (osuus 64,4 %), Ruotsiin (9 %), Venäjälle (5,7 %), Norjaan (3 %) ja Viroon (2,2 %). Muiden kulkuneuvojen viennin kohdemaita olivat Italia (44,8 %), Irlanti (23 %), Ruotsi (5,5 %), Brittiläiset Neitsytsaaret (3,9 %) ja Norja (3,5 %). Venäjä oli sijalla 8 ja sen osuus oli 1,9 prosenttia.

Kulkuneuvoteollisuuden osalta sen alatoimiala ilma- ja avaruusalukset ja niihin liittyvät koneet ja laitteet (CPA303 ja CN88) kuuluu sanktioiden piiriin, eli EU:n päätöksellä näitä tuotteita ei enää saa viedä Venäjälle. Niiden osuus kulkuneuvoteollisuuden viennistä Venäjälle oli 4,9 prosenttia vuonna 2021. Valtaosa toimialan viennistä oli moottoriajoneuvojen ja niiden osien ja

tarvikkeiden vientiä, yhteensä 85 prosenttia. Laitteiden ja veneiden osuus oli 7 prosenttia.

Telakkateollisuuden tilanne on erittäin hyvä. Vuosina 2022–2026 toimitetaan joka vuosi yksi iso risteilijä Turun telakalta. Lisäksi pienempiä aluksia valmistuu vientiin Rauman ja Helsingin telakoilta vuosina 2022–2024. Helsingin telakka on kokonaan venäläisomistuksessa, mutta emme tässä spekuloi, onko sillä mitään vaikutuksia.

Öljynjalostuksen toimialan tärkeimmät viennin kohdemaat olivat vuonna 2021 Ruotsi (osuus viennin arvosta 27,9 %), Yhdysvallat (15,4 %), Belgia (12 %), Venäjä (7,6 %) ja Alankomaat (7,5 %).

Vuodelle 2020 suunniteltu viiden vuoden välein pidettävä Nesteen suuri huoltoseisokki jouduttiin koronapandemian takia siirtämään vuoden 2021 toiselle neljännekselle. Öljytuotteiden viennin määrä supistui viime vuonna noin 38 prosenttia seisokin seurauksena ja kasvaa alustavien laskelmien mukaan vastaavasti noin 19 prosenttia tänä vuonna. Vientinäkymiä heikentää kuitenkin Venäjän sotatilanne. Viime vuonna arvoltaan lähes 98 prosenttia öljytuotteiden viennistä Venäjälle oli voitelussa käytettävät raskaat maaöljyt.

Puutavarateollisuuden tärkeimmät vientimaat olivat viime vuonna Japani (osuus 14,7 %), Iso-Britannia (12 %), Saksa (8,2 %), Egypti (5,8 %) ja Ranska (5,4 %). Venäjä oli sijalla 27, sen osuus koko toimialan viennistä oli vain 0,7 prosenttia.

Elintarviketeollisuuden osuus koko tavara viennistä oli viime vuonna 2,2 prosenttia. Toimialan viennistä 87 prosenttia oli elintarvikkeiden vientiä. Elintarvikkeita vietiin eniten Ruotsiin (osuus 24,3 %), Kiinaan (11,4 %), Viroon (7,5 %), Venäjälle (7,5 %) ja Tanskaan (4,6 %). Juomia vietiin eniten Ruotsiin (osuus 21,8 %), Viroon (12,9 %), Puolaan (9,9 %), Norjaan (7,9 %) ja Saksaan (6,6 %). Venäjä oli sijalla 8 ja sen osuus oli (3,8 %).

Venäjän elokuussa 2014 asettama elintarvikkeiden tuontikielto on edelleen voimassa. Sen piiriin kuuluvat muun muassa maito ja maitotuotteet, eräät lihatuotteet, vihannekset ja kalat. Tuontikielto koski alun perin EU-maita, Yhdysvaltoja, Kanadaa, Australiaa ja Norjaa. Myöhemmin tuontikieltoa laajennettiin koskemaan myös Albaniaa, Montenegroa, Islantia, Liechtensteiniä ja Ukrainaa.

Vuonna 2021 elintarviketeollisuutemme tärkeimmät vientituotteet Venäjälle oli valmistettu kotieläinrehu (osuus 28 %), mausteet ja maustekastikkeet, tuoteryhmä kaakao, suklaa ja makeiset, ryhmä jalostettu tee ja kahvi, ryhmä elinekset ja valmisruoat, tuoteryhmä näkkileipä ja keksit, säilyvät leivonnaiset ja kakut sekä tuoteryhmä myllytuotteet (osuus 5 %). EU:n uudet kauppapakotteet eivät kohdistu elintarviketeollisuuden tuotteisiin. Sanktioilla ei siis ole suoraa vaikutusta elintarviketeollisuuteen siinä mielessä, että vienti on edelleen sallittua. Useat suuret elintarviketeollisuuden yritykset ovat kuitenkin muista syistä ilmoittaneet, etteivät ne enää aio viedä tuotteitaan Venäjälle. Näiden joukossa ovat muun muassa paljon kalanrehuja vievä Raisio, viennin lopettaminen Venäjälle pudottaa yhtiön oman ilmoituksen mukaan liikevaihtoa noin 15 prosenttia. Myös esimerkiksi Fazer, Valio ja Paulig ovat lopettaneet vientinsä Venäjälle. Toimialan vienninpuutteessa on pyritty ottamaan huomioon Venäjätalanne ja sen vaikutus elintarviketeollisuuden vientiin, mutta ennusteen kiinnitysvaiheessa oli vielä tiedossa vain muutaman yrityksen vetäytyminen Venäjältä.

Kumi- ja muovituotteita vietiin viime vuonna eniten Ruotsiin (osuus viennin arvosta 20,5 %), Saksaan (10,7 %), Norjaan (7,9 %), Venäjään (7,2 %) ja Puolaan (5,6 %). Eniten vietiin Venäjälle tuotteita, jotka kuuluvat ryhmään laatat, levyt, kalvot, kaistaleet ja nauhat. Toiseksi suurin ryhmä oli uudet kumirenkaat, ja sen osuus toimialan Venäjän-viennin arvosta oli 16

prosenttia. Kärkituotteisiin kuuluivat myös putket ja letkut sekä rakennusmuovit. Toimialan tuotteet eivät ole EU:n sanktioiden kohteena.

Metallituotteiden tärkeimmät vientimaat olivat vuonna 2021 Ruotsi (osuus 19,4 %), Venäjä (9,7 %), Yhdysvallat (6,3 %), Viro (6,2 %) ja Norja (5,6 %). Rungas kolmasosa metallituotteiden viennistä Venäjälle viime vuonna kuului ryhmään metallilankatuotteet, ketjut ja jouset. Työkalujen osuus oli vajaa kolmasosa.

Metallituotteisiin saattaa kuulua jokin pakotteiden piiriin kuuluva tavara, mutta tästä ei ole varmaa tietoa. EU:n lista sanktionalaisista tuotteista on laadittu CN-luokituksen mukaan, ja Etlan vienninpuutte tehdään CPA-luokituksen mukaan. Sotatarvikkeita vietiin vain vähäinen määrä.

Tevanakeollisuuden osuus tavaraviennistä oli viime vuonna prosentti. Tästä tekstiilien osuus oli 45 prosenttia, vaatteiden 34 prosenttia ja nahkan ja nahkatuotteiden 22 prosenttia. Tekstiiliviennin tärkeimmät kohdemaat olivat Saksa (osuus 14,1 %), Ruotsi (9,5 %), Yhdysvallat (7,1 %), Viro (5,8 %) ja Puola (5,4 %). Venäjä oli sijalla 8, ja maan osuus oli 4,6 prosenttia. Vaatteita vietiin eniten Ruotsiin (osuus 18,7 %), Saksaan (15,8 %), Viroon (14,7 %), Venäjälle (5,6 %) ja Ranskaan (4,4 %).

Vientimaiden teollisuustuotanto ja tavaraviennin määrä¹

¹ Laskettu neljän neljänneksen liukuvista summista.

² 11 OECD-maata Suomen vientiosuuksilla painotettuna.

Lähteet: Tulli, OECD, Etla.

ETLA S22.1/x01

Viime vuonna Venäjälle vietiin arvoltaan ylivoimaisesti eniten jalkineita (osuus 19,5 %). Muita suuria tuoteryhmiä olivat esimerkiksi tekniset ja teollisuustekstiilit, takit, puvut, housut ja hameet.

Kaivostoiminnan ja louhinnan tuotteiden osuus tavaraviennistämme oli 1,5 prosenttia vuonna 2021. Toimialan tuotteita vietiin eniten Ruotsiin (osuus 25,1 %), Kiinaan (18,9 %), Belgiaan (17,5 %), Sveitsiin (13,6 %) ja Saksaan (7 %). Venäjä oli sijalla 11 ja maan osuus alan viennistämme oli prosentti.

Maa-, metsä- ja kalataloustuotteiden osuus tavaraviennistämme oli 1,1 prosenttia vuonna 2021. Tärkeimmät vientimarkkinat olivat Kamboja (osuus 13 %), Kiina (12 %), Thaimaa (10,2 %), Saksa (9 %) ja Ruotsi (8,5 %). Venäjä oli sijalla 15 ja sen osuus oli 2,1 %.

Palveluvienti kasvaa ripeästi, vaikka matkailu Suomeen jää vielä tänä vuonna heikoksi

Televiestintä-, tietojenkäsittely- ja tietopalvelujen osuus palveluviennin arvosta oli viime vuonna 46 prosenttia. Teknisten, kaupankäyntiin liittyvien ja muiden liike-elämän palvelujen osuus oli 11,5 prosenttia. Henkisen omaisuuden käytöstä perittyjen maksujen osuus oli 10,3 prosenttia. Kuljetusten osuus oli 10,2 prosenttia ja tuotannollisten palvelujen 6 prosenttia. Vuonna 2019 matkailun osuus oli 10,8 prosenttia, mutta viime vuonna se oli enää 3,4 prosenttia.

Suomen palveluvienti nousi viime vuonna arvostaan 7,3 prosenttia edellisvuodesta kansantalouden tilinpidon helmikuun lopulla julkaistujen tietojen mukaan.

Tilastokeskuksen helmikuussa julkaiseman tavaroiden ja palveluiden ulkomaankaupan pikaennakon mukaan matkailu jäi viime vuonna arvostaan 16 prosenttia edellisvuotista pienemmäksi, kun matkustaminen Suomeen edelleen pysyi lähes pysähdyksissä koronapandemian ta-

kia. Huolto- ja korjauspalvelut vähenivät 14 prosenttia, tutkimus- ja kehityspalvelut laskivat 3 prosenttia.

Asiantuntijoiden ja liikehallinnon konsulttipalvelut sen sijaan lisääntyivät arvostaan 16 prosenttia edellisvuodesta. Televiestintä-, tietojenkäsittely- ja tietopalvelut nousivat 13 prosenttia. Rahoituspalvelut kohosivat 12 prosenttia, ja kuljetusten viennin arvo lisääntyi 9 prosenttia. Henkisen omaisuuden käytöstä perittyjen maksujen, eli rojaltien ja lisenssimaksujen, viennin arvo kasvoi 7 prosenttia. Tuotannolliset palvelut ja teknisten, kaupankäyntiin liittyvien ja muiden liike-elämän palvelujen viennin arvo nousi prosenttiin.

Arvioimme ennen kuin Venäjä hyökkäsi Ukrainaan, että ulkomaalaisten matkustaminen Suomeen lisääntyisi tuntuvasti tänä vuonna, mutta nyt matkustushalukkuus jäänee odotettua pienemmäksi. Televiestintäsektorin viennin odotetaan jäävän edellisvuoden lukemiin.

Tuonti

Venäjältä tuodaan valtaosin energiatuotteita

VENÄJÄN OSUUS Suomen tavaratuonnista oli viime vuonna 11,9 prosenttia. Tuonnin arvo oli 8,6 miljardia euroa. Venäjä oli siten toiseksi tärkein tuontimaa Saksan jälkeen. Öljyn ja öljytuotteiden osuus tavaratuonnin arvosta oli 41,2 prosenttia, kaasun 9,3 prosenttia, sähkö 6,5 prosenttia ja kivihiilen 1,5 prosenttia. Kaiken kaikkiaan energiatuotteiden osuus tuonnistamme Venäjältä oli siten 58,5 prosenttia. Neste on jo ehtinyt ilmoittaa, että se on Ukrainahyökkäyksen takia suurelta osin siirtynyt hankkimaan muita raakaöljyn laatuja kuten Pohjanmeren öljyä.

Venäjältä tuotiin viime vuonna myös kemiallisia aineita ja tuotteita, joiden osuus tuonnin arvosta oli 9,7 prosenttia. Puutavaran osuus oli 5,5 prosenttia ja metallien ja metallituotteiden

3,9 prosenttia. Muiden tavaroiden osuudeksi jäi 22,3 prosenttia.

Tuotantotarvikkeiden ja kulutustavaroiden tuonnin kasvu hyyyty tänä vuonna

Tavaratuonti seuraa yleensä suurelta osin tavaraviennin kehitystä, koska noin kaksi kolmasosaa tavaratuonnista käytetään vientitavaroiden tuotantopanoksina. Venäjän sotatoimet Ukrainassa ovat aiheuttaneet sen, että vientiennusteeseen liittyy paljon epävarmuutta ja siksi myös tuonnin ennusteluvut ovat tavanomaista epävakait. Numerot löytyvät oheisesta taulukosta.

Poltto- ja voiteluaineiden tuonti kääntyy tänä vuonna vahvaan kasvuun. Viime vuoden tuontikuoppa oli Nesteen suurseisokin ja koronapandemian aiheuttama. Teollisuuden tuotantotarvikkeiden tuonnin määrä ja kulutustavaroiden tuonti on tänä vuonna jäämässä edellisvuoden lukemiin.

Investointitavaroiden ja kuljetusvälineiden tuonnin määrä lisääntyi viime vuonna 11,9 pro-

senttia edellisvuodesta. Viking Glory aloitti joulukuussa matkansa Kiinasta kohti Suomea, mikä kasvatti ryhmän tuontilukua tuntuvasti. Tänä vuonna investointitavaroiden tuonnin määrän odotetaan kasvavan pari prosenttia.

Finnair on tilannut yhteensä 19 kappaletta Airbus A350 lentokonetta, joista ensimmäinen toimitettiin vuonna 2015 ja kuudestoista kone tuotiin syyskuussa 2020. Lentokoneet, jotka Finnair tuo Suomeen, kirjataan kaikki investointitavaroiden tuontina. Kansantalouden tilinpidossa omaan omistukseen hankitut koneet on kirjattu investointeihin, mutta myynti- ja takaisinvuokraussopimuksella hankitut koneet on kirjattu vientiin.

Koronapandemian aiheuttaman lentoliikenteen voimakkaan supistumisen takia kolmen viimeisen lentokoneen toimitusaikaa on siirretty eteenpäin. Neuvottelujen tuloksena seitsemästoista Airbus A350 lentokone tuodaan Suomeen vuoden 2022 toisella neljänneksellä. Finnair on kuitenkin päättänyt siirtää sen osto-oikeu-

Tavara- ja palvelutuonti

BEC-tavaraluokitus	Arvo ¹		Määrän muutos, % ²						
	Mrd. e %-osuus		Edellisestä vuodesta					Keskimäärin	
	2021	2021	2020	2021	2022 ^E	2023 ^E	2024 ^E	2017-21	2022-26 ^E
Teollisuuden tuotantotarv.	28,6	39,4	-4,5	11,6	-0,3	1,3	1,1	5,2	0,8
Poltto- ja voiteluaineet	9,5	13,1	-8,2	-9,0	6,6	3,5	2,3	-3,7	3,5
Inv.tavarat & kuljetusvälineet	16,6	22,8	-3,9	11,9	2,1	3,6	4,3	3,2	4,7
Kulutustavarat	17,9	24,7	-0,8	5,1	0,2	1,5	1,3	1,7	1,1
Kestokulutustavarat ml. henkilöautot	4,8	6,7	-4,0	14,5	-2,6	3,3	1,8	5,0	1,2
Puolikestävät ja kertakulutustavarat	13,1	18,0	0,4	1,8	1,4	0,9	1,2	2,6	1,1
Tavaratuonti yhteensä³	60,9	100,0	-3,4	6,1	1,9	2,3	2,0	2,3	2,3
Palvelutuonti ³	28,1		-12,8	2,7	14,7	7,6	3,8	1,6	6,5
Tavara- ja palvelutuonti³	89,0		-6,6	5,0	5,9	4,1	2,6	2,1	3,7

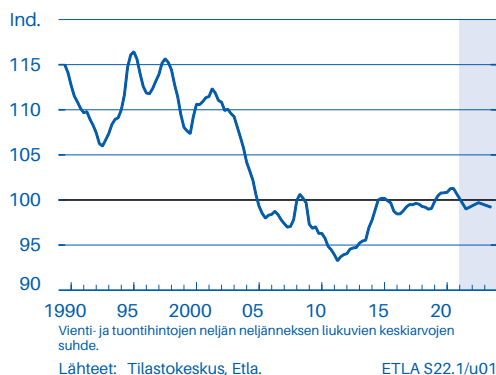
¹ Käyttötarkoituksen mukainen tuonnin arvo tullitilaston (c.i.f.) mukaan.

² Määrän muutokset Etlan laskelma.

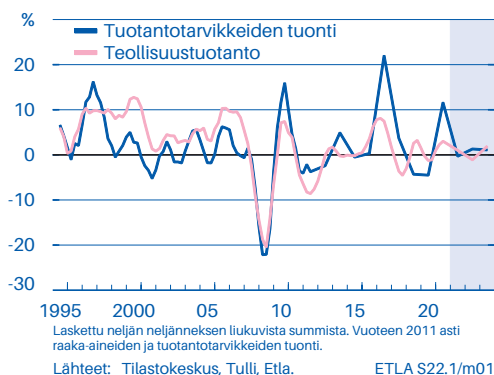
ETLA S22.1/m01t

³ Kansantalouden tilinpidon mukaan. Lähteet: Tilastokeskus, Tulli, Etla.

Vaihtosuhte, 2015=100

Tuotantotarvikkeiden tuonnin ja teollisuustuotannon muutos

den kolmannelle osapuolelle ja takaisinvuokraa lentokoneen omaan käyttöönsä. Seuraava kone tuodaan vuoden 2024 neljännellä neljänneksellä ja viimeinen lentokone tuodaan vuoden 2025 ensimmäisellä neljänneksellä.

Palvelutuonti elpyy tänä vuonna ja nostaa koko tuonnin kasvulukua

Arvioimme maaliskuun alussa, että palvelutuonnin määrä kohoaa tänä vuonna 15 prosenttia, kun koronapandemiasta pahasti kärsineiden matkailu- ja kuljetusalojen odotetaan elpävän.

Teknisten, kaupankäyntiin liittyvien ja muiden liike-elämän palvelujen osuus palvelutuonnin arvosta oli viime vuonna 19,6 prosenttia. Kuljetusten osuus oli 18,2 prosenttia ja televiestintä-, tietojenkäsittely- ja tietopalvelujen osuus 15,5 prosenttia. Asiantuntijoiden ja liikehallinnon konsulttipalvelujen osuus oli 11,2 prosenttia, tutkimus- ja kehityspalvelujen 10,7 prosenttia ja tuotannollisten palvelujen 7,5 prosenttia. Matkailun osuus oli viime vuonna vain 4 prosenttia, kun se vuonna 2019 oli 15,5 prosenttia.

Palvelutuonti lisääntyi viime vuonna arvoltaan 6,3 prosenttia kansantalouden tilinpidon helmikuun lopulla julkaistujen tietojen mukaan.

Tilastokeskuksen julkaiseman tavaroiden ja palveluiden ulkomaankaupan pikaennakon mukaan matkailu sukelsi vielä viime vuonna arvoltaan 19 prosenttia vuoden takaisesta, kun suomalaisten matkustaminen ulkomaille oli pitkälti jäissä edelleen.

Asiantuntijoiden ja liikehallinnon konsulttipalvelujen tuonnin arvo sen sijaan kohosi 15 prosenttia ja kuljetusten tuonnin arvo puolestaan 14 prosenttia. Teknisten, kaupankäyntiin liittyvien ja muiden liike-elämän palvelujen tuonnin arvo nousi 7 prosenttia.

Tutkimus- ja kehityspalvelujen tuonti lisääntyi arvoltaan 6 prosenttia. Televiestintä-, tietojenkäsittely- ja tietopalvelujen tuonnin arvo oli 2 prosentin kasvussa edellisvuoteen verrattuna.

Arvioimme, että suomalaisten matkailu ulkomaille toipuu tuntuvasti vuonna 2022, vaikka jääkin vielä pandemiaa edeltäneen tason alle. Laskelmiemme mukaan kuljetusten ja televiestintäsektorin tuonti lisääntyy arvoltaan noin 18–19 prosenttia. Palvelutuonti kokonaisuudessaan kasvaa arvoltaan noin 16 prosenttia vuonna 2022.

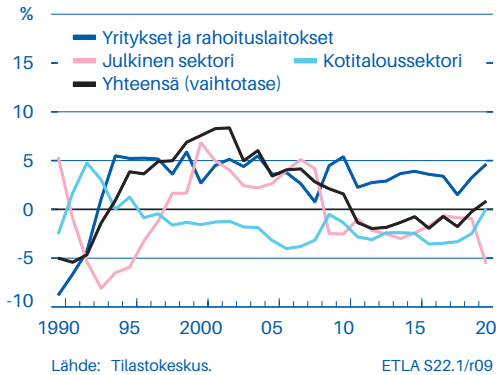
Maksutase

Vaihtotase kääntyy alijäämäiseksi

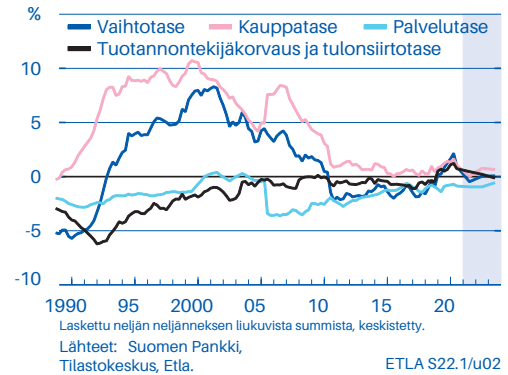
Vaihtotase oli ylijäämäinen vuosina 2020–2021, mutta kääntyy tänä vuonna alijäämäiseksi, kun kauppataseen ylijäämä sulaa. Palvelutase jää ali-

jäämäiseksi koko ennustejakson, mutta tuotannon tekijäkorvausten ja tulonsiirtojen taseen odotetaan pysyvän ylijäämäisenä vuosina 2022–2023. Tarkemmat luvut löytyvät oheisesta taulukosta. •

Vaihtotase ja sektoreittainen netto-luotonanto suhteessa bkt:hen

Vaihtotaseen ylijäämä komponentteittäin suhteessa bkt:hen

Vaihtotase, mrd. euroa

	2020	2021	2022 ^E	2023 ^E	2024 ^E
Tavaroiden vienti (fob)	59,3	70,3	83,2	84,7	85,4
Tavaroiden tuonti (fob)	56,3	67,4	83,2	82,6	83,3
Kauppataseen ylijäämä	3,0	2,9	0,0	2,1	2,1
Palveluvienti	25,8	27,7	32,3	35,2	38,0
Palvelutuonti	28,2	30,0	34,8	37,7	39,6
Palvelutaseen ylijäämä	-2,4	-2,3	-2,5	-2,5	-1,6
Tuotannon tekijäkorvausten ja tulonsiirtojen taseen ylijäämä	1,2	1,9	1,2	0,6	-0,4
Vaihtotaseen jäämä	1,8	2,4	-1,2	0,1	0,2
Vaihtotaseen jäämä/bkt, %	0,7	1,0	-0,5	0,0	0,1
Vaihtotaseen jäämä/viennin arvo, %	2,1	2,5	-1,0	0,1	0,2

Lähteet: Tilastokeskus, Etla.

ETLA S22.1/u01t

Investoinnit

Asuinrakennusinvestoinnit pitivät kansantalouden investoinnit kasvussa viime vuonna. Yksityiset kone- ja laiteinvestoinnit kiihdyttävät kansantalouden investointien kasvua tänä vuonna. Myös rakentaminen kokonaisuudessaan kasvaa.

Investoinnit kasvavat 3,6 prosenttia tänä vuonna

vuosi 2021 oli erinomainen asuntomarkkinoilla. Asuntojen hinnat nousivat huimasti, ja kotitaloudet nostivat uusia asuntolainoja välillä ennätyselliseen tahtiin. Kova kysyntä heijastui asuinrakennusinvestointeihin, jotka kasvoivat ripeästi pitkin vuotta. Muu talonrakentaminen ei ollut yhtä hyvässä vireessä. Asuinrakentamiseen myönnettyjen lupien määrät lähtivät loppuvuodesta jo laskuun, mutta loppuvuoden aloitukset ja kysyntä pitävät asuinrakennusinvestoinnit vielä tänäkin vuonna melkein kah-

den prosentin kasvussa. Muu talonrakentaminen piristyy mm. tehdasrakentamisen takia yli 2 prosentin. Uudistalorakentaminen vetää myös viime vuonna vähentyneen maa- ja vesirakentamisen reilun 2 prosentin kasvuun tänä vuonna.

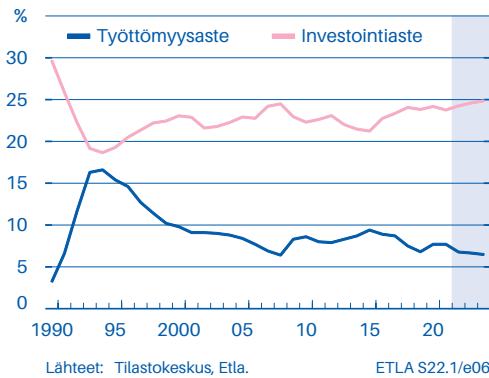
Rakennusyritysten liikevaihto ja myynti kasvoivat noin 10 prosenttia viime vuonna, ja rakennusyritysten luottamus nousi korkealle vuodentakaiseen verrattuna. Näkymiä painavat raaka-aineiden hinnat, jotka nostivat rakennuskustannuksia 10 prosentilla viime vuonna, sekä ongelmat osaavan työvoiman saatavuudessa. Rakentamisen kokonaisuudessaan ennustetaan kasvavan hieman viime vuotta hitaammin kuluvana vuonna.

Teollisuuden investointiaste nousemassa korkealle tänä vuonna

Kone- ja laiteinvestointien kasvu jäi viime vuonna odotuksia maltillisemmaksi. EK:n investointiedustelussa teollisuuden kone- ja laiteinvestointien ennakoidaan kasvavan voimakkaasti kuluvana vuonna, ja teollisuuden investointiaste olisi nousemassa korkeimmilleen 10 vuoteen. MetsäGroupin Kemin biotuotetehdas on

metsäteollisuushistorian suurin investointi kotimaassa ja näkyy myös kone- ja laiteinvestointien kasvuna. Ennustamme kone- ja laiteinvestointien kasvavan yli 8 prosenttia tänä vuonna ja noin 6 prosenttia ensi vuonna. EK:n investointiedustelun mukaan yrityksillä on suunnitella myös viime vuotta suurempia t&k-panostuksia. T&k-investointeja tuetaan lähivuosina myös EU:n elpymis- ja palautumistukivälineestä.

Työttömyysaste ja investoinnit suhteessa bkt:hen

Pandemiavuoden investointilisäysten poistuminen näkyi julkisten investointien melkein 8 prosentin supistumisena viime vuonna. Tänä vuonna julkisten investointien arvioidaan kasvavan vielä hieman mm. hyvinvointialueiden perustamiseen liittyvien investointien takia. Hallituksen päätösperäiset lisäykset mm. väyläinvestointeihin poistuvat vuonna 2023, ja siksi julkisiin investointeihin ei odoteta enää merkittävää kasvua.

Kansantalouden kokonaisinvestointien ennustetaan kasvavan 3,6 prosenttia tänä ja 2,9 prosenttia ensi vuonna. Kokonaisinvestointien kasvu juontuu pääasiassa yksityisten investointien kasvusta.

Venäjän vastaiset pakotteet ja vasta-pakotteet aiheuttavat epävarmuutta

Euroopan keskuspankin rahapolitiikka jatkuneen investointien kannalta suotuisana ennustejakson ajan. Rahoituksen saatavuuden lisäksi myös yritysten kannattavuus tukee investoimista. EU:n Venäjälle asettamilla pakotteilla ja Venäjän mahdollisilla vastapakotteilla voi kuitenkin olla nyt ennakoimattomia negatiivisia vaikutus-

Kiinteän pääoman bruttomuodostus pääomatavararyhmittäin

Pääomatavararyhmä	2021		Määrän muutos, %					
	Mrd. e	%-osuus	2021	2022 ^E	2023 ^E	2024 ^E	2017-21	2022-26 ^E
Rakennukset	31,2	58,7	2,5	2,1	1,6	1,6	2,0	1,8
Talonrakennukset	26,1	49,1	3,3	2,0	1,6	1,6	2,4	1,8
Asuinrakennukset	15,5	29,1	8,2	1,8	1,4	1,6	2,1	1,8
Muut talonrakennukset	10,6	20,0	-3,0	2,4	2,0	1,5	3,0	1,8
Maa- ja vesirakennukset	5,1	9,6	-2,2	2,2	1,5	1,7	0,0	1,7
Koneet, laitteet ja kuljetusvälineet	12,1	22,9	1,7	8,4	6,2	3,8	1,1	6,3
Muut kiinteät investoinnit	9,8	18,5	0,9	2,7	2,4	2,0	1,8	2,4
Kiinteän pääoman bruttomuodostus yht.	53,1	100,0	2,0	3,6	2,9	2,2	2,0	3,0

Lähteet: Tilastokeskus, Etla.

ETLA S22.1/i01t

ta yritysten toimintaympäristöön. Geopoliittisen tilanteen aiheuttama yleinen taloudellisen epävarmuuden lisääntyminen voi heikentää sekä yritysten investointihalukkuutta että työvoiman saatavuutta.

Teollisuuden isot investointihankkeet näkyvät erityisesti kone- ja laiteinvestointeina, mutta myös maa- ja vesirakentamisen hyvänä kasvuna usean vuoden ajan ennusteen loppupuolella. EU:n elpymis- ja palautumistukivälineen rahoituksen odotetaan tukevan mm. t&k-investointeja tulevina vuosina. Yhteensä kokonaisinvestointien ennustetaan kasvavan hieman yli 2 prosenttia vuonna 2024.

Investointiaste kasvaa ennustejaksolla

Investointiaste nousee tasaisesti koko ennustejakson ajan. Yksityisten investointien osuus kokonaisinvestoinneista nousee asteittain.

Julkiset investoinnit ovat olleet viime vuosina korkealla tasolla ja nousivat lähes 5 prosenttiin suhteessa bkt:hen vuonna 2020. Julkisten investointien bkt-suhde pysyy yli 4 prosentin ennustejaksolla.

Koko kansantalouden nettopääomakanta kasvaa kohtalaisen hitaasti koko ennustejakson ajan saavuttaen 1,7 prosentin kasvun. •

Yksityinen kulutus

Yksityisen kulutuksen kasvuvauhti hidastuu tänä vuonna reiluun kahteen prosenttiin. Säästämisasteen aleneminen ei enää tue kulutuksen kehitystä yhtä paljon kuin viime vuonna. Inflaation kiihtyminen nakertaa palkkasumman ostovoimaa, joskin muut tulot kasvavat viime vuotta nopeammin. Ensi vuonna kulutuksen kasvu hidastuu edelleen noin puoleentoista prosenttiin ja tukeutuu tässä reaalisen ostovoiman kasvuun. Säästämisaste on jo suhteellisen lähellä nollaa. Kestokulutustavaroiden hinnat ovat historiallisessa nousussa.

Kuluttajien luottamus heikentynyt

YKSITYINEN KULUTUS ELPYI viime vuonna rokote kattavuuden nousun ja rajoitusten vähentämisen myötä. Covid19-pandemian kehitys on kuitenkin aaltoillut, kuten on vastaavasti rajoitusten asettaminenkin. Kuluttajien luottamus ja kotitalouksien kulutus ovat siten heilahdelleet. Ennusteen oletuksena on, ettei uusia rajoituksia enää jouduta asettamaan.

Luottamusta ja kulutusta heikentää nyt kuitenkin uusi tekijä eli yleisen hintatason nousu. Se johtuu pitkälti monien raaka-aineiden maailmanmarkkinahintojen noususta sekä tuotantokapeikoista kysynnän ja tarjonnan epätasapainon seurauksena. Kuluttajien luottamus heikkenikin vuoden vaihteessa, mutta säilyi keskimääräisellä tasolla.

Kulutuksen kasvu hidastuu

YKSITYINEN KULUTUS KASVOI viime vuonna keskimäärin 3,3 prosenttia. Tänä vuonna kasvu hidastuu 2,2 prosenttiin, ja siinäkin on viime vuoden kasvuperinnöllä suuri merkitys. Siten kasvu kuluvan vuoden sisällä on vain maltillista. Ensi vuonna kulutuksen kasvu hidastuu edelleen noin puoleentoista prosenttiin.

Säästämisaste alenee

PANDEMIAVUONNA 2020 kotitalouksien ja niitä palvelevien voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen säästämisaste, eli säästämisen suhde käytettävissä oleviin tuloihin, nousi neljään prosenttiin. Viime vuonna säästämisaste aleni arviomme mukaan keskimäärin kahteen prosenttiin.

Säästämisaste alenee tänä vuonna keskimäärin 0,6 prosenttiin. Tämä tukee yksityisen ku-

lutuksen kasvua viime vuodesta, mutta käytännössä se tarkoittaa sitä, että säästämisaste on suunnilleen samalla tasolla kuin viime vuoden lopussa. Vuosina 2023–2024 säästämisaste alenee edelleen hieman, mutta pysyy positiivisena. Talouden mahdolliset häiriöt ja epävarmuuden kasvu Euroopan sodasta johtuen voivat lisätä varautumissäästämistä.

Ostovoiman kasvu vahvistuu

KOTITALOUKSIEN reaalin ostovoima aleni hieman viime vuonna palkkasumman voimakkaasta kasvusta huolimatta, sillä muiden tulojen kehitys oli suhteellisen heikkoa. Tänä vuonna reaalin ostovoima kehittyi ennustemme mukaan viime vuotta suotuisammin, vaikka inflaatio kiihtyy. Tässä suhteessa on kuitenkin olemassa selvä riski ennustettua kovemmasta inflaatiosta. Nimellisen palkkasumman kasvuvauhti on suunnilleen sama kuin viime vuonna, mutta muiden tulojen kehitys on ennusteen mukaan parempaa.

Ensi vuonna reaalin ostovoiman kehitys vahvistuu edelleen, kun inflaation hidastuminen kompensoi hitaampaa palkkasumman kasvua.

Kulutuksen rakenteen palautuminen pandemiasta jatkuu

Kestokulutustavaroiden vuosikasvu vetää henkeä

Kestokulutustavaroiden (mm. autot, huonekalut ja tietokoneet, paino käypähintaisessa yksityisessä kulutuksessa 8 prosenttia) kysynnän määrä ei keskimäärin kasva tänä vuonna ennustemme mukaan. Viime vuodelta tulee melkein neljän prosenttiyksikön negatiivinen kasvuprintö, ja muun muassa uusien autojen rekisteröinti oli tammi-helmikuussa nihkeää. Vuoden aikana kysynnässä on kuitenkin kasvua edellisestä neljänneksestä. Ensi vuonna kestokulutustavaroiden kysynnän määrän kasvu on keskimäärin noin kaksi prosenttia.

Puolikestävien tavaroiden kysynnän kehitys maltillistuu

Puolikestävien tavaroiden (mm. vaatteet, kirjat ja urheiluvälineet, paino 7 prosenttia) kysyntä elpyi voimakkaasti viime vuonna pandemian aiheuttamasta häiriöstä. Tänä vuonna kasvu keskimäärin jatkuu, mutta maltillisesti. Koko vuotta ajatellen kasvu on enimmäkseen

Kotitalouksien käytettävissä olevat tulot

Tuloerä	Mrd. e				Muutos, %			
	2021	2022 ^E	2023 ^E	2024 ^E	2021	2022 ^E	2023 ^E	2024 ^E
Palkat	97,4	102,2	106,0	109,3	5,0	4,9	3,7	3,2
Työnantajan sosiaalivakuutusmaksut	20,5	21,9	22,7	23,4	16,6	6,6	3,7	3,2
Toimintaylijäämä ja sekatalo	18,3	18,8	19,3	19,7	1,3	2,8	2,2	2,3
Omaisuustulot, netto	8,0	8,3	8,5	8,8	-5,8	3,9	2,3	3,3
Tulonsiirrot kotitalouksille	53,0	53,4	54,9	56,1	0,0	0,7	2,8	2,3
Tulonsiirrot julkiselle sektorille	68,1	70,7	73,6	75,9	7,9	3,8	4,0	3,2
Kotitalouksien käytettävissä olevat tulot	129,2	133,8	137,7	141,4	1,8	3,6	2,9	2,7

Lähteet: Tilastokeskus, ETLA.

ETLA S22.1/c01t

kasvuperintöä viime vuodelta. Ensi vuonna puolikestävien kulutustavaroiden kysynnän määrä kasvaa keskimäärin vajaan kahden prosentin vauhtia.

Lyhytikäisten tavaroiden kysyntä sopeutuu alaspäin

Lyhytikäisten tavaroiden (mm. elintarvikkeet, lääkkeet ja polttoaineet, paino 28 prosenttia) kysynnän määrä – lähinnä elintarvikkeiden – kasvoi poikkeuksellisen voimakkaasti pandemiassa. Tämä kysynnän rakenteen muuttumi-

nen korjautuu, kun pandemia väistyy ja muun muassa etätyöskentelyn määrä vähenee. Ennusteemme mukaan lyhytikäisten tavaroiden kysynnän määrä alenee hitaasti tänä ja ensi vuonna.

Palvelujen kysyntä kasvaa hyvin

Palvelujen (paino 52 prosenttia, mistä asumisen osuus on hieman yli puolet) kysynnän määrä putosi sekin voimakkaasti pandemiassa erityisesti asetettujen rajoitusten vuoksi. Palvelujen kysynnän määrä alkoi kuitenkin kasvaa selvästi vuoden 2021 toisella neljänneksellä. Kasvu jat-

Yksityiset kulutusmenot ja kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen ostovoima

Kulutuserä	Mrd. e 2021	Määrän muutos, %					
		Edellisestä vuodesta				Keskimäärin	
		2021	2022 ^E	2023 ^E	2024 ^E	2017–21	2022–26 ^E
Yksityiset kulutusmenot	127,9	3,3	2,2	1,6	1,4	0,4	1,6
Kestävät kulutustavarat	10,4	4,1	-0,1	1,8	1,3	3,2	1,6
Puolikestävät tavarat	9,5	11,0	3,4	1,7	1,4	1,2	2,2
Lyhytikäiset tavarat	36,4	1,9	-0,4	-0,2	0,0	0,5	-0,1
Palvelut	66,2	2,7	3,8	2,5	2,2	0,2	2,4
Muut ¹	5,4	0,0	1,8	1,9	1,5	-3,4	1,3
Kotitalouksien reaalin ostovoima²		-0,2	0,6	1,1	1,2	0,9	0,9

Kulutuserä	Arvon muutos, %					
	Edellisestä vuodesta				Keskimäärin	
	2021	2022 ^E	2023 ^E	2024 ^E	2017–21	2022–26 ^E
Kestävät kulutustavarat	4,7	2,7	2,3	1,0	1,7	
Puolikestävät tavarat	10,4	4,5	2,2	1,6	0,5	
Lyhytikäiset tavarat	5,1	6,3	0,8	1,2	2,1	
Palvelut	4,8	5,1	4,6	4,3	1,0	
Säästämisaste (kotitaloudet), %	2,2	0,8	0,4	0,1	1,3	0,1
Säästämisaste, %³	2,0	0,6	0,3	0,1	0,9	0,0

¹ Muut = kotitalouksien nettokulutusmenot ulkomailla sekä voittoa tavoittelemattomien yhteisöjen kulutus.

ETLA S22.1/c02t

² Kotitalouksien käytettävissä oleva tulo jaettuna yksityisten kulutusmenojen hintaindeksillä.

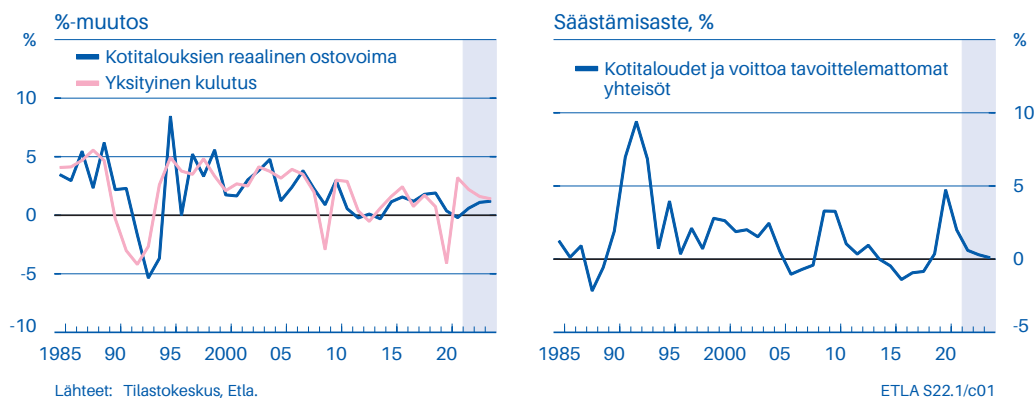
³ Säästämisaste: kotitaloudet ja niitä palvelevat voittoa tavoittelemattomat yhteisöt.

Lähteet: Tilastokeskus, ETLA.

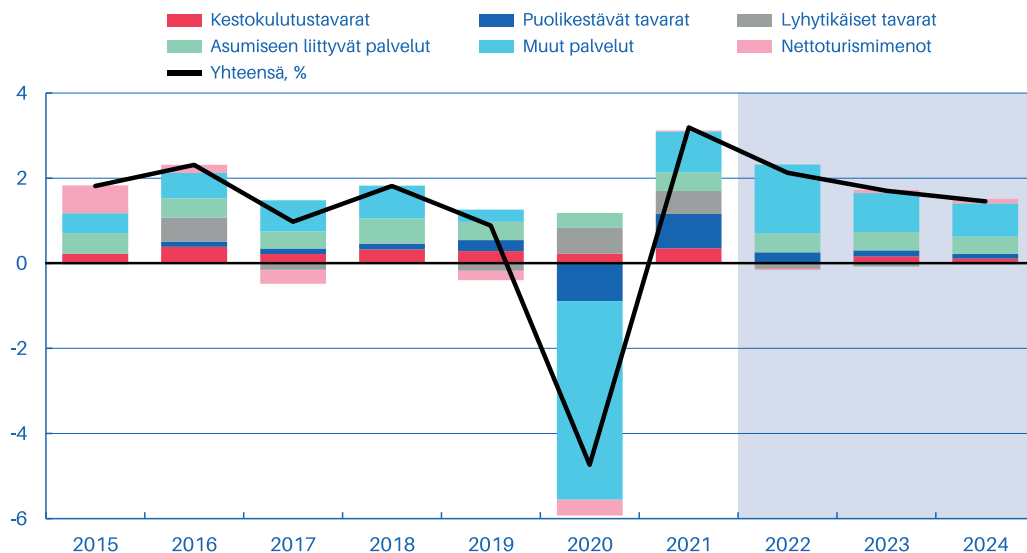
kuu tänä vuonna keskimäärin vajaan neljän prosentin vauhtia, mutta edelliseen neljännekseen verrattuna kasvuvauhti on hitaampaa kuin vii-

me vuonna. Palvelujen kysynnän määrän kasvu normalisoituu ensi vuonna reiluun kahteen prosenttiin.

Yksityisen kulutuksen määrä, kotitalouksien reaalin ostovoima ja säästämisaste

Kontribuutio kotitalouksien kulutusmenojen muutokseen, %-yksikköä

Asumiseen liittyvät palvelut tässä:
04.1 Todelliset asumisvuokrat; 04.2 Laskennalliset asumisvuokrat; 04.4.2 Jätteiden keruu; 04.4.4 Muut asumiseen liittyvät palvelut, muualle luokittelemattomat; 05.6.2 Kodin- ja taloudenhoitopalvelut; 12.5.2 Asumiseen liittyvät vakuutukset.

Lähteet: Tilastokeskus, Etlä.

ETLA S22.1/c06

Kestokulutustavaroiden hinnat poikkeuksellisesti nousussa

KESTOKULUTUSTAVAROIDEN HINNAT ovat historiallisesti yleensä alentuneet. Viime vuonna kehitys kuitenkin teki historiallisen käänteen, ja ne nousivat keskimäärin 0,5 prosenttia. Ennusteemme mukaan nousua on tänä vuonna poikkeuksellisesti jopa vajaat kolme prosenttia. Kehitys maltillistuu ensi vuonna.

Puolikestävien tavaroiden hintojen hidas aleneminen jatkui viime vuonna. Sekin kääntyy ennusteessamme noin yhden prosentin nousuksi tänä vuonna. Lyhytikäisten tavaroiden hintojen nousu kiihtyy tänä vuonna vajaaseen seitsemään prosenttiin, missä elintarvikkeiden, polttoainoiden ja sähkön rooli on huomattava.

Palvelujen hintainflaatio pysyy reilussa prosentissa tänä vuonna, mutta kiihtyy ensi vuonna noin kahteen prosenttiin. Sen sijaan tavaroiden hintainflaatio hidastuu ensi vuonna. •

Kansantulo ja bruttokansantuote									
Tuloerä	Mrd. e	Muutos, %				Osuus kansantulosta, %			
	2021	2021	2022 ^E	2023 ^E	2024 ^E	2021	2022 ^E	2023 ^E	2024 ^E
Työtulot	118,0	6,8	5,2	3,7	3,2	56,7	57,7	58,1	58,4
Palkat ja palkkiot	97,4	5,0	4,9	3,7	3,2	46,8	47,5	47,8	48,1
Työnantajan sos.turvamaksut	20,5	16,6	6,6	3,7	3,2	9,9	10,2	10,2	10,3
Toimintaylijäämä ja sekatalo	54,2	6,6	-1,2	2,4	3,1	26,1	24,9	24,8	24,9
Yrityssektori	35,7	9,5	-3,2	2,4	3,6	17,2	16,1	16,0	16,1
Julkisyhteisöt	0,2	3,9	2,4	2,1	3,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Kotitaloudet ^{1, 2}	18,3	1,3	2,8	2,2	2,3	8,8	8,8	8,7	8,7
Omaisuuksien tulot, netto	3,1	-17,7	-12,1	-24,9	-7,6	1,5	1,3	0,9	0,8
Yrityssektori	-10,8	11,5	6,6	5,0	4,5	-5,2	-5,3	-5,4	-5,5
Julkisyhteisöt	5,9	19,2	0,4	-4,9	1,9	2,8	2,7	2,5	2,5
Kotitaloudet ¹	8,0	-5,8	3,9	2,3	3,3	3,8	3,8	3,8	3,9
Tuotannon ja tuonnin verot miinus tukipalkkiot	31,7	10,4	5,7	4,2	3,6	15,3	15,6	15,8	15,9
Kansantulo	208,1	6,3	3,4	2,9	2,6	100,0	100,0	100,0	100,0
Poistot	47,3	2,0	3,7	3,8	4,0				
Ensitalo ulkomailta	4,7	17,5	-12,4	-13,2	-23,7				
Bruttokansantuote markkinahintaan	250,6	5,3	3,8	3,4	3,2				

¹ Kotitaloudet sekä niitä palvelevat voittoa tavoittelemattomat yhteisöt.

² Kotitalouksien toimintaylijäämä on asunnonomistajien omistusasumisen tulo. Sekatalo on ne tuloerät, joita ei voida erotella yrittäjäkotitalouden ja sen omistaman yrityksen välillä. Yrityssektorilla ja julkisyhteisöillä ei ole sekataloa.

Lähteet: Tilastokeskus, Etla.

ETLA S22.1/c03t

Julkinen talous

S uhdanneluontoisen talouskasvupyrähdysen hidastuessa vero- ja maksutulot kasvavat hieman viime vuotta hitaammin. Ensi vuodesta alkaen julkiset menot normalisoituvat, ja julkinen talous pysyy alijäämäisenä erityisesti ikääntymiseen liittyvien menojen kasvun takia. Yleinen hintatason nousu heijastuu myös julkiseen velkasuhteeseen.

Poikkeuksellisten vuosien jälkeen julkinen alijäämä supistuu

JULKISEN TALOUDEN ALIJÄÄMÄ pieneni merkittävästi viime vuonna. Valtion ja kuntien verotulokertymät kasvoivat ripeästi edellisvuodesta, kun työllisyystilanteen paraneminen kasvatti ansiotuloverojen tuottoa ja yksityisen kulutuksen kasvu lisäsi valtion välillisistä veroista saamia tuottoja. Yritysten kohentuneet tulokset puolestaan kasvattivat reippaasti yhteisöveron tuottoa, ja omaisuustulojen kasvu yhdessä sosiaaliturvamaksujen palautumisen kanssa kohensi sosiaaliturvarahastojen rahoitusasemaa. Julkisen talouden kokonaistulojen arvioidaan kasvaneen 8 prosenttia edellisvuodesta.

Samaan aikaan julkiset menot kasvoivat edellisvuotta hitaammin, alle 2 prosenttia. Julkiset investoinnit laskivat edellisvuodesta, mutta pysyivät yhä korkealla tasolla. Valtio tuki edelleen yrityksiä, vaikkakaan ei enää samassa määrin kuin edellisvuonna. Vaikka työttömyys pysyi korkealla, lomautettujen määrä laski viime vuoden lopussa jo lähes normaalille tasol-

le vähentäen työttömyysturvamenoja. Paikallishallinnon kulutusmenot kasvoivat kuitenkin yhä tuntuvasti pandemian hallintaan liittyvien toimien vuoksi samalla, kun paikallishallinnon valtiolta saamat tulonsiirrot pienenivät kasvat- taen paikallishallinnon alijäämää. Julkisen ta- louden rahoitusasemaa paransi huomattavas- ti sosiaaliturvarahastoille kertynyt noin 2 mrd. euron ylijäämä. Vaikka valtion alijäämä pieneni useilla miljardeilla edellisvuodesta, oli valtion- talous vielä viime vuonna huomattavan alijää- mäinen.

Suuresta alijäämästä huolimatta julkinen velkasuhde laski viime vuonna arviolta noin 67 prosenttiin. Syynä on se, että Valtiokonttori kuoletti valtion velkaa pandemian aikana kerää- mällään käteiskassalla, ja siten valtion velka kas- voi viime vuonna alijäämää vähemmän.

Nimellisen bkt:n kasvu vakauttaa velkasuhteen alijäämistä huolimatta

Vielä tänäkin vuonna julkiseen talouteen ennus- tetaan noin 5 mrd. euron alijäämää. Talouden kasvaessa myös verotulot pysyvät kohtuullisen korkealla. Vuoden 2022 talousarviossa tehtyt

veroperustemuutokset pienentävät päätösperäisesti verotulokertymää noin 350 milj. eurolla kuluvana vuonna. Merkittävin yksittäinen tekijä on ansiotuloverotuksen kevennys. Samalla kun

epidemian aiheuttamat lisämenot vähenevät, julkisia kulutusmenoja kasvattavat terveydenhuollon hoitovelan purkaminen ja ikäsidonnais-ten menojen kasvu. Osa vuodelle 2021 budje-

Julkisyhteisöjen tulot ja menot v. 2020–2024 sekä rahoitusasema ja velka, % bkt:sta

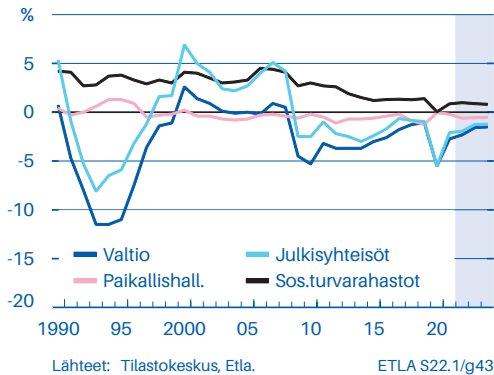
	Mrd. e					Muutos, %			
	2020	2021	2022 ^E	2023 ^E	2024 ^E	2021	2022 ^E	2023 ^E	2024 ^E
Omaisuus- ja yrittäjätulot	6,5	7,2	6,9	6,9	7,1	10,4	-3,5	0,2	2,7
Välittömät verot	38,8	42,0	42,2	44,0	45,6	8,2	0,5	4,3	3,5
Välilliset verot	33,3	35,2	36,4	36,8	37,5	5,8	3,2	1,2	1,9
Sosiaalivakuutusmaksut	27,6	31,0	32,1	32,8	33,5	12,4	3,6	2,4	1,9
Muut tulot ¹	16,7	17,4	17,7	18,2	18,5	4,2	2,0	2,3	2,1
Tulot yhteensä	122,8	132,7	135,3	138,8	142,2	8,1	1,9	2,6	2,5
Kulutusmenot	57,8	60,4	62,0	62,7	64,3	4,5	2,6	1,1	2,6
Tukipalkkiot	4,4	3,4	2,8	2,6	2,6	-22,0	-17,6	-7,1	0,0
Sos.vak.etuudet ja -avustukset	46,4	46,5	46,9	48,3	49,5	0,3	0,9	3,1	2,5
Työeläkkeet	29,7	30,6	31,9	33,1	34,2	3,0	4,1	3,8	3,3
Työttömyysturva	4,7	4,2	3,5	3,5	3,4	-12,0	-16,4	-0,2	-0,9
Muut menot	11,9	11,7	11,5	11,7	11,9	-1,7	-1,4	1,9	1,2
Korkomenot	1,6	1,2	1,2	1,2	1,2	-22,3	-2,4	2,4	-0,9
Kiinteät investoinnit	11,7	11,0	11,4	11,7	12,0	-5,9	3,5	3,0	2,8
Muut menot ²	14,1	15,4	16,1	15,6	15,9	9,3	4,4	-3,3	2,3
Menot yhteensä	135,9	138,0	140,4	142,1	145,6	1,5	1,7	1,3	2,5
Bruttokansantuote (mh)	237,9	250,5	260,1	268,8	277,4	5,3	3,8	3,4	3,2
	% bkt:sta								
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä	-5,5	-2,1	-2,0	-1,3	-1,2				
Valtio	-5,5	-2,7	-2,3	-1,6	-1,5				
Paikallishallinto	-0,1	-0,2	-0,6	-0,6	-0,5				
Sosiaaliturvarahastot	0,0	0,9	1,0	0,9	0,8				
Julkisyhteisöjen perusjäämä	-4,8	-1,6	-1,5	-0,8	-0,8				
Julkisyhteisöjen EMU-velka	69,0	67,4	67,6	67,6	67,5				
Veroaste	41,9	43,2	42,5	42,3	42,0				

¹ Liiketoiminnan tulot sekä poistot ja muut tulonsiirtotulot. ² Liiketoiminnan kustannukset ml. kehitysapu ja EU-menot sekä muut tulonsiirtomenot. ML varastojen muutos ja maanostot. Lähteet: Tilastokeskus, Etlä.

toiduista määrärahoista myös siirtyi kuluvalle vuodelle käytettäväksi.

Julkisia investointimenoja kasvattavat puolestaan mm. hyvinvointialueiden perustamiseen liittyvät investoinnit. Julkiset investoinnit ovat olleet viime vuosina korkealla tasolla ja nousivat lähes 5 prosenttiin suhteessa bkt:hen vuonna 2020. Julkisten investointien bkt-suhde pysyy yli 4 prosentin ennustejaksolla.

Julkisyhteisöjen rahoitusasema suhteessa bkt:hen

Ensi vuodesta eteenpäin pandemian aikana kasvaneet työttömyysturvamenot ja tukipalkkiot palautuvat normaalille tasolle, ja julkiset kulutusmenot kasvavat erityisesti väestön ikääntymiseen liittyvän palveluntarpeen kasvun myötä. Väestön ikärakenteen muutos näkyy eläkemenojen kasvuna koko ennustejakson ajan. Tulevina vuosina julkisen talouden alijäämä supistuu lähelle yhtä prosenttia suhteessa bkt:hen.

Valtio tuki kuntia väliaikaisesti pandemian aikana kasvattamalla valtionosuuksia ja -avustuksia sekä korottamalla kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta. Tilapäisten toimien ohella hallitus korotti pysyvästi kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta korvatakseen varhaiskasvatustaksujen alentamisesta johtuvat maksutulojen menetykset. Väliaikaisten tukien poistuessa paikallishallinnon rahoitusasema heikkenee uudelleen ja jää puoli prosenttia alijäämäiseksi. Vuodesta 2023 alkaen perustettavat hyvinvointialueet kuuluvat kansantalouden tilinpidossa, ja siten myös ennusteissa, paikallishallintoon.

Sosiaaliturvarahastojen omaisuustulot kasvavat hyvin ennustejaksolla. Maksutuloja parantaa lisäksi vuoden 2020 työeläkemaksualennusta kompensoiva maksukorotus. Yhdessä työttö-

Veroaste, % bkt:sta

	2020	2021 ^E	2022 ^E	2023 ^E	2024 ^E
Välittömät verot	16,3	16,8	16,2	16,4	16,4
Kotitaloudet	14,2	14,2	14,1	14,3	14,3
Yhteisöt	2,1	2,6	2,1	2,1	2,1
Välilliset verot	14,0	14,1	14,0	13,7	13,5
Sosiaalivakuutusmaksut	11,6	12,4	12,3	12,2	12,1
Vakuutetut	4,6	4,7	4,6	4,6	4,6
Työnantajat	7,0	7,7	7,7	7,6	7,5

Lähteet: Tilastokeskus, Etla.

ETLA S22.1/g02t

myysmenojen normalisoitumisen kanssa tämä pitää sosiaaliturvarahastojen rahoitusaseman ylijäämäisenä. Vaikka sosiaaliturvarahastojen ylijäämä parantaa koko julkisen talouden rahoitusasemaa ennustejaksolla, valtion ja paikallishallinnon alijäämien takia julkisen velan määrä jatkaa kasvuaan. Kiihtyneen hintojen nousun seurauksena nimellinen bruttokansantuote kuitenkin kasvaa siinä määrin, että julkinen velkasuhde vakautuu hieman alle 68 prosentin ennustejaksolla.

Julkinen velkaantuminen ja talouskasvu

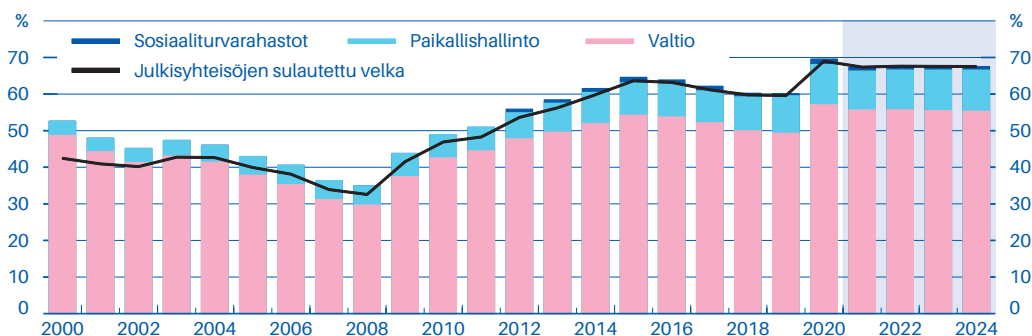
EUROOPAN KESKUSPANKIN valtionvelkakirjaostot ovat pitäneet Suomenkin valtion velanhoidokustannukset poikkeuksellisen alhaisina kasvaneesta velkamäärästä huolimatta. Julkisen velan suhde bruttokansantuotteeseen kasvoi pandemian aikana historiallisen korkealle. Akuutin kriisin väistyessä valtion ja paikallishallinnon yhteenlaskettu alijäämä palautuu pande-

miaa edeltäneelle tasolle, noin kahteen prosenttiin suhteessa bkt:hen.

Pysyvistä alijäämistä huolimatta viime aikoina kiihtynyt hintojen nousu voi vakauttaa julkisen velkasuhteen tai jopa kääntää sen laskuun. Julkisen velkaantumisen pitkän aikavälin ratkaisuksi inflaatiosta tuskin kuitenkaan on, sillä Euroopan keskuspankin voi odottaa reagoivan pysyvämpään hintojen nousuun mandaattinsa mukaisesti.

Taloustieteellinen kirjallisuus viittaa siihen, että julkinen velkaantuminen voi vaikuttaa negatiivisesti myös pitkän aikavälin talouskasvuun, vaikka velanhoidokustannukset olisivat alhaiset. Julkinen velkaantuminen luo epävarmuutta ja odotuksia tulevista veronkorotuksista heikentäen yritysten halukkuutta sitoutua pitkäaikaisiin tuottaviin investointeihin, jotka ovat talouskasvun edellytys. Julkisen velan vähentäminen mahdollistaa julkisen velkaantumisen tulevaisuudessa ennakoimattomissa tilanteissa ja pienentämällä velanhoidon kustannuksia hillitsee ajan myötä verotuksen vääristäviä vaikutuksia. •

Julkisyyhteisöjen velka suhteessa bkt:hen

Lähteet: Tilastokeskus, ETLA.

ETLA S22.1/g60

ERITYISTEEMA – RAKENTEELLINEN BUDJETTITASAPAINO

Potentiaallinen tuotanto, tuotantokuilu ja rakenteellinen budjettitasapaino

TERO KUUSI

Rakenteellinen budjettitasapaino tarkoittaa julkisten tulojen ja menojen välistä eroa talouden resurssien ollessa tasapainossa eli niin sanotun potentiaalisen tuotannon tasolla. Rakenteellinen budjettitasapaino on yksi keskeisistä EU-sääntöjen asettamista finanssipolitiikan mittareista, ja sen laskentatapa käydään läpi seuraavassa lyhyesti. Sen jälkeen esitellään Etlan ennusteen mukainen rakenteellisen alijäämän kehitys sekä pohditaan tulosten merkitystä EU:n finanssipoliittisten sääntöjen kannalta.

Potentiaalisella tuotannolla viitataan siihen kansantalouden tuotannonmäärään, joka saavutetaan, kun kaikki tuotannontekijät (työvoima ja pääoma) hyödynnetään niin sanotulla tasapainotasollaan. Tasapainotaso ylläpitää vakaa inflaatiota keskipitkällä aikavälillä. Finanssipolitiikan sääntöjen mukainen potentiaalisen

tuotannon arvio pohjautuu ns. tuotantofunktiomenetelmään. Tämän menetelmän mukaan potentiaallinen tuotanto muodostetaan yhtälöstä

$$(1) \quad Y_{pot} = TFP * L^{\alpha} K^{1-\alpha},$$

missä L on potentiaalinen talouden käytettävissä oleva työvoima työtunneilla mitattuna, K on kansantalouden pääomakanta ja TFP on näiden tuotannontekijöiden kokonaistuottavuus, kun tuotantokapasiteetti on täyskäytössä.

Tuotantokuilulla mitataan talouden suhdannetilannetta, t.s. kuinka kaukana toteutunut taloudellinen aktiviteetti on potentiaalisesta aktiviteetin tasosta. Kun potentiaalisen aktiviteetin taso on arvioitu, tuotantokuilu voidaan laskea kaavasta

$$(2) \quad Y_{kuilu} = \frac{Y - Y_{pot}}{Y_{pot}},$$

missä Y on toteutunut/ennustettu bruttokansantuote. Positiivinen tuotantokuilu viittaa korkeasuhdanteeseen, kun taas negatiivinen tuotantokuilu viittaa taantumaa.

Rakenteellinen budjettitasapaino (RBT) mittaa julkisen talouden suhdanneneutraalia sekä kertaluonteisista meno- ja tuloeristä puhdistettua rahoitustasapainoa, ts. julkisen talouden rahoitustasapainoa, jos tuotanto olisi potentiaalisella tasollaan kullakin hetkellä. Indikaattori muodostetaan tuotantokuilun arvion pohjalta ottaen huomioon verotulojen ja julkisten menojen historiallinen herkkyys suhdannevaihteille:

$$(3) \quad RBT = BB - \varepsilon Y_{kuilu},$$

missä BB on julkisen sektorin nettoluotonanto puhdistettuna yksittäisistä meno- ja tuloeristä ja ε on budjetin suhdanneherkkyys.

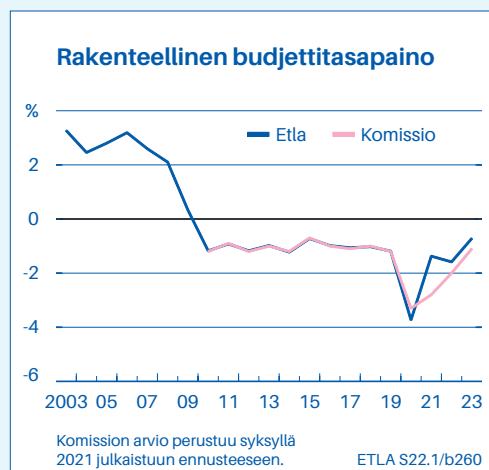
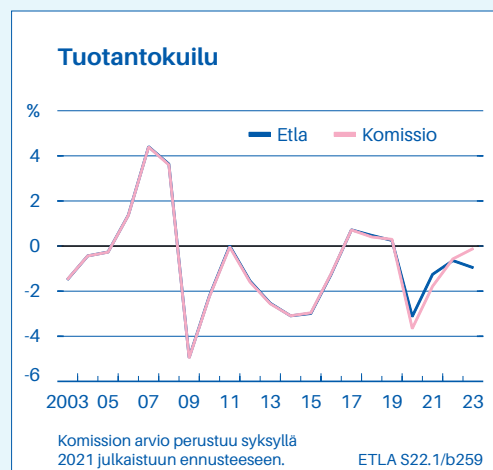
Etlan ennuste

Komission tuotantokuilumenetelmää on sovellettu seuraavassa Etlan ennusteeseen.¹ Arviomme mukaan Suomi oli vuonna 2021 tuotannon

määrällä mitattuna tuotantopotentiaalitason alapuolella noin 1,3 prosenttia ja vuonna 2022 noin 0,6 prosenttia. Vuonna 2023 suhdannetilanne heikkenee jälleen ja on noin 1,0 prosenttia tuotantopotentiaalinnan alapuolella. Arvion taustalla on talouden kasvuodotusten heikentyminen ja siitä seuraava tuotannon suhdanneluonteinen lasku. Suhdannetilanteen heikkenemiseen vaikuttaa erityisesti tuotantokapasiteetin käyttöasteen putoaminen.

Etlan arvio on heikompi kuin Euroopan komission syksyn 2021 ennusteessa. Komission syksyn arvion mukaan tuotantokuilu olisi vuonna 2022 noin 0,1 prosenttia pienempi, ja vuoden 2023 osalta komissio ennusti talouden palaavan jo lähes potentiaalitasolleen.

Julkisen talouden rakenteellisen budjettitasapainon odotetaan heikkenevän hieman vuoden 2021 arvioidusta -1.4 prosentista -1.6 prosenttiin vuonna 2022. Vuoden 2023 osalta rakenteellisen budjettitasapainon arvio on -0.7

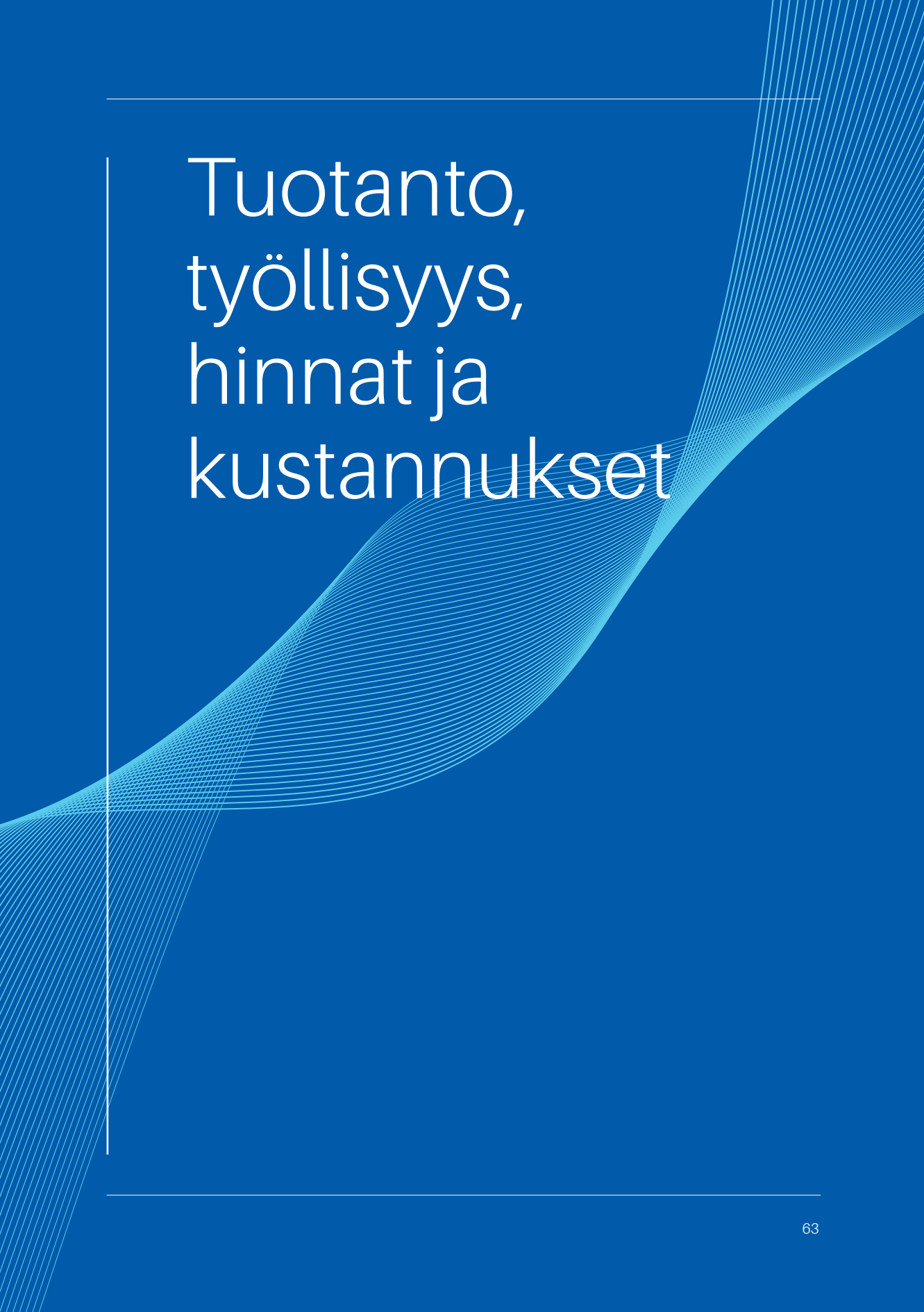
¹ Arviossa käytettiin Etlan ennusteesta laskettua kokonaistuottavuussarjaa sekä Komission arvioimaa potentiaalisen työpanoksen tasoa, joka suhteutettiin Etlan ennusteen työpanokseen.

prosenttia. Siihen vaikuttaa suhdannetilanteen huononeminen, mikä näkyy suhdannekorjauksen kasvuna. Rakenteellisen rahoitusaseman arviot ovat jossakin määrin parempia kuin Euroopan komission syksyn 2021 ennusteessa, jolloin vuoden 2022 tasapainoksi odotettiin -2,0 prosenttia ja vuoden 2023 osalta -1.1 prosenttia.

EU:n finanssipoliittiset säännöt

Koronaviruksen synnyttämien poikkeuksellisten taloudellisten olosuhteiden seurauksena Euroopan unioni on ottanut käyttöön yleisen poikkeuslausekkeen EU:n finanssipoliittisiin sääntöihin. Sen perusteella säännöt eivät tällä

hetkellä rajoita jäsenmaiden finanssipolitiikkaa. Keskipitkällä aikavälillä finanssipolitiikan sääntöperusteinen ohjaaminen tulee joka tapauksessa jälleen käynnistymään, joskin sääntöjä tullaan uudistamaan kriisin jälkeen. Ennustettu kehitys vuosille 2022 ja 2023 indikoi rakenteellisen rahoitusaseman paranemista, ja kehityskulkua tulisi jatkaa kohti keskipitkän aikavälin tavoitetta eli tasoa, jolla rakenteellinen alijäämä ei ylitä puolta prosenttia tuotannon tasosta. Ukrainan kriisin heijastevaikutukset julkiseen talouteen vaikuttanevat tämän tavoitteen saavuttamiseen, mutta niiden mittaluokasta on vielä vähän tietoa. •

Tuotanto, työllisyys, hinnat ja kustannukset

Tuotanto

Bkt:n kasvuvauhti hidastuu tänä vuonna 2,1 prosenttiin, arvioi Etla. Venäjän Ukrainaan kohdistuvien sotatoimien takia ennusteeseen liittyy tavanomaista enemmän epävarmuutta. Syksyllä ennustimme tälle vuodelle 3 prosentin kasvua. Vuonna 2023 Suomen bkt:n kasvuvauhti hidastuu edelleen, Etlan näkemyksen mukaan prosenttiin. Edellisen ennusteen kasvuluku oli 1,7 prosenttia. Seuraavana vuonna 2024 bruttokansantuotteen kasvu voimistunee 1,5 prosenttiin.

Bkt kasvaa tänä vuonna 2,1 prosenttia, vaikka Venäjä sekoitti Euroopan

KAIKKI KYSYNTÄERÄT, toisin sanoen vienti, investoinnit ja kulutus, kasvattavat tänä vuonna bruttokansantuotetta. Ensi vuonna julkinen kulutus vähenee tämänvuotisesta. Kaikki muut kysyntäerät kasvavat edelleen.

Teollisuussektorin arvonlisäyksen volyymi kasvaa tänä vuonna prosentin tahtia, eli selvästi syksyllä arvioitua hitaammin. Palvelusektorin arvonlisäyksen volyymi kohoaa ennustejaksolla 2022–2024 noin 2 prosenttia vuosittain. Rakentaminen lisääntyy tänä vuonna vajaat 2 prosenttia ja vuosina 2023–2024 noin 1,5 prosenttia. Alkutuotanto kasvaa tänä vuonna vajaan prosentin, mutta supistuu ensi vuonna.

Bruttokansantuote perushintaan kasvaa Etlan ennusteen mukaan viisivuotijaksolla 2022–2026 keskimäärin 1,7 prosenttia, eli jonkin verran nopeammin kuin edellisellä viisivuotis-

jaksolla. Teollisuuden arvonlisäyksen volyymi kasvaa kuitenkin seuraavalla viisivuotiskaksolla vähemmän kuin edellisellä jaksolla. Sama kos-

kee alkutuotantoa. Rakentamisen ja palvelu-
alojen kehitys on edellistä jaksosia suotuisampi.

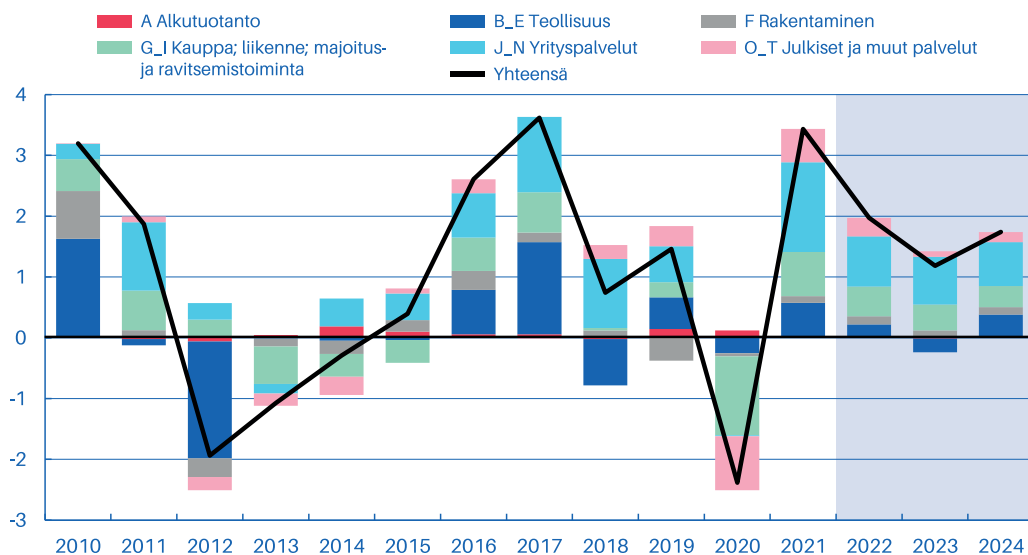
Arvonlisäys toimialoittain

	Arvo		Määrän muutos, %						
	Mrd. e	% osuus	Edellisestä vuodesta					Keskimäärin	
			2020	2021	2022 ^E	2023 ^E	2024 ^E	2017-21	2022-26 ^E
Alkutuotanto	6,0	2,7	4,5	0,8	0,8	-0,6	0,0	2,4	0,1
Teollisuus	47,5	21,6	-1,3	3,0	1,0	-1,1	1,9	1,5	1,2
Rakentaminen	15,2	6,9	-0,7	1,5	1,8	1,6	1,6	-0,1	1,7
Palvelut	150,7	68,7	-3,1	3,8	2,3	1,9	1,8	1,4	1,9
Arvonlisäys perushintaan	219,4	100,0	-2,4	3,4	2,0	1,2	1,7	1,3	1,7

Lähteet: Tilastokeskus, ETLA.

ETLA S22.1/t01t

Kontribuutio arvonlisäykseen, %-yksikköä

J_N Yrityspalvelut: Informaatio ja viestintä (J), Rahoitus- ja vakuutus toiminta (K), Kiinteistöalan toiminta (L), Ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta (M), Hallinto- ja tukipalvelutoiminta (N). O_T Julkiset ja muut palvelut: hallinto sekä koulutus-, terveys- ja sosiaalipalvelut (O_Q), taiteet, viihde ja virkistys sekä muut palvelut (R_T).

Lähteet: Tilastokeskus, ETLA.

ETLA S22.1/t17

Teollisuussektorin tuotoksen kasvuvauhti hidastuu tänä vuonna noin 2 prosenttiin

Teollisuustuotanto kasvaa Etlan laskelmien mukaan tänä vuonna tuotoksella mitattuna 2,1 prosenttia viimevuotisesta. Vain paperiteollisuuden ja tevanaketeollisuuden tuotanto jää ennustemme mukaan edellisvuotista pienemmäksi. Vuonna 2023 tuotannon kasvuvauhti nousee noin 3 prosenttiin, ja vuonna 2024 tuotos lisääntyy 2 prosentin tahtia.

Paperiteollisuuden tuotanto, mukaan lukien sellu ja kartonki, supistuu tänä vuonna noin 5 prosenttia. Taustalla on UPM:n ja Paperiliiton kiistasta johtuva pitkä lakko. Tuotantolukua pudottaa myös Stora Enson ja Metsä Groupin ilmoitus lopettaa vienti Venäjälle, jollei korvaavia markkinoita nopeasti löydy.

Puutavarateollisuuden tuotanto sen sijaan kohoaa tänä vuonna 10 prosenttia, kun rakentaminen Euroopassa edelleen kasvaa voimakkaasti.

Teollisuustoimialojen tuotos									
	Arvo		Määrän muutos, %						
	Mrd. e	% -osuus	Edellisestä vuodesta					Keskimäärin	
			2020	2021 ^E	2022 ^E	2023 ^E	2024 ^E	2017-21	2022-26 ^E
Metalliteollisuus	58,6	44,4	-1,0	6,9	1,4	3,1	2,9	3,5	2,7
Metallien jalostus	9,2	7,0	6,4	6,0	0,5	3,0	2,9	3,0	2,2
Metallituotteet	7,9	6,0	-2,4	5,0	0,0	0,5	1,0	2,3	1,4
Koneet ja laitteet	19,5	14,8	-5,8	5,8	1,9	2,1	1,8	2,3	2,0
Kulkuneuvot	4,5	3,4	-2,3	8,3	1,0	4,8	4,3	4,5	3,0
Sähkö- ja elektr.teollisuus	17,5	13,3	1,8	9,0	2,1	4,8	4,3	5,6	3,9
Metsäteollisuus	18,9	14,4	-6,0	8,6	-0,2	6,6	1,0	1,3	1,8
Puutavarateollisuus	6,2	4,7	-1,8	13,2	10,0	3,0	0,5	2,9	2,7
Paperiteollisuus	12,7	9,7	-7,8	6,5	-5,1	8,7	1,2	0,5	1,3
Graafinen teollisuus	0,9	0,7	-14,1	-2,0	1,0	-0,9	0,8	-4,8	0,7
Kemianteollisuus	20,1	15,2	-8,5	-2,3	7,2	2,6	3,7	0,5	3,4
Elintarviketeollisuus	11,6	8,8	2,8	4,9	0,0	0,0	0,1	1,4	0,3
Tevanaketeollisuus	1,0	0,8	-2,2	6,4	-1,1	-0,1	0,2	0,8	-0,2
Rakennusaineteollisuus	3,1	2,4	-4,1	8,0	1,1	0,0	0,6	2,6	0,7
Muu valmistus	1,8	1,4	-5,7	-0,5	3,3	4,1	2,7	0,6	2,9
Tehdasteollisuus yhteensä	116,1	88,1	-3,3	5,1	2,0	3,2	2,3	2,2	2,3
Tehdasteollisuus pl. sähkö- ja elektroniikkateollisuus	98,6	74,8	-4,1	4,4	2,0	2,9	2,0	1,6	2,0
Mineraalien kaivu	2,6	2,0	2,1	4,9	5,4	2,9	2,0	3,4	3,0
Sähkö-, kaasu- ja vesihuolto	13,1	9,9	-1,7	3,8	2,0	2,0	-1,0	0,6	1,0
Koko teollisuus	131,8	100,0	-3,0	5,0	2,1	3,0	2,0	2,1	2,2

Lähteet: Tilastokeskus, Etlä.

ETLA S22.1/t02t

Kemianteollisuuden tuotos väheni vielä viime vuonna, koska Kilpilahden öljynjalostamolla oli huoltoseisokki toisella neljänneksellä. Normaalisti viiden vuoden välein pidettävä pitkä huoltoseisokki jouduttiin koronatilanteen takia lykkäämään vuodelle. Kumi- ja muovituotteiden valmistus lisääntyy tänä vuonna runsaan prosentin. Muista kemiansektorin alatoimialoista poiketen kemikaalien ja kemiallisten tuotteiden valmistus oli kasvussa molempina koronavuosina 2020–2021. Arvioimme, että alan tuotanto kasvaa noin 4 prosenttia tänä vuonna.

Elintarviketeollisuuden tuotoksen kasvu pysähtyy kuluvana vuonna. Moni alan yritys on ilmoittanut lopettavansa viennin Venäjälle.

Sähkö- ja elektroniikkateollisuuden tuotannon kasvuvauhdin odotetaan tänä vuonna hi-

dastuvan selvästi noin 2 prosenttiin. Toimiala kärsii EU:n asettamista uusista Venäjän vastaisista kauppapakotteista.

Koneiden ja laitteiden toimiala kärsii niin ikään sanktioista. Arvioimme, että tuotannon kasvuvauhti hidastuu tänä vuonna noin 2 prosenttiin. Metallituoteteollisuuden kasvu pysähtyneenä tänä vuonna.

Asuntorakentaminen pysyy korkealla tasolla

ASUNTORAKENTAMINEN kasvoi voimakkaasti viime vuonna. Vaikka asuntojen hinnat nousivat reippaasti, uusien asuntolainojen kysyntä oli suurta pitkin vuotta. Kotitalouksien ohella myös

Bkt kasvoi viime vuonna 3,3 prosenttia

KANSANTALouden TILINPIDON helmikuun lopulla julkaistujen tietojen mukaan Suomen bruttokansantuote kasvoi 3,3 prosenttia vuonna 2021. Tuotettujen tavaroiden ja palveluiden yhteenlaskettu arvonlisäys oli käyvin hinnoin 251 miljardia euroa.

Teollisuuden arvonlisäyksen volyymi nousi 3 prosenttia ja palvelualojen arvonlisäyksen volyymi kohosi 3,8 prosenttia edellisvuodesta. Rakentamisen arvonlisäys kasvoi 1,5 prosenttia, ja alkutuotanto lisääntyi 0,8 prosenttia.

Teollisuustoimialoista metsäteollisuuden arvonlisäyksen volyymi kohosi peräti 8,3 prosenttia vuonna 2021. Metalliteollisuuden arvonlisäyksen volyymi, pois lukien sähkö- ja elektroniikkateollisuus, kasvoi 5,7 prosenttia. Sähkö- ja elektroniikkateollisuuden arvonlisäyksen volyymi nousi 2 prosenttia, ja energiahuollon tuotanto lisääntyi 2,4 prosenttia. Kemianteollisuuden tuotanto väheni 4,4 prosenttia.

Kaupan arvonlisäyksen volyymi kasvoi 3,7 prosenttia vuonna 2021.

Informaatio ja viestintä lisääntyi 7 prosenttia, ja rahoitus- ja vakuutus toiminta nousi 6,4 prosenttia. Palvelualoista majoitus- ja ravitsemistoiminta kärsi koronapandemiasta kaikista eniten, mutta elpyi viime vuonna 10,4 prosenttia. Liikenne lisääntyi 3,6 prosenttia. Liike-elämän palvelut kohosivat 6,3 prosenttia, ja koulutus sekä terveyspalvelut nousivat 2,6 prosenttia. Muiden palvelujen arvonlisäys kasvoi 1,7 prosenttia.

sijoittajien kiinnostus asuntoihin on pysynyt korkealla. Asuinrakentamiseen myönnettyjen lupien määrät lähtivät kuitenkin loppuvuodesta jo laskuun, joten odotuksissa on aloitusmäärien hidastumista. Loppuvuoden aloitukset ja kysyntä kannattelevat asuinrakentamista vielä tänäkin vuonna.

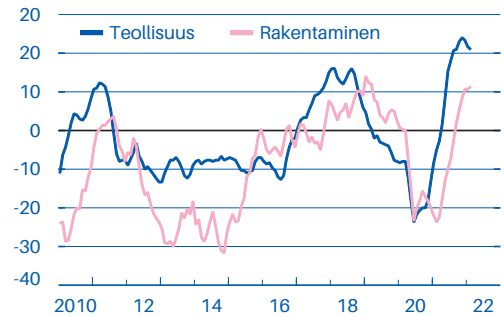
Muu talonrakentaminen ei ollut yhtä hyvässä vireessä. Vaikka lupakehitys on ollut hieman heikompaa, erityisesti teollisuuden yritysten investointisuunnitelmien perusteella on odotettavissa myös muun talonrakentamisen piristymistä kuluvana vuonna.

Uudistalorakentaminen vetää myös viime vuonna heikosti kehittyneen maa- ja vesirakentamisen kasvuun tänä vuonna. Maa- ja vesirakentaminen oli viime vuonna vaikeaa erityisesti julkisten infrahankkeiden supistumisen takia. Maa- ja vesirakentamisen liikevaihto ja myynnin määrä laskivatkin viime vuoden aikana. Julkisten infrainvestointien väheneminen ennustejaksolla pidättelee maa- ja vesirakentamista, jota teollisuuden lähivuosien hankkeet vastaavasti tukevat.

Rakennusyritysten luottamus on viime aikoina noussut korkealle. Näkymiä painavat raaka-aineiden hinnat, jotka nostivat rakennuskustannuksia 10 prosentilla viime vuonna, sekä

ongelmat osaavan työvoiman saatavuudessa. Korjausrakentamisen ennakoidaan kiihtyvän kuluvana vuonna ja kokonaisuudessaan rakentamisen tuotannon ennustetaan kasvavan hieman viime vuotta nopeammin kuluvana vuonna. Rakennustuotannon ennustetaan kasvavan 1,8 prosenttia tänä vuonna ja 1,6 prosenttia ensi vuonna.

Teollisuuden ja rakentamisen luottamusindikaattorit (saldo) 3kk liuk. ka.

Lähteet: EC Business and Consumer Survey, Etlan tietokanta.

ETLA S22.1/t16

Rakentamisen tuotos

	Arvo		Määrän muutos, %							
	Mrd. e	% osuus	Edellisestä vuodesta					Keskimäärin		
			2020	2020	2020	2021 ^E	2022 ^E	2023 ^E	2024 ^E	2017–21
Rakentaminen	35,9	100,0	-0,5	1,2	1,8	1,6	1,6		2,0	1,6
Talonrakentaminen	25,8	72,1	-2,0	1,5	2,1	1,6	1,6		2,0	1,7
Maa- ja vesirakentaminen	10,0	38,8	3,6	0,5	1,0	1,5	1,7		2,2	1,5

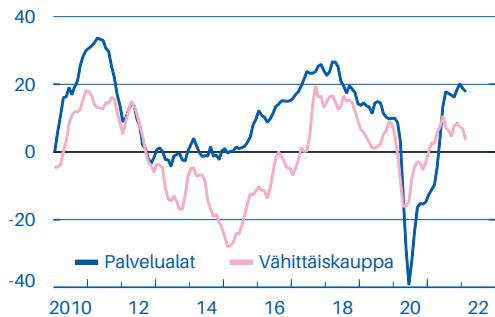
Lähteet: Tilastokeskus, Etla.

ETLA S22.1/t04t

Yksityisten palvelualojen kasvu hidastuu

TÄSSÄ TARKASTELTUIEN yksityisten palvelualojen yhteenlaskettu arvonlisäyksen määrä elpyi viime vuonna hyvin pandemian aiheuttamasta häiriöstä, ja kasvua kertyi 4,4 prosenttia. Kehitys oli kuitenkin hyvin erilaista eri toimialoilla, eivätkä kaikki ole vielä karistaneet pandemian varjoa päältä. Tänä vuonna kasvu hidastuu keskimäärin kolmeen prosenttiin ja edelleen tästä hieman lisää ensi vuonna. Seuraavassa tarkasteltujen yksityisten palvelualojen osuus Suomen kokonaistaloudesta on noin 40 prosenttia.

Palvelualojen luottamusindikaattorit (saldo), 3 kk liukuva keskiarvo

Lähteet: Eurostat, Etlan tietokanta.

ETLA S22.1/t15

Palvelutoimialojen tuotos

	Arvo		Määrän muutos, %						
	Mrd. e	% osuus	Edellisestä vuodesta					Keskimäärin	
			2020	2021	2022 ^E	2023 ^E	2024 ^E	2017–21	2022–26 ^E
Kauppa	36,5	14,5	1,1	3,7	0,2	0,6	1,5	1,9	1,1
Moottoriajoneuv. kauppa	6,5	2,6	-3,1	9,9	-2,2	-1,3	1,0	3,1	0,2
Tukkukauppa	15,9	6,3	0,5	1,6	0,9	1,1	1,7	0,7	1,6
Vähittäiskauppa	14,1	5,6	3,8	3,5	0,5	0,8	1,5	2,9	1,1
Kuljetus ja varastointi	21,6	8,6	-17,1	3,6	8,6	7,3	3,6	-1,5	4,6
Majoitus- ja ravitsemistoiminta	7,1	2,8	-24,5	10,4	12,8	6,5	3,8	-1,4	5,1
Informaatio ja viestintä	25,6	10,2	1,3	7,0	3,7	3,9	3,5	4,1	3,5
Rahoitus- ja vakuutustoiminta	13,9	5,5	-1,9	6,4	1,0	0,6	0,5	1,9	0,9
Kiinteistöalan toiminta	35,5	14,1	2,1	2,0	1,7	1,9	1,7	2,0	1,7
Ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta	20,3	8,1	1,0	6,8	3,1	3,0	2,9	4,2	2,9
Hallinto- ja tukipalvelutoiminta	13,1	5,2	-8,1	5,5	4,4	2,8	2,4	4,2	2,9
Muut sosiaaliset ja yhteiskunnalliset palvelut ¹	11,4	4,5	-8,0	1,8	3,9	1,2	0,9	-0,4	1,6
Yksityiset palvelut	185,2	73,5	-3,9	4,6	3,3	2,8	2,3	1,9	2,5
Julkiset palvelut ²	66,9	26,5	-0,7	2,4	1,0	0,2	0,7	0,9	0,7
Palvelutoimialat yhteensä	252,1	100,0	-3,0	4,0	2,7	2,1	1,9	1,6	2,0

¹ Taiteet, viihde ja virkistys sekä muu palvelutoiminta ja kotitalouspalvelut. ² Julkinen hallinto sekä koulutus-, terveys- ja sosiaalipalvelut. Lähteet: Tilastokeskus, Etla.

Arvonlisäyksen määrä koko *kaupan alalla* kasvoi viime vuonna 3,7 prosenttia, vaikka se kokonaisuutena ottaen kasvoi pandemiassakin tätä vauhtia. Erot toimialan sisällä ovat kuitenkin olleet suuria. Viime vuonna autoliiketoiminnan liikevaihdon määrä kasvoi noin kymmenen prosenttia, kun taas tukkukaupassa jäätin alle yhden prosentin. Ennusteessamme koko kaupan alan arvonlisäys jää tänä vuonna suunnilleen viime vuoden tasolle. Kasvuperintö viime vuodelta on negatiivinen yksi prosentti, ja yksityisen kulutuksen kasvu suuntautuu enemmän palveluihin. Lisäksi monien tavaroiden hintojen suhteellinen nousu heikentää kaupan kasvunäkymiä.

Kuljetus- ja varastointialan arvonlisäys romahti pandemiassa ja pääsi vain pieneen kasvuun viime vuonna. Kasvuperintöä on kuitenkin tälle vuodelle noin kolme prosenttiyksikköä, ja ennusteessamme arvonlisäyksen määrä kasvaa keskimäärin yli kahdeksan prosenttia viime vuodesta. Venäjän hyökkäyssodan aiheuttamat ongelmat lentoliikenteelle heikentävät kuljetusalan lähiaikojen kasvunäkymiä. Lisäksi tavaroiden ulkomaankaupan kasvu on tänä vuonna suhteellisen heikkoa.

Myös *majoitus- ja ravitsemistoiminnan* yhteenlaskettu arvonlisäys romahti vuonna 2020 pandemian seurauksena. Se ylsi viime vuonna noin kymmenen prosentin kasvuun. Ennusteessamme kasvu on tänä vuonna keskimäärin hieman tätä nopeampaa ja hidastuu ensi vuonna. Pandemiasta toipuminen kestää useita vuosia. Venäjän hyökkäys Ukrainaan hidastaa tätä kehitystä muun muassa ruplan arvon romahtamisen sekä tiettyjen ilmansuuntien matkailun vaikeutumisen vuoksi.

Informaatio- ja viestintäalan arvonlisäys kehittyi kokonaisuutena ottaen kohtalaisesti ensimmäisenä pandemiavuonna ja ylsi sitten kovaan seitsemän prosentin kasvuun viime vuonna. Tänä vuonna kasvuvauhti hidastuu noin puoleen tästä.

Rahoitus- ja vakuutustoiminnan arvonlisäyksen määrä kasvoi viime vuonna yli kuuksi prosenttia. Toimialan kehitystä on vaikea ennakoida, koska arvonlisäyksen kehitykseen vaikuttavat sen volatiilit sijoitustuotot. Ennusteessamme kasvu hidastuu tänä vuonna noin yhteen prosenttiin.

Kiinteistöalan kehitys on yleensä suhteellisen vakaata verrattuna moniin muihin toimialoihin. Pandemiassakin sen arvonlisäys kasvoi parin prosentin vauhtia, ja näin odotamme sen kehittyvän myös ennustevuosina.

Ammatillisen, tieteellisen ja teknisen toiminnan (josta 36 % on teknisiä palveluja, 21 % pääkonttorien toimintaa ja 15 % lakiasia- ja laskentatoimen palveluja) arvonlisäys jäi nollakasvuun vuonna 2020 ja elpyi viime vuonna keskimäärin melkein seitsemän prosentin kasvuun. Ennusteessamme kasvuvauhti on ennustevuosina kolmen prosentin tasolla.

Hallinto- ja tukipalvelutoiminnan (josta 30 % on kiinteistön- ja maisemanhoitoa, 25 % työllistämistoimintaa ja 19 % vuokraus- ja leasingtoimintaa) arvonlisäys romahti kymmenen prosenttia vuonna 2020 muun muassa matkatoimistojen synkän tilanteen vuoksi. Viime vuonna toimiala kasvoi noin viiden prosentin vauhtia, ja matkatoimistotkin alkoivat toipua. Tänä vuonna keskimääräinen kasvu hidastuu hieman viime vuodesta. Näkymiä painaa muun muassa epävarmuus ulkomaanmatkailun kehityksestä. •

ERITYISTEEMA – KASVIHUONEKAASUPÄÄSTÖENNUSTE

Kasvihuonekaasupäästöjen ennustettu kehitys vuoteen 2026 asti ja Suomen hiili-neutraalisuustavoite

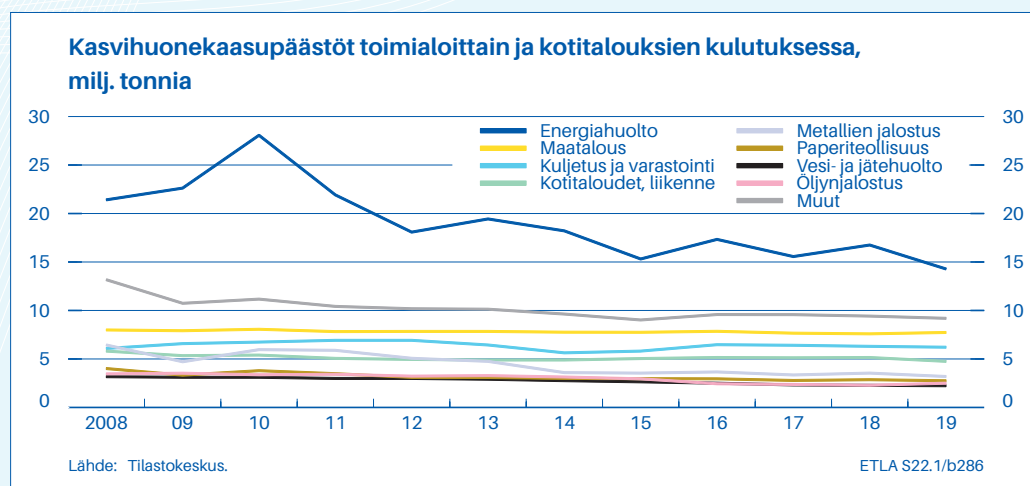
VILLE KAITILA

SUOMEN kasvihuonekaasupäästöjen CO₂-ekv. määrä alenee vuosina 2021–2026 ennusteen perusuralla keskimäärin 3,9 prosenttia vuodessa. Suurin vaikutus on energihuollon päästöjen kehityksellä. Ennustetta ei tehdä yksittäisille vuosille.

Suomen hallituksen tavoite on saavuttaa hiilineutraalisuus vuoteen 2035 mennessä. Kasvi-

huonekaasupäästöjen määrän on tällöin oltava korkeintaan yhtä suuri kuin Suomen luonnollinen hiilinielu, missä tärkein on metsä.

Etlä ennustaa tätä kehitystä viisi vuotta eteenpäin Suhdanteessa tehdyn toimialojen tuotannon ja kotitalouksien kulutuksen määräennusteen sekä muutaman päästöintensiteetin ke-

hitystä kuvaavan teknologiaskenaarion avulla. Tuotantorakenteen ja käytetyn teknologian ennustettu muutos otetaan siten huomioon.

Kehitystä verrataan hiilineutraalisuustavoitteeseen. Tarkempi kuvaus käytetystä menetelmästä on Kaitila (2020a ja 2020b).

Kasvihuonekaasupäästöt keskittyvät tietyille toimialoille ja yleisesti fossiilisten polttoaineiden käyttöön. Suurimmat päästölähteet on esitetty edellisellä sivulla olevassa kuviossa. Hiilineutraalisuustavoitteen saavuttamisen kannalta kehitys näillä aloilla korostuu.

Perusurana on tuotantoennuste ja päästöintensiteetin viimeisten kolmen tilastoidun vuoden keskimääräinen muutos. Jos intensiteetti kuitenkin on noussut, on käytetty viimeistä havaintoa. Siten intensiteetti ei nouse millään toimialalla.

Poikkeuksia on kaksi. Ensinnäkin energiahuollon toimialalle on tehty toteutuneen polttoainekäytön perusteella erikseen päästöarvio vuosille 2020–2021 sekä lisäksi arvio fossiilisten polttoaineiden käytön kehityksestä vuoteen 2026 asti mm. julkisuudessa esitettyjen tavoitteiden pohjalta. Toiseksi kotitalouksien lii-

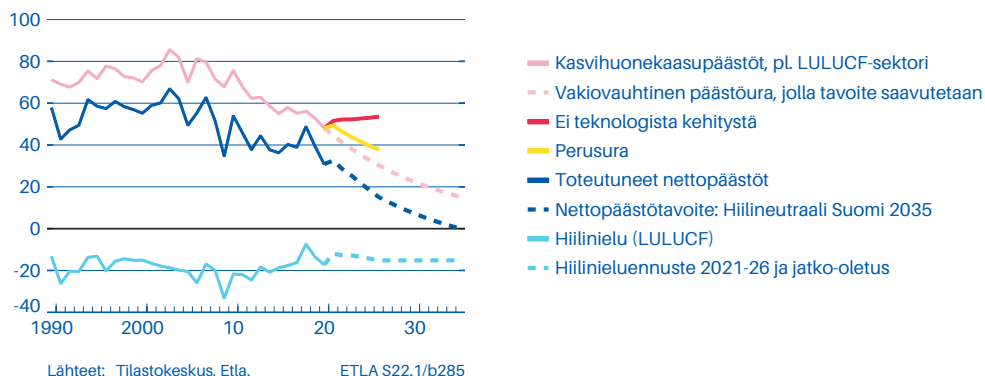
kenteen päästöt on arvioitu erikseen tavalla, joka ottaa huomioon ensirekisteröityjen autojen päästöjen nopean alenemisen (ks. Kaitila, 2021).

Ennusteen perusuralla päästöjen määrä alenee keskimäärin 3,9 prosenttia vuosina 2021–2026 (ks. alla oleva kuvio). Ilman teknologista kehitystä päästöt kasvaisivat, kun päästöintensiteetti ei alene mutta tuotanto kasvaa.

Myös Suomen kasvihuonekaasupäästöt ja hiilinielu sekä näiden kokonaiskehitys (eli hiilineutraalisuustavoite) on esitetty vuodesta 1990 alkaen alla olevassa kuviossa. Hiilinielu on vuoteen 2020 asti tilastoitu luku, vuosille 2021–2026 ennuste ja siitä eteenpäin kaavamainen viimeisten kolmen vuoden keskiarvo. Sinisellä katkoviivalla kuvattu kehitys lasketaan hiilinielun ja hiilineutraalisuustavoitteen saavuttavan päästökehityksen avulla.

Päästöjen vähennystarve on näillä oletuksilla keskimäärin 7,4 prosenttia vuodessa. Tämä on enemmän kuin edellisessä Suhdanteessa arvioitiin, ja siihen vaikuttaa sekä aiempaa korkeampi päästöarvio että pienempi hiilinielu vuonna 2021. Koska tuotanto kasvaa, päästöin-

Kasvihuonekaasupäästöennuste ja hiilineutraalisuustavoitteen saavuttaminen, milj. tonnia CO₂-ekv.

tensiteetin on alennuttava hieman nopeammin kuin päästöjen.

Kiristynvä päästökauppa luo yrityksille aiempaa suuremman kannusteen vähentää päästöjään. Lisätoimenpiteitä kuitenkin tarvitaan, jotta hiilineutraalisuustavoite voidaan saavuttaa.

Päästöjen vähentäminen vaikeutuu ajan myötä, kun helpoimmat vähennyskohteet on käytetty, eli mm. kivihiilen ja turpeen energiakäyttö on lopetettu. Lisäksi päästökaupassa on poikkeuksia, eivätkä kaikki toimialat ole siinä mukana.

Perusuralla erityisesti maa-, metsä- ja kalatalouden sekä kuljetuksen ja varastoinnin toimialan osuus kaikista Suomen kasvihuonekaasupäästöistä kasvaa vuosina 2019–2026. •

Kirjallisuus

Kaitila, V. (2020a). Suomen CO₂-päästöt 2019–2023 ja hiilineutraalisuustavoitteen saavuttaminen. Etlä Muistio No. 84.

Kaitila, V. (2020b). Hiilineutraali Suomi 2035 on kova tavoite. Etlä Muistio No. 90.

Kaitila, V. (2021). Skenaariolaskelmia kotitalouksien liikennepäästöjen kehityksestä, Suhdanne 2021 Syksy, Artikkel.

Työllisyys

Työllisyys kasvoi viime vuonna huomattavasti työmarkkinoiden ulkopuolisten aktivoitumisen ansiosta. Erityisesti pitkäaikaistyöttömyys on kääntynyt laskuun hitaasti. Aiempaa suurempi osa myös työllistyi osa-aikaisiin, määräaikaisiin työsuhteisiin. Tänä vuonna työttömyysastekin lähtee laskuun.

Osa-aikatyö kasvatti työllisyyttä viime vuonna – tänä vuonna myös työttömyys laskee

TYÖMARKKINOIDEN TILANNE oli monien mittareiden valossa erinomainen viime vuonna. Työn tarjonta eli työmarkkinoille osallistuneiden määrä nousi huomattavasti, ja 15–64-vuotiaiden työvoimaosuus nousi historiallisen korkealle, yli 78 prosentin. Työmarkkinoille

osallistuminen on siten saavuttanut uuden, entistä korkeamman tason. Työllisten määrä ylitti jo viime vuonna koronapandemiaa edeltävän tason ja jatkoi kasvuaan alkuvuonna. Työ- ja elinkeinoministeriössä avoinna olevien työpaikkojen määrä on rikkonut ennätyksiä kuukaudesta toiseen, ja yritykset erityisesti rakennus- ja palvelualalla raportoivat osaavan työvoiman saata- vuusongelmista. Henkilöstöodotukset ovat silti korkealla, ja yritykset suunnittelevat lisärekrytointeja. Pandemian aikana lomautettujen määrä nousi huomattavan korkealla, mutta viime joulukuussa lomautettujen määrä oli laskenut jo lähelle normaalia tasoa.

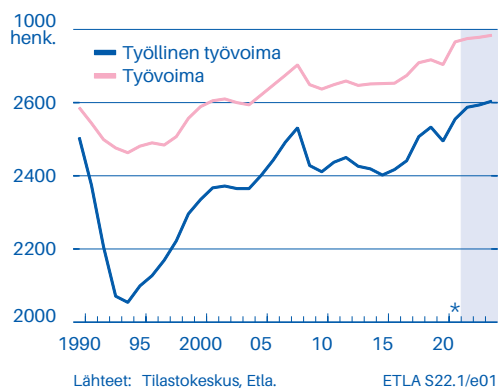
Samaan aikaan, kun työllisten määrä on kasvanut työmarkkinoiden ulkopuolisten siirtyessä työelämään, ei työttömyystilanne ole kohentunut samassa tahdissa. Vaikka lomautusjärjestelmän ansiosta välttyttiin irtisanomisilta, mikä hillitsi työttömyyden kasvua, työttömien määrä kasvoi hieman vielä viime vuonna. Erityisesti pitkäaikaistyöttömien määrä nousi pitkään ja lähti laskuun vasta viime vuoden elokuussa. Pitkäaikaistyöttömien määrä on kuitenkin vähentynyt hitaasti, ja tämän vuoden tammikuussa

Suomessa oli vielä melkein 106 000 pitkäaikais-työtöntä. Lisäksi työtunnit ovat kasvaneet työllisyyttä hitaammin johtuen osa-aikatyön merkittävästä yleistymisestä.

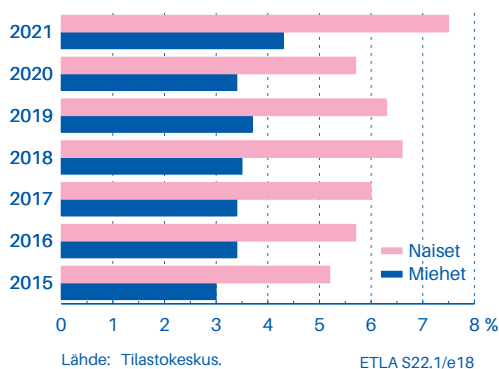
Tilastokeskuksen Työvoimatutkimuksesta käy ilmi, että osa-aikatyö on yleistynyt tasaisesti viimeisen reilun kymmenen vuoden aikana,

mutta viime vuonna osa-aikatyön osuus nousi poikkeuksellisella tavalla. Taustalla oli erityisesti naisten osa-aikaisten työsuhteiden osuuden kasvu. Vuonna 2020 naisten työsuhteista noin 20 prosenttia oli osa-aikaisia, kun vuonna 2021 luku nousi melkein 24 prosenttiin. Kyse oli pääsääntöisesti määräaikaisista työsuhteista.

Työvoiman tarjonta ja kysyntä

Määräaikainen osa-aikatyö, osuus palkansaajista

Työvoimatase, 1 000 henkilöä

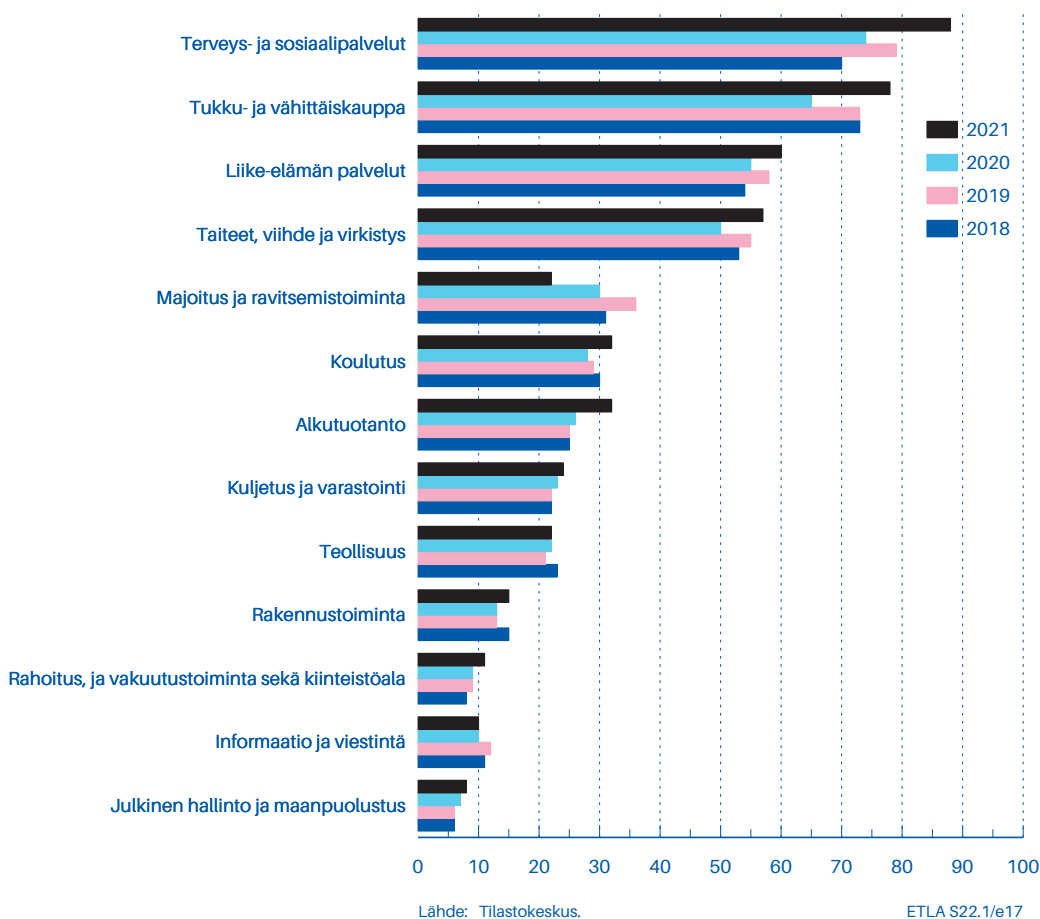
Erä	2020	2021 ^E	2022 ^E	2023 ^E	2024 ^E
Väestö	5 534	5 543	5 555	5 563	5 570
Työikäinen väestö ¹	4 133	4 123	4 105	4 093	4 085
Työvoima	2 704	2 766	2 775	2 779	2 784
Työlliset	2 495	2 555	2 587	2 594	2 604
Työttömät	209	212	188	185	180
Tehdyt työtunnit (milj.)	4 144	4 198	4 258	4 286	4 307
Osallistumisaste, %	65,4	67,1	67,6	67,9	68,2
Työllisyysaste², %	70,7	72,3	73,5	73,7	74,0
Työttömyysaste, %	7,7	7,7	6,8	6,7	6,5

¹ 15–74-vuotiaat. ² Työllisten osuus työikäisestä (15–64-vuotiaat) väestöstä. Lähteet: Tilastokeskus, Etla.

Osa-aikatyöllisten määrä kasvoi eniten samoilla toimialoilla kuin edellisinäkin vuosina: sosiaali- ja terveyspalveluiden, kaupan, liike-elämän palveluiden sekä taiteiden, viihteen ja virkistysten aloilla. Näillä aloilla osa-aikatyö lisääntyi viime vuonna enemmän kuin mitä se edellisenä vuonna väheni.

Tänä vuonna työtuntien ennakoidaan kasvavan alle 2 prosenttia vuodentakaiseen verrattuna. Työvoiman määrä jää korkealle tasolle, vaikka sen ei odoteta enää kasvavan viime vuoden tapaan. Sen sijaan työttömien määrä lähtee tänä vuonna selvään laskuun. Viime vuotta hitaammasta talouskasvusta huolimatta työllisyysasteen ennustetaan nousevan 73,5 prosenttiin ja työttömyysasteen laskevan 6,8 prosenttiin.

Osa-aikatyöllisten lukumäärä toimialoittain vuosina 2018-2021, 1 000 henkeä

Työllisyyden kasvu hidastuu huomattavasti ensi vuodesta alkaen

TALOUDEN NOPEIMMAN KASVUVAIHEEN jäädessä taakse myös työllisyyden kasvu hidastuu ensi vuonna. Työttömien määrä jatkaa laskuaan hidastuvaan tahtiin. Työmarkkinoille osallistuminen pysyy korkealla. Työllisyysasteen ennustetaan nousevan 73,7 prosenttiin. Työttömyysasteen ennustetaan ensi vuonna laskevan 6,7 prosenttiin, ja siten laskevan vuoden 2019 tason alapuolelle.

Lähivuosien kehitykseen vaikuttaa myös se, muuttuvatko osa-aikaiset työpaikat täysipäiväisiksi, pysyviksi työpaikoiksi. Tällöin työtunnit kasvaisivat vuorostaan työllisten määrää nopeammin. Mikäli taas osoittautuu, että kyse oli pandemiaan liittyvien toimien aikaansaamasta väliaikaisesta työntekijöiden tarpeesta, työllisten määrä voi ennustejaksolla kasvaa myös ennakoitua hitaammin. •

Hinnat ja kustannukset

Hintojen nousu on kiihtynyt selvästi muun muassa raaka-aineiden globaalin kysynnän ja tarjonnan epäsuhdan, viime vuoden huonojen satojen sekä nyt arvaamattomasti Venäjän Ukrainaa vastaan aloittaman sodan seurauksena. Inflaatioennusteeseen liittyvät riskit ovat ylöspäin. Suomen kuluttajahinnat nousevat ennusteemme mukaan tänä vuonna 3,3 prosenttia, mutta tahti rauhoittuu vajaan kahteen prosenttiin ensi vuonna. Suomen kustannuskilpailukyky heikenee sekä tänä että ensi vuonna kilpailijamaihin verrattuna.

Raaka-aineiden hinnat ovat nousseet selvästi

KULUTTAJAHINTOJEN NOUSUVAUHTI on kiihtynyt merkittävästi. Kuluttajahintakorin pai-

norakenne huomioiden tämä on johtunut viimeisen puolen vuoden aikana ennen kaikkea asumisen sekä vähäisemmässä määrin elintarvikkeiden, alkoholittomien juomien sekä liikenteen hintojen noususta. Taustalla on pitkälti fossiilisen energian ja sähkön sekä puutavaran ja autojen kallistuminen globaalin kysynnän ja tarjonnan epätasapainon seurauksena. Maailman-

Keskeisten hintaindeksien muutokset

Muutokset edellisen vuoden vastaavasta ajankohdasta.

Lähteet: Tilastokeskus, Etla.

ETLA S22.1/p01

markkinahinnat ovat yleisesti olleet nousussa. Venäjän helmikuun lopussa aloittama laajamittainen sotilaallinen hyökkäys Ukrainaan lisää hintapaineita.

Inflaatio on kiihtynyt huomattavasti

ENNUSTEEMME MUKAAN kuluttajahinnat nousevat tänä vuonna 3,3 prosenttia. Sen taustalla on viime vuodelta kasvuperintöä 1,6 prosenttiyksikköä. Tämä tarkoittaa sitä, että vaikka hintataso ei nousisi tänä vuonna lainkaan, inflaatio olisi 1,6 prosenttia.

Kokonaisinflaatiosta on peräisin tänä vuonna asumisen hinnoista 1,2 prosenttiyksikköä ja liikenteen hinnoista 0,9 prosenttiyksikköä, eli

yhteensä kaksi kolmasosaa koko inflaatiosta. Liikenteen hinnat nousevat viime vuodesta keskimäärin seitsemän prosenttia ennen kaikkea polttoaineiden ja autojen hintojen vaikutuksesta. Asumisen hinnat nousevat yli neljä prosenttia erityisesti asunnon huollon ja korjauksen sekä sähkön ja lämpöenergian kallistumisen seurauksena.

Elintarvikkeiden ja alkoholittomien juomien hinnat nousevat suunnilleen saman verran kuin yleinen hintataso muun muassa tuotantopanosten hintojen sekä viime vuoden heikon kotimaisen viljasadon ja ulkomaisen kahvisadon nostamana.

Ukrainan tuotanto on tärkeä tiettyjen peltokasvien maailmanmarkkinoiden kannalta, ja satokauden häiriöt voivat vaikuttaa huomattavasti maailmanmarkkinahintoihin. Suomen kannal-

Laskelma kansantalouden hinta- ja kustannustasoon vaikuttavista tekijöistä

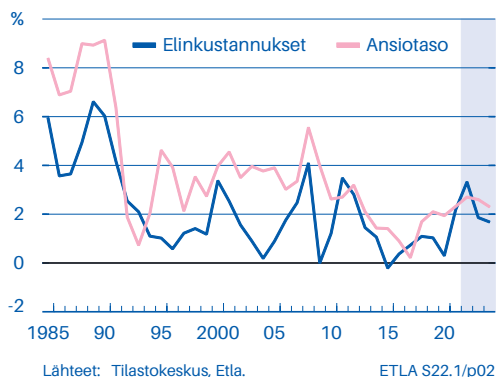
Tekijä	Muutos, %					
	2021	Edellisestä vuodesta			Keskimäärin	
		2022 ^E	2023 ^E	2024 ^E	2017-21	2022-26 ^E
1. Ansiotaso	2,3	2,7	2,6	2,3	1,7	2,4
2. Työpanos ¹	1,3	1,4	0,6	0,5	0,6	0,6
3. Työvoimakustannukset	6,8	5,2	3,7	3,2	2,6	3,6
Palkkasumma	5,0	4,9	3,7	3,2	3,0	3,5
Työnantajan sova-maksut	16,6	6,6	3,7	3,2	1,2	3,8
4. Bkt:n määrä	3,3	2,1	1,0	1,5	1,3	1,5
5. Yksikkötyökustannukset ([3] / [4])	3,4	3,1	2,7	1,7	1,3	2,0
6. Tuontihinnat	9,7	14,3	-1,9	-0,5	2,4	1,6
7. Tuotantokuitu, % bkt:sta	-1,3	-0,6	-1,0		-0,6	
8. Bkt:n hintaindeksi	1,9	1,7	2,3	1,6	1,6	1,9
9. Yksityisen kulutuksen hinta	2,0	3,0	1,7	1,5	1,2	1,9
10. Reaaliansiotaso ([1] / [9])	0,1	-0,6	0,7	0,6	0,6	0,3
11. Työn tuottavuus ([4] / [2])	2,0	0,6	0,3	1,0	0,7	0,9

¹ Tehdyt työtunnit. Lähteet: Tilastokeskus, ETLA.

ta vaikutus on epäsuora, koska elintarvikkeiden tuonti Ukrainasta on vähäistä.

Ensi vuonna kuluttajahintojen nousu hidastuu selvästi ja on 1,9 prosenttia. Tämä johtuu muun muassa raakaöljyn hinnan alenemisesta verrattuna kuluvaan vuoteen. Noin 0,7 prosenttiyksikköä inflaatiosta johtuu ensi vuonna asuminen hintakorista, kun taas muu inflaatio jakaantuu suhteellisen tasaisesti.

Ansiotason ja elinkustannusten muutokset

Pohjainflaatio EKP:n tavoitteessa

POHJAINFLAATIO, eli inflaatio pl. elintarvikkeiden ja energian volatiilit hinnat, kiihtyy tänä vuonna viime vuoden 1,7 prosentista 2,2 prosenttiin. Ensi vuonna se on tasan kaksi prosenttia. Pohjainflaatio on siten ennusteen mukaan hyvin lähellä EKP:n keskipitkän aikavälin kahden prosentin tavoitetta.

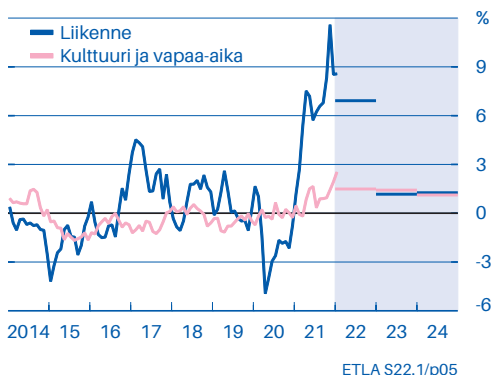
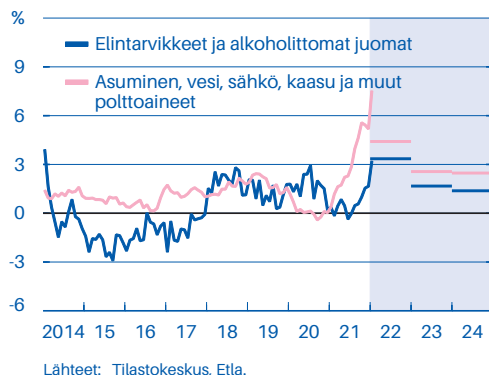
Inflaatio matalampi kuin euroalueella

SUOMEN YHDENMUKAISTETTU kuluttajahintainflaatio on tänä vuonna 3,2 prosenttia. Ensi vuonna yhdenmukaistettu inflaatio hidastuu 1,8 prosenttiin.

Ennustemme euroalueen inflaatioksi on vastaavasti 3,8 ja 2,0 prosenttia, joten Suomen inflaatio olisi hieman euroalueen vastaavaa matalampi.

Yhdenmukaistetussa kuluttajahintaindeksissä ei ole mukana omistusasumista, rahapelejä, kulutus- ja muiden luottojen korkoja, omakoti-

Kuluttajahintainflaatio eräissä tuotteissa

talon palovakuutusta, ajoneuvoveroa eikä kalastus- ja metsästysmaksuja.

Ansiotason nousu kiihtyy hieman

NIMELLINEN ANSIOTASO nousi viime vuonna 2,3 prosenttia. Tänä vuonna se nousee ennusteessamme 2,7 prosenttia. Tässä voidaan ajatella olevan reilu prosenttiyksikön puolikas liukua työmarkkinoiden kiristyessä. Ensi vuonna ansiotason nousu on 2,6 prosenttia.

Perushintaindeksin nousuvauhti historiallista

PERUSHINTAINDEKSI nousi viime vuonna kymmenen prosenttia. Tätä kovempi nousu on viimeksi nähty vuosina 1980–1981, jolloin maailmantaloutta kohteli öljykriisi. Ennusteemme mukaan perushintaindeksi nousee tänä vuonna vielä noin 12 prosenttia ennen tasaantumistaan ensi vuonna.

Kotimarkkinoiden perushintaindeksi mittaa Suomessa käytettävien tavaroiden hintakehitystä niiden lähtiessä markkinoille. Se sisältää sekä kotimaisia että tuontitavaroita. ●

ERITYISTEEMA

Suomen kansainvälinen kustannuskilpailukyky

VILLE KAITILA

Kustannuskilpailukyky alenee edelleen ennustevuosina

Suomen tuotannon kustannuskilpailukyky heikkenee tänä vuonna 1,4 prosenttia ja ensi vuonna vielä 1,1 prosenttia suhteessa laskemaamme kilpailijamaaryhmään. Suhteessa euroalueeseen kilpailukyky heikkenee tänä vuonna 2,4 ja ensi vuonna 1,9 prosenttia.

Kehitys nähdään oheisesta kuviosta. Kuviossa on lisäksi tarkasteltu erikseen kilpailukyvyyn kehitystä suhteessa euroalueeseen, Saksaan, Ruotsiin ja Yhdysvaltoihin.

Työvoimakustannukset painavat kilpailukykyä

Koska kustannuskilpailukyky on suhteellinen käsite, siihen vaikuttaa kotimaan lisäksi muiden maiden kehitys. Kustannuskilpailukyky on hajotettu kuviossa neljään osatekijään: tuotavuuteen, työvoimakustannuksiin (palkat ja työnantajan sosiaaliturvamaksut) sekä valuuttakurssiin. Työvoimakustannusten kokonaisvaikutus saadaan laskemalla yhteen sen kaksi komponenttia.

Kuviosta nähdään, että kustannuskilpailukyvyyn heikkenemiseen vaikuttaa tänä vuonna Suomen työvoimakustannusten nopeampi nousu ja ensi vuonna heikompi tuottavuuskehitys.

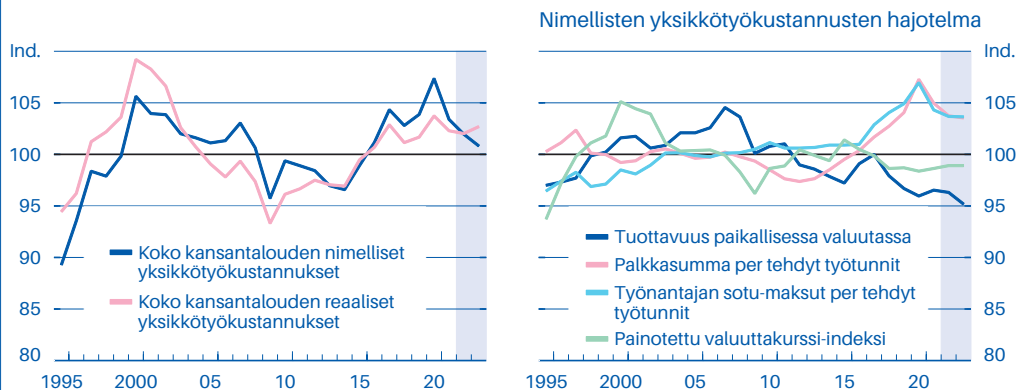
Kustannuskilpailukyky tukee vientiä

Kustannuskilpailukyvyyn seuraaminen on tärkeää, koska kilpailukyky tukee viennin kehitystä ja siten talouskasvua ja työllisyyttä. Kaitilan (2021) mukaan kustannuskilpailukyvyyn paraneminen yhdellä prosentilla vuosina 1995–2019 nosti tavaraviennin määrää keskimäärin 0,95 prosenttia. Vientimarkkinoiden yhden prosentin kasvu puolestaan nosti vientiä 1,02 prosenttia. Tarkemmin kustannuskilpailukyvyyn käsitteistä ja mittaamisesta ks. esim. Maliranta (2014).

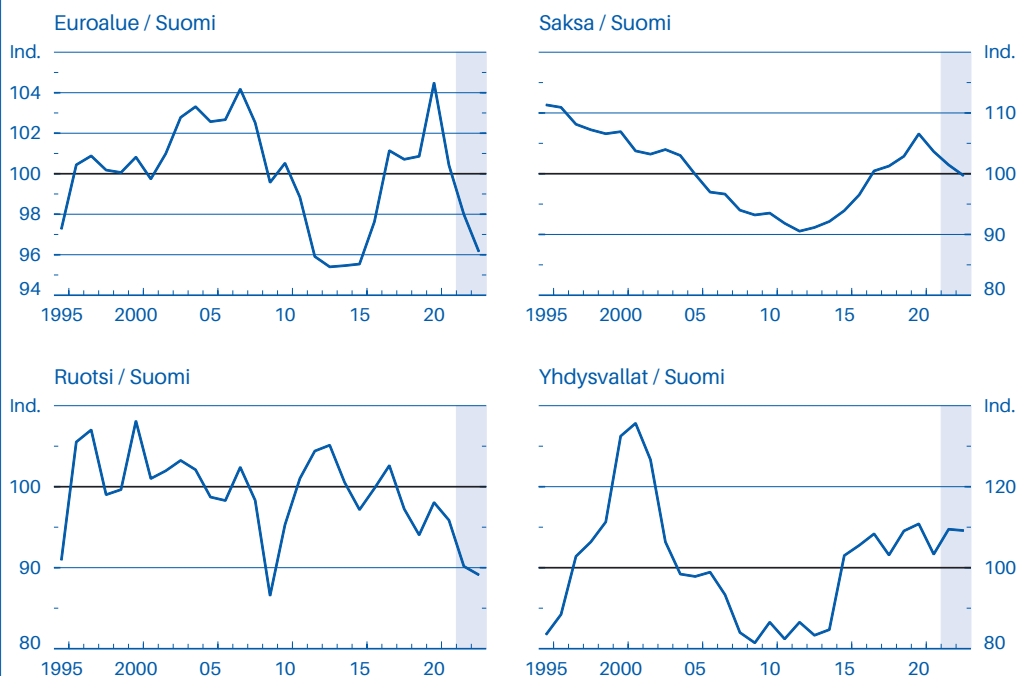
Päinvastoin kuin vientimarkkinoiden koko, yksikkötyökustannusten perusteella laskettu kustannuskilpailukyky ei kuitenkaan voi ikuisesti parantua, koska työmarkkinat tasapainottuvat työllisyyden määrän ja työn hinnan kautta.

Toisessa kuviossa on lisäksi otettu huomioon vaihtosuhteen eli vienti- ja tuontihintojen suh-

Kilpailijamaiden yksikkötyökustannukset suhteessa Suomeen (kun käyrä nousee, Suomen tuotannon kilpailukyky paranee)

Koko kansantalouden nimelliset yksikkötyökustannukset

Koko kansantalouden nimelliset ja reaaliset yksikkötyökustannukset samassa valuutassa, 1995-2019 = 100. Kilpailijamaille on käytetty BIS:n laskemia kaksoisvientipainoja, jotka vaihtuvat kolmen vuoden välein. Laskelmassa on 33 maata. Nimellisten yksikkötyökustannusten hajotelmassa on 24 maata (EU, UK, USA).

Nimelliset yksikkötyökustannukset saadaan jakamalla käypähintaiset työvoimakustannukset kiinteähintaisella bruttokansantuotteella. Reaalisissa yksikkötyökustannuksissa, joka on enemmän suhteellisen kannattavuuden mittari, molemmat ovat käyvin hinnoin.

Lähteet: AMECO, BIS, Etila (ennusteet Suomelle).

ETLA S22.1/p03

teen kehitys. Tämä vaihtosuhteekorjattu kustannuskilpailukyky selittää pienellä viipeellä hyvin vaihtotaseen kehitystä, kuten kuviosta nähdään. Vaihtosuhteen paraneminen, eli vientihintojen nousu suhteessa tuontihintoihin, on hyvinvoinnin tasoa nostava tekijä.

Käytetyt maapainot ja tilastot

Laskentamenetelmä on selitetty tarkemmin julkaisussa Kaitila (2021). Kilpailijamaaryhmässä maapainoina käytetään Kansainvälisen järjestelypankin BIS:n laskemia Suomen kaksoisvientipainoja.

Euroaluelaskelmassa maita ei ole painotettu Suomen vientiosuuksilla. Vertailu euroalueeseen liittyykin enemmän EKP:n rahapolitiikan ja sitä kautta euron vaihtokurssin sopivuuteen Suomelle suhteessa koko euroalueeseen.

Laskelmassa on käytetty Euroopan komission uusimpia ennusteita muille maille ja Etlan tuoreita ennusteita Suomelle.

Käyttämämme Britannian, Japanin, Ruotsin ja Yhdysvaltojen valuuttojen vaihtokurssit euron suhteen ovat Etlan ennusteita, mutta muut

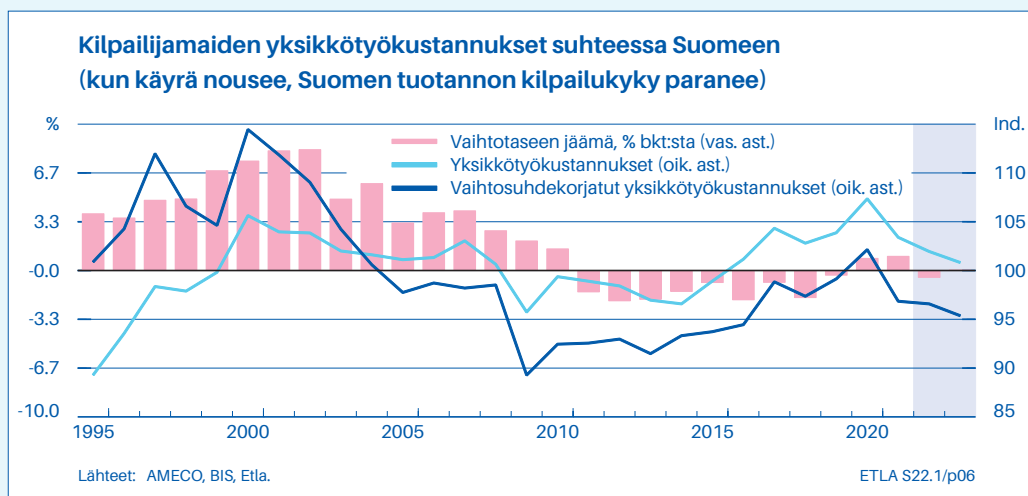
valuuttakurssit ovat em. komission ennusteita. Valuuttakurssien merkitys on nykyisin pienempi kuin aikaisemmin, koska tuotannossa käytetään enemmän tuontipainoksia.

Tavaraviennin kilpailukyvyn kannalta myös kotimaisten palvelualojen kustannuskehitys on tärkeää, koska vientitavaroihin on sitoutunut paljon palvelualoilta ostettua tuotosta. Kaiken kaikkiaan kustannuskilpailukyvyn analysointiin vaikuttaa se, mitä mittaria, kilpailijamaaryhmää ja ajankohtaa tarkastellaan. •

Kirjallisuus

Kaitila, V. (2021). Kustannuskilpailukyky ja viennin kehitys, ETLA Muistio No. 95. <https://pub.etla.fi/ETLA-Muistio-Brief-95.pdf>.

Maliranta, M. (2014). Kustannuskilpailukyky kasvumenestyksen ehtona: Mittausta, osatekijöitä ja tulkintaa, Elinkeinoelämän tutkimuslaitos, B264, Taloustieto Oy, Helsinki.

Miten Etlan Suhdanne ja Toimialakatsaus tehdään?

Etlan tekemä Suomen makrotalouden ennuste julkaistaan kahdesti vuodessa maaliskuun ja syyskuun loppupuolella. Ennuste on pitkälti kysyntälähtöinen, ja sen tekemisessä on tukena Etlan makromalli. Kysyntä kanavoituu tuotannoksi eri toimialoilta kansantalouden panostuotusmallin mukaisesti ja käytettävissä olevien tuotantotekijöiden määrien asettamissa rajoissa. Makroennusteen pohjalta tehdään sen kanssa sopusoinnussa oleva Toimialakatsaus. Tässä selosteessa kerrotaan lyhyesti ennusteen rakentumisesta.

Vienti ja tuonti

Suomen kilpailukyky, kansainvälinen taloustilanne, yksittäisten vientimarkkinoiden kehitys ja toimialojen vientitilaukset selittävät Suomen viennin kehitystä. Kansainvälisen ennusteen

tekemisessä käytetään apuna brittiläistä NiGEM-maailmantalouden mallia.

Tuonti määräytyy viennin sekä kotimaisen kulutuksen ja investointien perusteella.

Viennin ja tuonnin kehitykseen liittyy paljon erityistekijöitä, kuten suuret yksittäiset toimitukset, tuotantoseisokit jne. Nämä tekijät otetaan huomioon mm. yrityksiltä saatavan tiedon pohjalta.

Yksityinen kulutus

Yksityistä kokonaiskulutusta ennustetaan mallilla, jossa pääasiallisina selittäjinä ovat kotitalouksien reaalisien ostovoimaan vaikuttavat tekijät sekä säästämisasteen kehitys.

Yksityinen kulutus hajotetaan tavaroiden ja palvelujen kysynnäksi suhteellisen pieniin osiin käyttäen apuna muun muassa logit-mallia. Tässä yhteydessä käytetään kuluttajahintainflaatioennusteen antamaan tietoa suhteellisten hintojen kehityksestä. Näin saadaan ennusteet kestävien kulutustavaroiden, puolikestävien tavaroiden, lyhytikäisten tavaroiden ja palvelujen kysynnän kasvulle.

Julkinen kulutus ja investoinnit

Julkistalouden ja julkisen kulutuksen kehitys määräytyy verotuloennusteen sekä julkisen sektorin tekemien menopäätösten ja Etlassa tehtyjen meno-oletusten pohjalta. Julkisen talouden tasapaino ja velkaantuminen arvioidaan Etlan julkisen talouden laskentakehikon avulla.

Etlassa tehdään myös ennuste Suomen julkisen sektorin rakenteellisen rahoitusjäämän kehityksestä käyttäen Euroopan komission laskentatapaa.

Investoinnit perustuvat rakennusalan näkymiin, yritysten investointitarpeisiin ja julkisen sektorin investointipäätöksiin. Suuret investointihankkeet kartoitetaan erikseen yrityksiltä saatavan tiedon pohjalta.

Rajoitteita

Kysynnän, tuotannon ja investointien rajoitteina ovat muun muassa kansainvälisen kysynnän, kotimaisten tuotantokustannusten ja kotitalouksien ostovoiman kehitys, käytettävissä olevien tuotantopanosten määrä sekä työ-, hyödyke-, asunto- ym. markkinoiden toimintakyky.

Vaihtoehtoiset skenaariot

Kunkin ennusteen yhteydessä pyritään tekemään vaihtoehtoiset, sekä ennustettua paremmat että sitä huonommat, kehitysurat. Arvioita laadittaessa käytetään hyväksi mm. kansainvälisen talouden NiGEM-mallia, Etlan omaa makrotaloudellista mallia sekä julkisen talouden laskentakehikoita.

Panostuotosmallista Toimialakatsaukseen

Viennin, yksityisen kulutuksen, julkisen kulutuksen ja investointien kasvu sekä varastokonttribuution muutos kanavoituvat panos-tuotosmallin avulla tuotannon kasvuksi Suomessa eri toimialoilla.

Panostuotosmallissa eri toimialojen tuotosta käytetään eri suhteissa joko välituotteina muilla toimialoilla tai lopputuotekäytössä kulutuksessa ja investoinneissa.

Panostuotosmallilla saadaan Etlan tekemän kansantalouden makroennusteen kanssa sopu- soinnussa oleva ennuste tuotoksen ja arvonlisäyksen kehitykselle 35 eri toimialalla. Nämä ovat TOL 2008 -toimialaluokittelussa kaikki kirjaintason toimialat sekä kaikki tehdasteollisuuden ja kaupan alan 2-numerotoimialat. Tämän tiedon pohjalta tehdään Etlan Toimialakatsaus, joka julkaistaan Suhdanteen jälkeen.

Viiden vuoden ennusteskenaariot Suomes- sa tuotettujen kasvihuonekaasupäästöjen (CO2 ekv.) kehitykselle lasketaan ennustetun toimialakohtaisen tuotannon ja kotitalouksien kulu- tuksen sekä historialliseen kehitykseen perus- tuvan teknologisen päästöintensiteettioletuksen avulla.

Työpanos

Käytämme toimialakohtaisia ekonometrisia malleja toimialan työpanosnäkymien (tehtyjen työtuntien) määrän ennustamiseen. Tärkeim- pinä selittävinä muuttujina ovat panostuotos- mallin antama tuotoksen määrän kasvu sekä työtunnin kustannuskehitys. Nämä ennusteet raportoidaan Etlan Toimialakatsauksessa.

Tuottavuus ja kannattavuus

Tuotoksen ja työpanoksen avulla lasketaan ke- hitys toimialan työn tuottavuudessa. Kokonais- tuottavuuden laskemiseen käytetään lisäksi bruttopääomakannan kehitystä, joka lasketaan toimialoittain investointien ja poistojen avulla.

Toimialan keskimääristä kannattavuutta ja sen kehitystä mitataan bruttotoimintaylijäämäl- lä, joka on suhteutettu toimialan tuotokseen. •

Artikkelit

T&k-tukien tehokkaalla kohdentamisella vaikuttavaa innovaatiopolitiikkaa	88
Heli Koski	
Sote-uudistus konkretisoitumassa	92
Tarmo Valkonen	

T&k-tukien tehokkaalla kohdentamisella vaikuttavaa innovaatiopolitiikkaa

 Heli Koski, tutkimusjohtaja, Etla

Yrityssektorin tutkimus- ja kehitystoiminnan tukeminen julkisin varoin on yksi innovaatiopolitiikan tärkeimmistä välineistä. Sekä suorilla t&k-tuilla että t&k-verohuojennuksilla voidaan lisätä tuotetun uuden tiedon määrää ja kasvattaa hyvinvointia yhteiskunnassa. Suomessa kannattaisi lisätä rahallisia t&k-kannustimia yrityksille. T&k-tukien kokonaistaloudelliset vaikutukset riippuvat kuitenkin paitsi tukien määrästä myös siitä, kuinka tehokkaasti ne onnistutaan kohdentamaan.

Miksi ja kuinka paljon yritysten innovaatio-toimintaa rahoitetaan julkisin varoin?

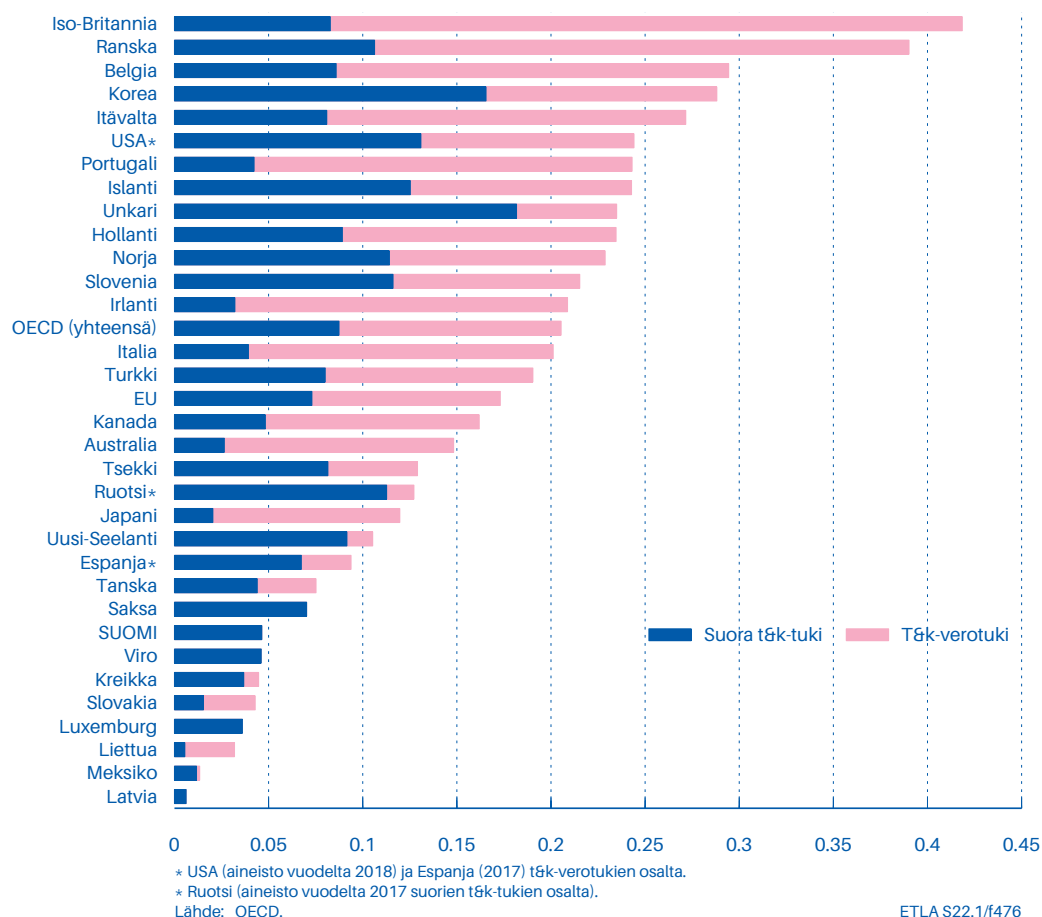
Olellainen taloustieteellinen peruste tuelle on se, että yritysten t&k-investoinnit jäävät markkinaepäonnistumisten takia alhaisemmiksi kuin olisi optimaalista yhteiskunnallisesta näkökulmasta. Tämä johtuu siitä, että yritykset eivät huomioi t&k-investointipäätöksissään kehittämiensä innovaatioiden laajemmin yhteiskuntaa hyödyttäviä ulkoisvaikutuksia eli tiedon leviämisestä saatavia hyötyjä. Lisäksi erityisesti nuorten ja pienten yritysten kohdalla rahoitusmarkkinat eivät hankkeiden tulemiin liittyvän epävarmuuden ja laadun havaitsemisen vaikeuden takia tarjoa rahoitusta kaikille yhteiskunnallisesti kannattaville hankkeille.

Tutkimusnäyttö viittaa siihen, että yritykset lisäävät omia t&k-investointejaan jokaista saamaansa t&k-tukieuroa kohden enemmän kuin euron verran. Parhaimmillaan t&k-tuet kiihdyttävät tuottavuuskasvua ja parantavat kilpailu-

kykyä. OECD-maat käyttävätkin laajalti sekä suoria t&k-tukia että t&k-verotukia tarjotakseen yrityksille kannustimia investoida tutkimus- ja kehitystoimintaan. Kärkipään maissa tukien kokonaissumma ylitti 0,4 prosenttia bruttokansantuotteesta vuonna 2019. Suhteellinen tuki oli yli viisinkertainen verrattuna Suomen julkisen sektorin panostukseen yrityssektorin innovaatiotoimintaan. Suomessa yrityssektorin t&k-toiminnan julkinen rahoitus on siis verrattain vähäistä.

Verotuet kattoivat yli puolet tutkimus- ja kehitystoimintaan allokoitujen tukien kokonaismäärästä OECD-alueella. Suomessa t&k-verotukia ei annettu vuonna 2019, mutta kaksi vuotta myöhemmin otettiin käyttöön 50 prosentin lisävähennys rajautuen yritysten t&k-alihankintoihin tutkimusorganisaatiolta. Vuoden 2022 alussa määräaikainen lisävähennysosoikeus korotettiin 150 prosenttiin ja sen kestoja jatkettiin 2027 loppuun asti. Parlamentaarinen TKI-työryhmä esitti joulukuussa 2021 pysyvän

Yrityssektorin t&k-toiminnan julkinen rahoitus 2019, % bkt:sta

ja nykyistä laajemman t&k-verokannustimen käyttöönottoa.

Tukien vaikuttavuutta määrittää kohdentamisen onnistuminen

Viimeaikainen taloustieteellinen tutkimus osoittaa, että t&k-tukien kokonaistaloudelliset vaikutukset riippuvat keskeisesti paitsi tukien määrästä myös niiden kohdentumisesta (ks. Acemoglu ym., 2018; Einiö ym., 2022a, 2022b). Korkeimman innovaatiokapasiteetin yrityksille kohdennetut suorat t&k-tuet edistävät vakiintuneiden matalan tuottavuuden yritysten poistumista markkinoilta ja resurssien uudelleen allokointia tehokkaampaan käyttöön. Tämä lisää uuden tiedon ja keksintöjen määrää ja tiedon läikkymisen myötä saatavia ulkoisvaikutuksia, koska yritykset hyödyntävät t&k-toiminnassaan aiempia innovaatioita (esim. markkinoilla olevien tuoteratkaisujen ja julkisesti saatavilla olevien patenttidokumenttien kautta).

Einiön ym. (2022a, 2022b) tutkimus viittaa siihen, että tukien tehokkaasta kohdentamisesta seuraisi Suomessa merkittävä hyvinvoinnin kasvu. Teoreettisessa optimitalanteessa, ilman lisäpanostusta t&k-tukiin, voitaisiin kohdentamalla t&k:ta korkean innovaatiokapasiteetin yrityksille saavuttaa 3,7 prosentin kasvu hyvinvoinnissa nykykulutuksella mitattuna. Tällöin markkinoilta poistuneiden matalan t&k-tuottavuuden yritysten resursseja siirtyisi tuottavampaan käyttöön korkeamman tuottavuuden yrityksissä. Tukien kohdentaminen matalan innovaatiokapasiteetin yrityksille tai lähellä markkinoilta poistumista oleville matalan tuottavuuden yrityksille sen sijaan johtaa vähäisempään innovaatioiden määrään ja hitaampaan talouskasvuun. Myös neutraalien t&k-verokannustimien kaltaiset tuet tuottaisivat huomattavan hyvinvoinnin kasvun. Noin 1,8 prosentin hyvinvoinnin kasvu saavutettaisiin valikoimattomasti jaetulla lisätuella, jonka suuruus olisi 1,1 prosenttia bruttokansantuotteesta.

On kuitenkin hyvä muistaa, että yritystuet voivat olla myös haitallisia, hidastaa tuottavuuskasvua ja laskea hyvinvointia. Haitallisia ovat muuhun kuin yritysten t&k-toimintaan kohdistuvat ns. säilyttävät tuet, jotka johtavat osaan työvoiman allokointumiseen muuhun kuin t&k-työhön. Lähellä markkinoilta poistumista olevien yritysten toimintaa ylläpitävät t&k-tai muut tuet voivat myös estää resurssien allokointumista tehokkaampien yritysten käyttöön. Tutkimusnäyttöä löytyykin siitä, että yritystuet ovat Suomessa vähentäneet tehottomien yritysten poistumista markkinoilta ja hidastaneet rakennemuutosta.

Suoria t&k-tukia vai t&k-verokannustimia?

Tutkimustuloksia t&k-tuottavuuden perusteella kohdennettujen suorien t&k-tukien ja valikoimattomien t&k-verokannustimen kaltaisten tukien hyvinvointivaikutuksista on hankala verrata käytännön tukipolitiikan näkökulmasta. Syynä tähän on se, että ensimmäisessä tilanteessa tutkimustulokset koskevat teoreettista optimipolitiikkaa, jossa maksimoidaan hyvinvointia kohdentamalla tuet parhaalla tavalla yrityksille niiden t&k-tuottavuuden perusteella, mutta samalla optimoidaan myös yritysten t&k-intensiteetti, markkinoille tulo ja niiltä poistuminen (ts. raja-arvot markkinoilla pysyvien yritysten tuottavuuden tasolle). Toinen on realistisempi tilanne, jossa t&k-tukien määrää nostetaan ja tukien saajia ei valikoida eikä myöskään pystytä määrittämään yritysten t&k-intensiteettiä tai markkinoille tuloa ja poistumista. T&k-verotukien kaltaista valikoimatonta t&k-tukipolitiikkaa voidaan perustella myös sillä, että käytännössä yritysten innovaatiokyvykkyyden havaitsemiseen liittyy huomattavia ongelmia. Myös hankekohtaisen yhteiskunnallisen arvon arvioiminen on vaikeaa.

Taloustieteellinen tutkimus t&k-verotukien ja suorien tukien yhteisvaikutuksesta viittaa siihen, että pk-yritysten osalta verotuet täyden-

tävät suoria tukia, ts. kaksi kannustinjärjestelmää lisää toistensa tehokkuutta. Isojen yritysten kohdalla t&k-verotukien ja suorien tukien yhteiskäyttö ei sen sijaan näyttäisi tuottavan parasta tulosta niiden korvatessa toisiaan. Lisäksi pienten yritysten osalta kohdennetun suoran tukipolitiikan hyvinvointivaikutukset verrattuna verotukiin näyttäisivät olevan selkeästi pienemmät kuin suurten yritysten joukossa (Einiö ym., 2022a, 2022b). Syynä tähän on se, että mikro-yritysten osalta innovaatiopolitiikalla voidaan saavuttaa vähäisempää luovaa tuhoa ja työvoiman uudelleenallokointia yritysten välillä.

Tämänhetkisen tutkimustiedon valossa Suomessa kannattaisi lisätä rahallisia t&k-kannustimia yrityksille. Suurten yritysten t&k-kannusteet kannattaisi keskittää suoriin, tarkasti kohdennettuihin t&k-tukiin. T&k-verotukea kannattaisi laajentaa ja pysyvä verotukimalli rakentaa niin, että se painottuu pk-yrityksiin tai suosii niitä ja luo myös nuorille, tappiollisille yrityksille kannusteita tutkimus- ja kehitysinvestointeihin. •

Lähteet

- Acemoglu, D, Akcigit, U, Alp, H., Bloom, N. & Kerr, W. (2018). Innovation, reallocation and growth. *American Economic Review* 108, 3450–3491.
- Einiö, E., Koski, H., Kuusi, T. & Lehmus, M. (2022a). Innovation, reallocation and growth in the 21st Century. Publications of the Government's analysis, assessment and research activities 2022:1. Prime Minister's Office, Helsinki.
- Einiö, E., Koski, H., Kuusi, T. & Lehmus, M. (2022b). Tehokas innovaatiopolitiikka lisää korkean tuottavuuden t&k-työtä. Etlä Muis-tio Nro 104.
- Koski, H. & Fornaro, P. (2021). Tarvitaanko Suomessa t&k-verokannustimia? Etlä Muis-tio Nro 97.
- Koski, H. & Fornaro, P. (2022). The design of R&D tax incentive schemes and firm innovation. Etlä Raportti Nro 123.

Sote-uudistus konkretisoitumassa

 Tarmo Valkonen, tutkimusneuvonantaja, Etla

Sote-uudistus on välttämätön nykyisen mallin mittavien ongelmien vuoksi. Hallintouudistusta ollaan kuitenkin viemässä läpi pakottava lainsäädäntö edellä tilanteessa, jossa hoitojonot ovat pitkät, resurssiongelmat ratkaisematta ja henkilökunta voi huonosti. Jonojen purku väliaikaisella rahoituksella ei korjaa niiden muodostumisen syitä. Hoitotakuu ohjaa huomion lain noudattamiseen muiden tavoitteiden kustannuksella erityisesti yksiköissä, joilla on jo nykyisin vaikeuksia suoriutua tehtävistään. Henkilöstöongelmien ratkaiseminen on välttämätön, mutta ei riittävä ehto sote-uudistuksen onnistumiselle. Edessä on lisäksi kipeitä palvelujen priorisointipäätöksiä.

Uudistus tulee voimaan ensi vuoden alusta

Sote-uudistuksessa siirretään sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämistä kunnilta ja kuntayhtymiltä 21 hyvinvointialueelle ja Helsingin kaupungille. Uudistus on siten lähtökohtaisesti hallinnon uudelleenjärjestäminen, mutta siihen sisältyvät muun muassa mittava työvoiman siirtyminen kunnilta hyvinvointialueille, omaisuusjärjestelyt ja atk-järjestelmien yhteensovittaminen. Palvelujen tuottamisen rahoitus siirtyy kokonaisuudessaan kunnilta valtiolle. Jo pitkään valmisteltu uudistus astuu voimaan vuoden 2023 alusta.

Hyvinvointialueiden aluevaltuustojen toimikausi alkoi maaliskuun 2022 alusta. Periaatteessa valtuustoilla on paljon valtaa resurssien kohdentamisessa, koska valtiolta tuleva rahoitus on yleiskatteellista. Käytännössä kuitenkin palvelutuotannossa on vaikea tehdä suuria ja nopeita rakenteellisia uudistuksia. Esimerkiksi resurssien lisääminen perusterveydenhuollossa ei voi merkitä erikoissairaanhoidon jatkuvuuden vaa-

rantamista. Lisäksi uuden hallinnon rakentaminen ja toimivuuden varmistaminen tulee vie-
mään pitkään valtuustojen päähuomion.

Suuret lupaukset eivät toteudu

Uudistus tavoittelee palvelujen laadun ja saata-
vuuden paranemista ja sitä kautta hyvinvointi-
ja terveyserojen kaventamista. Samaan aikaan
väestön ikääntyminen lisää vähitellen palvelu-
tarvetta ja vähentää tarjolla olevaa työvoimaa.
Haastetta suurentavat vielä rajoite kustannus-
ten kasvun hillinnästä ja lähtökohta, jossa hen-
kilökunnasta on monilla alueilla ja ammateissa
jo ennestään krooninen pula. Käytännössä uu-
distuksen tavoitteiden yhtäaikainen toteutu-
minen edellyttäisi mittavaa kustannusvaikut-
tavuuden kasvattamista palvelutuotannossa ja
henkilöstöongelmien ratkaisua. Sellaiseen ei uu-
distus kuitenkaan anna riittäviä välineitä, eikä
kannusteita.

Hoitotakuun ajoitus on huono

Hallitus on ohjannut lisärahoitusta koronan ve-
nyttämien hoitajien lyhentämiseen kuluvan
vuoden budjetista ja kestävä kasvun ohjelmas-
ta, mutta työvoimajanoite pakottanee hankki-
maan lisäpalveluja laajalti yksityiseltä sektorilta.
On todennäköistä, että hoitotakuu, joka edellyt-
tää kiireettömään hoitoon pääsyä viikossa, tu-
lee voimaan, kun jonojen purku on vielä kesken,
mikä ylläpitää paineistettua tilannetta. Vaikeus
noudattaa takuun määräaikoja tulee olemaan
jatkossa suurin yksiköissä ja alueilla, joilla on
jo nyt ongelmia työvoiman saatavuudessa. Kun
hoitoon pääsyn odotusajan lyhentäminen tulee
keskeiseksi tavoitteeksi, on riskinä että hoidon
tarkoituksenmukainen toteutus ja priorisoin-
ti kärsivät. Samanlainen toimintaa ohjaava ase-
telma syntyy hoivakotien henkilöstömitoituksen
tiukentumisesta.

Hyvinvointialueita on verotusoikeuden näkökulmasta liikaa

Sote-uudistuksen tavoitteena oli siirtää palve-
lujen rahoitusvastuu pois pienten ikääntyvien
kuntien kapeilta harteilta. Hyvinvointialueiden
menojen rahoituksen ajateltiin tulevan siirtymä-
kaudella kokonaan valtiolta ja myöhemmin siir-
ryttäisiin malliin, jossa ainakin osa rahoituksista
tulisi alueiden oman veron kautta. Suunniteltu
rahoituksen määräytyminen ei kuitenkaan huo-
mioi eroja alueiden veronmaksukyvyssä. Siksi
heikot veropohjaennusteet omaavat pienet hy-
vinvointialueet tarvitsisivat verotulojen tasauk-
sen, jos alueille annetaan verotusoikeus. Tasaus-
tarve riippuu siitä, kuinka suuri osa menoista
rahoitettaisiin omilla verotuloilla. Tämä näkymä
on pysäyttämässä ainakin väliaikaisesti verotus-
oikeuden antamisen, joka olisi tuonut alueille ja
niiden valtuustoille lisää valtaa ja vastuuta.

Palkkaharmonisointi unohtaa syyt palkkaeroille

Toinen ilmeinen valuvika on sote-uudistuksen
edellyttämä palkkaharmonisointi. Samapalkkai-
suus ei kauan lämmitä, koska se pahentaa työ-
voiman saatavuusongelmia siellä missä nyt on
korkeammat palkat ja heikentää alueiden mah-
dollisuuksia selvittää budjettirajoitteistaan. Palk-
karakanteen jäykistäminen vähentää myös
mahdollisuuksia kompensoida alueellisia eroja
elinkustannuksissa ja palkita vaativammasta ja
paremmin hoidetusta työstä.

Kela-korvausten poistaminen luo uusia ongelmia

Poliittinen julkisen tuotannon suosiminen on
ulottumassa Kela-korvauksiin. Tarkoitukse-
na on, että korvausten poistamisesta säästy-
vät rahat siirretään julkiseen tuotantoon, jot-
ta sote-uudistuksen tavoitteet toteutuisivat
paremmin. Tässä yhteydessä viitataan tutkimus-
tuloksiin, joiden mukaan korvausten alentami-
nen ei ole aiemminkaan johtanut suureen asia-

kassiirtymään yksityisiltä julkisille tuottajille. Siirtymä voi kuitenkin olla odotettua suurempi, jos pääsy uusiin laadukkaisiin sote-keskuksiin on luvatus helppoa. Vipuvaikutus, jossa pienellä julkisella panoksella saadaan paljon palveluita, poistuu.

Kela-korvausten poistuminen saattaa myös johtaa merkittäviin ja epätasa-arvoa kasvattaviin pääsyn rajoituksiin joissakin osittain korvattavissa hoidoissa, kuten työkyvyn palauttamiseen ja ylläpitoon tähtäävässä kuntouttavassa psykoterapiassa. On todennäköistä, että pääsyn vaikeutuminen edelleen tulisi poistuvista korvauksista saataviin säästöihin verrattuna kalliiksi yhteiskunnalle.

Nykyiset muissa maissa saatavan terveydenhuollon korvaukset maksetaan Kela-korvausten suuruisina. Kela-korvauksista luopuminen voi johtaa siihen, että siirrytään potilasdirektiivin mukaiseen käytäntöön, jossa korvaukset ovat kotimaisen julkisen tuotannon kustannusten suuruiset. Oikotie tähän olisi antaa korvaukset palvelusetelin suuruisina, mutta se loisi kummallisen asetelman, jossa alueelta saisi palvelusetelin vain, jos julkista tuotantoa ei ole tarjolla, mutta ulkomaisten palvelujen kustannuksista saisi aina vastaavan korvauksen.

Mikä neuvoksi?

Jo pitkään vaivannut sote-työntekijöiden riittävyysongelma on pahenemassa väestökehityksen myötä. Suuri työntekijöiden eläkepoistuma ja kiristynyt kilpailu pienenevistä opiskelijaikäluokista ajoittuvat samaan aikaan, kun suuret ikäluokat tulevat paljon palveluja tarvitsevaan ikään. Työperäisen maahanmuuton edistäminen on välttämätöntä, mutta muuttajien kielitaidon ja osaamisen kehittäminen vievät resursseja nykyiseltä henkilökunnalta. Siksi maahanmuutto on hoitotakuun tiukentamisen näkökulmasta liian hidas ja pitkällä aikavälilläkin vain osittainen apu työntekijäpulan ratkaisuun.

Alan kiinnostavuutta voidaan lisätä palkkauksen ohella parantamalla lähijohtamista, lisämällä vaikutusmahdollisuuksia työn sisältöön ja mitoittamalla työntekijämäärä työn vaativuuden mukaan. Toisaalta terveyspalvelujen tarvetta voidaan vähentää kokonaisvaltaisella kuntoutuslähtöisellä monisairaiden ikääntyneiden hoidolla ja hoivalla.

Sote-uudistuksen menojen kasvulle asettama rajoite pakottaa joka tapauksessa etsimään keinoja hoidon kustannusvaikuttavuuden parantamiseen. Jos niitä ei löydy, säästöt ovat välttämättömiä. Parhaassa tapauksessa päädytään silloin hallittuun palvelujen priorisointiin. Toisaalta myös valinta verojen korotuksen ja menorajoitteiden välillä on priorisointia, jota tullaan haastamaan jatkossa. •

SUHDANNE

Elinkeinoelämän tutkimuslaitos

ISSN: 0787-9342

Kustantaja: Taloustieto Oy

Puh. 09-609 900

www.etla.fi

etunimi.sukunimi@etla.fi

Arkadiankatu 23 B

00100 Helsinki
